◆ لەم ژمارەیەدا ◆
● مۆتەی ئەمەریکایی ل : ٢
● توکلت علی الله ل : ٣
● میهرەجانێکی فراوان بەبۆنەی «٧»ی نیسانەوە ل : ٤
● حەپسەخانی نەقیب ل : ٥
● پۆستەی خوێنەران ل : ٦
● وەرزش لە هەفتەیەکدا ل : ٧
لەگەڵ چەند بابەت و نووسینێکی تردا لە لاپەرە (٩و ١٠)دا ئەخوێنیتەوە ..

(٨) لاپەرە
نرخی
(٢٥) فلسە
لە (دارالحریة)
چاپ ئەکرێ

هاوکاری

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لەدەزگای هاوکاری چاپ و بلاو کردنەوەی کوردی دەرئەچێت

دار التضامن للطباعة والنشر الكردية

بغداد - شارع الجمهورية - ساحة الخلاني
هاتف ٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣

HAWKARI Tel - 68311 68312, 68313.

ژمارە (٣٦٢) ١١-٤-١٩٧٥

دەست پێ کردنی وتوویژی نێوان عیراق و سودان

لەسەر داخوازی سەرکۆمار تێکۆشەر کاك احمد حسن بکر رۆژی سێ شەممە ٨ - ٤ بەرێز جعفر نمیری سەرکۆماری سودان بەسەردانێکی رەسمی لەگەڵ وەفدێکدا هات بۆ بەغدا وە لە فرۆکەخانە لەلایەن بەرێزسەرکۆمارەوە پێشوازی کرا . وەئێوارەی هەمان رۆژ لە کۆشکی جمهوری وتوێژی نێوان بەرێزسەرکۆمار و بەرێز سەرۆکی سودان دەستی پێ کرد ، وە لەسەرەتادا هەردو سەرۆك وتاریان خوێندەوە ئنجا بەرێزسەرۆکی سودان دیارییەکی بەناوی گەل و حکومەتی سودانەوە پێشکەش بە سەرۆك کومار کردو سەرکۆمار پێخوشحالی خۆی بەوەرگرتنی ئەم دیارییە دەربڕی .

ئا.د.ع

سەرکۆمار: شۆڕش سورە لەسەر جێ بەجێ کردنی بەڵێن و پەیمانەکانی

ئێوارەی دوو شەممە ٧-٤ سەرکۆمار تێکۆشەر کاك احمدحسن بکر بەبۆنەی بیست و هەشت ساڵەی دامەزراندنی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبەوە ئەم وتارە گرنگەی خوێندەوە :-

بەناوی خوای بەخشندەومیهرەبانەوە
هاووڵاتییان
جەماوەری گەلە مەزنەکەمان
جەماوەری نەتەوەی عەرەبی جوامێر

ئیمرۆ ڕووتان تێ ئەکەین و گەلەکەمان لە ڕوداوێکی گەورەی مێژووییدا ئەژی .. یاخیبوونە کۆنەپەرستە بەکرێ گیراوەکە لە چەند بەشێکی ژوورووی نیشتمان‌دا بوو بەیەکجاری نەواوبوو ، سەرکردایەتییە خاینەکەی بەچۆکاهات و رای کرد بۆ دەرەوەی سنورو نەفرەتی هەمیشەیی گەلی بەدواوەیە ، هێزی چەکداری دلێرمان و دەزگا بەڕێوەبەرییە لێپرسراوەکان بەتەواوەتی دەستیان بەسەر هەموو ئەو ناوچانەدا گرت کە شانۆی یاخیبوون بوو لەگەڵ نوختەکانی سنورو سوپاس بۆ خوا ئاشتی لەهەموو گۆشەیەکی نیشتمان‌دا جێگیر بوو . لەم ساتە مێژووییە گەورەیەداو لەو جەژنە نیشتمانیی و نەتەوەییە پیرۆزەدا سوپاسی خوا ئەکەین بەرامبەر بەو سەرکەوتنە گەورەیەی بەگەل و شۆڕشەکەمانی بەخشی ..

ژوورووی نیشتمانی خۆشەویستمان بگرە تێکڕای عیراق ، بە درێژایی چواردە ساڵ دووچاری شێواوی و نائاسودەیی و دۆخی شەڕی دووبارە بوەوە ، ببوو . وائەمڕۆ وە لەسای شۆڕشی حەڤدەی تەمووزو پارتییە فەرماندەکەی ، پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب ، وە لەسای بەرەی نیشتمانیی و برایەتی نیشتمانیداو لەسایەی خوای مەزنەوە ، قطرەکەمان هەتاهەتایە بە ئاشتی و ئاسودەیی شادبوو ، وە ڕێگای ڕوو لە بەرزیی بەرەو ئامانجە نیشتمانیی و نەتەوەییە گەورەکان ئەبڕێ .

برایان ئەبێ لەکاتی سەرکەوتن‌دا تۆزێك بەرەو دواوە بگەڕێینەوەو ئەو ڕێگایە بزانین کە گرتبومانە بەر لەگەڵ ئەو زەمینەیەی لەسەری وەستابووین .. ئەو سەرکەوتنەی ئەمڕۆ بەدەستمان‌هێنا شتێکی لەناکاو و چاوەڕوان نەکراو نەبوو .. بەڵکو ئەنجامێکی ئاسایی ئەو ڕەوتە بوو کە لە ١٧-٣٠ی تەمووزی ١٩٦٨ بە سەرکردایەتیی پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب دەستی پێ کردو ئاڵقەیەکی نوێیە بەهەموو دەسکەوت و سەرکەوتنەکانی پێشوویەوە بەستراوەتەوە .

هەر لەگەڵ بەرپابوونی شۆڕشی حەڤدەو سێی تەمووزی ١٩٦٨ شۆڕش و پارتییە فەرماندەکەی .. ڕوویان کردە دابین کردنی بنچینەی ساغ و

دروست کە لەسەر گیانی یەکێتی کردنی بۆ پەیڕەوکردنی ڕێگای نیشتمانی دروست و سەرنجدانی چاکەو یەکێتی نیشتمانیی دیموکراتی پێشکەوتنخوازانەی وبەتەنگەوە هاتنی بەرژەوەندی- چارەسەرکردنی کێشەی گەلی یەکانی نیشتمان .

کوردمان بەندبێ لەگەڵ لابردنی زۆرو جەور لەسەریی و پێ بەخشینی مافە نەتەوەییە ڕەواکانی لە چوارچێوەی یەك نیشتمان‌دا ، وە بەیاننامەی یانزەی مارتی ١٩٧٠ چوارچێوەیەکی سیاسی کامڵ بوو کە ئەو ڕێبازەی نواندی بەدرێژایی چوار ساڵی ڕابوردووی نێوان بڵاوکردنەوەی بەیاننامەی یانزەی مارتی ١٩٧٠و بڵاوکردنەوەی یاسای ئۆتۆنۆمی لە مارتی ١٩٧٤ شۆڕش و پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب وهەمو دڵسۆزەکانی ڕۆڵانی نیشتمان هەوڵی جێبەجێ کردنی بەندەکانیان دا لەگەڵ بەرەوپێش بردنی و دابین کردنی پێداویستییەکانی ئۆتۆنۆمی گەلی کوردمان ولابردنی شوێنەواری دۆخی تایبەتی پێشوو جێگیری گیانی یەکێتی نیشتمانیی و برایەتی لە نێو ڕۆڵەکانی گەل دا .

بەڵام ئەو تاقمەی کە دەستی بەسەر بزوتنەوەی کورددا گرتبوو .. هەرچەندە وای نیشان ئەدا کە گوایە بەیاننامەی مارتی ١٩٧٠ی قبوڵ کردوە .. هەرلەسەرەتاوە ڕێگای تێك دان و خراپ کردنی یەکێتی نیشتمانیی و پیلان گێڕان دژی شۆڕشیان گرتەبەر لەگەڵ ئیمپریالیزم و دوژمن و داخ لەدڵان .. لەگەڵ فتنەو ئاژاوەو هەراو هۆریا نانەوەو بەربەرەکانی کردنی تەوژمی شۆڕش ودەسکەوتنە پێشکەوتنخوازو دیموکراتییەکان و خۆیان لە ژووروی نیشتمان سەپاند .. دەسەڵاتێکی زۆروجەوری وایان بەکارئەهێنا کەخراپکاری بڵاوبکاتەوەو دەستییان بەسەر گەلی کوردمان‌دا گرتوو - ابتزاز - کردنیان دژی حکومەتی شۆڕش و هەموو هێزە نیشتمانیی و تێکڕای گەلی عیراق گرتبوە بەر .

بەدرێژایی چوار ساڵی تەواو لە نێوان مارتی ١٩٧٠و مارتی ١٩٧٤ سەبرێکی بێ سنورمان هەبوو ، دووربینیی و سنگ فراوانیمان گرتەبەرو چ لە تواناماندا هەبوو کردمان بۆ نەهێشتنی بڕوبیانوو ، بە هاوکاری خێر خوازان ولاتەکەمان بۆبە ئاگاهێنانەوەی ئەو تاقمەلەو هەڵەو ڕێبازە لەڕێ لادەرەی گرتویەتیە بەرو داوا لێ

یەکێتی نیشتمان . ویستمان .. خواو گەل شایەتن .. کە گەل و نیشتمانەکەمان لەگیروگرفت و ئازارو ئەشکەنجەو خوێن ڕشتن بپارێزین .. بەڵام تاقمە زۆردارە خاینەکە ڕۆژ بە ڕۆژ سەرکێش و سەرە ڕۆتر ئەبوو پتر ئەخلیسکایە زەلکاوی نۆکەری کردنی ئیمپریالیزم و بەسترانەوە بە نەخشەکانییەوە .. وای ئەزانی و وای لە لایەنگیرانی ئەگەیاند .. کە گوایە هەڵوێستی ئێمە لە لاوازی و لەوەوە هەڵقوڵاوە کەگوایە ناتوانین ڕوو بەڕوویان بین .. لەمەش پشتیان بەو تاقی کردنەوانە بەستبو کەلەگەڵ ڕژێمەکانی پێشوودا هەیان بوو لەگەڵ ئەو بۆچوونانەی مێشکە نەخۆش و ئیمپریالیزمی ئاغای ڕێوشوێنی بۆ دانابوون .

وە بۆ جێبەجێ کردنی بەڵێنی ئابڕومەندانەی شۆڕش لە ١١ی ئاداری ١٩٧٤ یاسای ئۆتۆنۆمیمان بڵاوکردەوەو پشتمان بە پەسندکردنی ڕاوبیروباوەڕی تێکڕای گەل و هێزە نیشتمانییەکانی بەستبوو .. بەڵام تاقمە زۆردارەکە لەڕیزی گەل چونەدەرەوە، وە بە پشتیوانی فراوانی هێزەکانی ئیمپریالیزم ئاگری شەڕی هەڵگیرساند . . لەم هەڵوێستەوە بۆگەل ساغ بۆوە کە ئەم تاقمە نەك لە بۆچوون یان لەکۆشش دا لە شوێنی هێزە نیشتمانییەکان جیاوازە بەڵکو نەخشەیەکی چەپەڵی فراوانی ئیمپریالیستەکان جێبەجێ ئەکات کە تێکڕای گەلی عیراق و سیستەمە شۆڕشگێڕییەکەی ودەسکەوتە پێشکەوتنخوازەکانی ئەگرێتەوە ، ئەو دەسکەوتانەی کە لەسایەی شۆڕشی حەڤدەی تەمووز دا بەدی هێنران .. هەروەها بەشێك بوو لە نەخشەیەکی خیانەتکارانە کە بەمەبەستی داواختنی عیراق لەگێڕانی دەورە نەتەوەییەکەی کێشرا بوو ، وە خزمەتی زایۆنیزمی ئەکرد کە بەنیشان و بەڵگەی ماددی دەرکەوت کە هاوپەیمانییەتی لەگەڵ تاقمە بەکرێ گیراوەکەدا هەیەو پەلی بۆ هاویشتوە .. بۆیە پێویست بوو لەسەر شۆڕش و پارتییە فەرماندەکەی ولەسەر هەموو هێزە

نیشتمانییە خێر خوازەکان کە بەوپەڕی بڕواوە ڕووبەڕووی ئەوفیتنە ئیمپریالیستییە زایۆنیزمییە کۆنەپەرستییە بن .. جابۆیە بڕیارمان دا کە بەیەکجاری ئەو تاقمە خاینە لەناوبەرین وولات لە شەڕی ئەم تاقمە ڕزگار بکەین با زۆریشمان لەسەر بکەوێ .. ئێمە لەم بڕیارەمان‌دا لەهەڵوێستی بەرپرسیاری نیشتمانیی بەتەنگەوە هاتنی بەرژەوەندی بەرزی ولات و ڕەوتی شۆڕشە پێشکەوتنخوازو دیموکراتییەکەوە هەنگاومان ئەنا ، وەئێمە ، خواش شایەتە ، لە سەرکەوتن دڵنیا بووین .

برایانی هاووڵاتی .. شۆڕشەکەتان .. شۆڕشی حەڤدەی تەمووزو پارتییە فەرماندەکەی .. پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ، بەم تاقمە هەڵنە خەڵەتێنران و نەخشەو نیازەکانیشیان بەلاوە شتێکی چاوەڕوان نەکراو نەبوو .. سەرکردایەتی پارتی حیسابی بۆ هەموو ئەوشتانە ئەکرد کە دوورنییە ڕووبدەن ، وە ئامادەش بوو بۆ ڕوو بەڕوو بوونی ئەو ڕۆژەی کە تیایدا ئیمپریالیزم دوا ئیحتیاتییەکەی بەکار ئەهێنێ بۆ پیلان کردنە سەر شۆڕش ..

دوای ئەو سەرکەوتنە یەك لە دوای یەکانەی شۆڕش بە دی هێنیان و دوای ئەوەی ڕەوتە جوامێرەکەی ماوەیەکی درێژی لە سەر ڕێگای بە دی هێنانی ئامانجە نیشتمانیی و نەتەوەییەکانی بڕی .. بە تەواوەتی بۆمان ڕوون و ئاشکرا بوو کە ئەو هێزە ئیمپریالیستییانەی دەستیان بە سەر ولاتەکەمان‌دا گرتبو گەلەکەمانیان کوێلە کردبوو ، وە بە ئارەزووی خۆیان .. سامانەکەیان بە تاڵان ئەبردو نەخشەیان دائەنا بۆ دەست گرتن بە سەر ناوچەکەدا .. ئاشکرا بوو کە ئەم هێزە ئیمپریالیستییانە لە پیلان کردنە سەر شۆڕش یەك لە دوای یەك ئیحتیاتییەکانی ئەخاتە کار .

دوای ئەوەی هێزە ئیمپریالیزم و داخ لە دڵەکان زوربەی ئیحتیاتەکانیان بەکار هێنا ... وە دوای ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی شۆڕش لە میللیکردنی نەوت‌دا بە دەستی هێنا. وە ئەو دەسکەوتە مەزنەی چەکداری دلێرمان لە شەڕی تشرینی پیرۆزدا بە دی یان هێنا ، کاتی بە توانای بەرزی جەنگاوەریان و تەوژمی نەتەوەیی یان دیمەشقی عەرەبی یان لە هێرشی سەهیونی پاراست .. وە دوای ئەو دەورە بەلایەکا خەرانەی عیراق گێڕای لە بەکارهێنانی نەوت وەك چەکێك لە جەنگ‌دا کاتێ شەڕی تشرین هەڵگیرسا خێرا بەرژەوەندی نەوتی ئەمەریکای کرد بە موڵکی گەل .. دوای ئەم هەمووانە ڕوون و ئاشکرا بوو کە ئیمپریالیزم دوا ئیحتیاتە گەورەکەی ، تاقمە بەکرێ گیراوەکەکە مەلا مستەفا سەرکردایەتی ئەکات ئەخاتە مەیانی پیلان گێڕانەوە .. لە چەند ساڵێك لەمەوبەرەوە ئەم تاقمەی بۆ ئەو دەورە ئامادەکرد چەکێکی زۆری دایەو پارەو ماڵێکی زۆری پێ بەخشی و دەزگا ڕاگەیاندنەکانی بۆ تەرخان کرد کە لە سەرانسەری جیهان‌دا بڵاوبونەتەوە .. ئیمپریالیست و تاقمە بەکرێ گیراوەکەو چەند لایەنێکی‌تر کە لە دوا ڕۆژدا بە بەڵگە دەورەکەیان ئاشکرا ئەبێ هەموو توانایەکیان خستە گەڕ بۆ لێدانی شۆڕش بەڵام شۆڕشی ١٧ی تەمووز .. ئەو شۆڕشەی کە لە قوڵایی دەرونی گەلەوە هەڵقوڵاو بەرژەوەندی نیشتمانیی و نەتەوەییە بنچینەکەی نواند .. ئەو شۆڕشەی کە پارتیی پێشرەو .. پارتی جەماوەر پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب سەرکردایەتیی ئەکات .. ئەو شۆڕشەی کە پشتی بە بەرەی نیشتمانیی پێشکەوتنخوازی فراوان بەستوە هەرگیز بە چۆکا نایەت .

بەڵام بۆ چوونی ئیمپریالیزم و تاقمە بەکرێ گیراوەکە تێك شکاو .. شورش سەرکەوت .. گەل سەرکەوت .. پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب سەرکەوت .. ئۆتۆنۆمی و هەموو هێزە نیشتمانیی و خێر خوازەکان سەرکەوتن .

هاووڵاتییان

شەڕ لەگەڵ تاقمە بەکرێ گیراوەکە ، بە تایبەتی لە ماوەی ساڵی پاردا شەڕێکی وردو ناخۆش وقورس بوو .

ئەو پێداویستییە بنچینەییانەی شۆڕش بۆ ئەو شەڕەی دابین کرد .. هەر لە سەرەتاوە سەرکەوتنی مسۆگەر کرد .. بەڵام ئەبوو شەڕێکی توندو فراوان لە گەڵ دوژمنێك‌دا بکرابایە کە ئیمپریالیزم چەك و تفاقێکی زۆری دابۆیەو سروشتی سەختی ژووروی نیشتمانیش خزمەتی کرد .. لێرەوە ئەبێ دەستی ڕێز لێ نان بۆ هێزی چەکداری دلێرمان بەسینگەوە بنێین ..

کە بە دلێرییەکی بێوێنەو لێهاتوییەکی بەرز شەڕی کرد .. ئەمە ئەمڕۆکە دەرسێکی دەوڵەمەندی عەسکەرییە بۆ لەشکرەکەمان و بۆ لەشکری نەتەوەی عەرەب ..

ئیمپریالیزم و سەرکردایەتیی تاقمە بەکرێ گیراوەکە وایان ئەزانی کە ڕووبەڕووی لەشکرێکی کلاسیکی ئەبن کە بڕوای بەو مەسەلەیە نییە کە لە پێناویدا شەڕ ئەکات .. وەکو لە سەردەمەکانی پێشوودا وابوو .. بەڵام لە یەکەم ڕۆژی جەنگەوە ڕوو بە ڕووی لەشکرێکی نوێ بوون .. لەشکری

پروانە ل -٧-

٧ی نیسان سەرەتای قۆناغێکی نوێیە لە بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەب دا .

رۆژی دوو شەممەی رابوردوو یادی بیست و هەشت ساڵەی دامەزراندنی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب بوو .. وە بەم بۆنەیەوە لەسەرانسەری ولاتدا ئاهەنگ گێردراو چەندین پرۆژە کرایەوەو بەردی بناغەش بۆ چەند پرۆژەو کارگەو فابریقەی نوێ لەشارو پارێزگاکانی ولاتدا دانرا .

ئەگەر بێتو سەرنجێك لەمێژووی دروست بوون و تەمەنی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب بدەین هەر لە ٧ی نیسانی ساڵی ١٩٤٧ تاوەکو ئیمرۆ کە لەعیراق لەسەرحوکمە بۆمان دەرئەکەوێ کە ئەو پارتییە خاوەن رابوردوویەکی پڕ لە تێکۆشانی بێوچانەو هێزێك بووە لەپێشەوەی ئەو هێزانەی لەپێناو مەبەست و ئامانج و ئاواتی گەلی عیراق و گەلانی عەرەب لەنیشتمانی عەرەبدا تێکوشاوەو خەباتی کردوە ، جابۆیە ٧ی نیسان بەسەرەتای قۆناخێکی نوێ دائەنرێ لەمێژووی هاوچەرخی بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەبدا .

پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەمەیانی تیئوریدا چەندین بۆچوون و منطلقی گرنگی پەیڕەو کردوەو هەرسێ لایەنی دروشمی (یەکگرتن و سەربەستی و سوشیالیستی) توندوتۆڵ بەیەکەوە بەستۆتەوە .

پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دوای ئەوەی لە ١٧ی تەمووزی ١٩٦٧ هاتە سەرحوکم و دەسەڵاتی سیاسی لەعیراقدا گرتە دەست ، لەمەیانی ناوخۆو سیاسەتی دەرەوەدا وەکو پارتیی و هێزێکی سیاسی کە دەسەڵاتی بەدەستەوە بێ توندوتۆڵ بیروباوەڕی نەتەوەیی و سوشیالیستی بەیەکەوە بەستۆتەوەو چەندین هەنگاوی جوامێرانەی ناوەوەی وەکو دانان و جێبەجێ کردنی یاسای چارەسەرکردنی کشتوکاڵ و میللی کردنی نەوت و دابین کردنی سەربەستی دیموکراتی کۆڕو کۆمەڵەو پارتییە سیاسییەکان و دانانی بەرنامەی کاری نیشتمانیی و دامەزراندنی بەرەی نیشتمانیی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازو چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لەچوارچێوەی بەیاننامەی یانزەی ئاداری ساڵی ١٩٧٠و یاسای ئۆتۆنومی کەلەساڵی ١٩٧٤دا دەری کرد لەگەڵ دامەزراندنی هەردوو ئەنجومەنی یاسادانان و تەنفیزی کوردستان و چەندین دەسکەوتی گرنگی تر .. وە لەمەیانی عەرەبیدا ، پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دەورێکی کاریگەرانەی گێڕاوەو لە سنوری تەسکی - قطری‌دا چۆتە دەرەوە و مەسەلەی فەلەستینی بەگرنگترین مەسەلەی گەلی عەرەب زانیوەو چەندەی لەتوانادا هەبووە لەچوارچێوەی ئەودوخ و واقیعەی لە ئارادابووە بەباشی هاتۆتە پێشەوە .. شەڕی ئوکتۆبەری نێوان گەلی عەرەب و زایۆنیزمی دوژمن راستیی ئەم قسەیە ساخ ئەکاتەوە .

وە لەمەیانی نێو دەوڵەتان‌دا پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەچەند هەڵوێست و منطقێکەوە سیاسەتی دەرەوەی دەست نیشان کردوە .. جالەم ئاستەوە پەیوەندی عیراق لەگەڵ دەوڵەت و دەزگاو کۆڕو کۆمەڵە نێو دەوڵەتییەکانەوە دەستنیشان کراوە .. پارتی بەعسی سوشیالستی عەرەب پەیوەندیی و هاوکاری دۆستانەی لەگەڵ ولاتانی سوشیالیستیی و بزوتنەوەی ڕزگاریخوازە نیشتمانییەکانی جیهان و ولاتانی سێیەمی جیهان پتەوکردوەو لەئاستی بەرژەوەندی ناوکۆییەوە لەگەڵ ئەو ولاتانەدا ڕەفتاری کردوە .

وە هەر لە ٧ی نیسانی ساڵی ١٩٤٧ تاوەکو ئەمڕۆ بەو خەباتەی کردوویەتی بزوتنەوەی شورشی عەرەبی بەتەوژم بەرەوپێشەوە پاڵ‌ناوەو ئەو شۆڕشەی لە شوێنی بەرگری کردنەوە بردۆتە شوێنی هێرش بردنە

بروانە ل -٧-

هۆتەی ئەمەریکایی !

ئەو مۆتەی پتر لە دەساڵ بوو ، دەستی لە ئەوکی کۆمەلی ئەمریکا نابوو ، ئازاری دەدا ، جاریکی دیکەش سەری هەلداوەتەوە . جیرالد فورد پێنجەمین سەرکوماری ئەمریکایە . کە داوا لە هاونیشتمانەکانی دەکا یارمەتی بدەن تا لە خواررووی روژهەلاتی ئاسیادا ، رژیمیکی دوستو لایەنگری ئەمریکا بپاریزن .

بەلام وادیارەمیللەتی ئەمریکا لە تاقیکردنەوەی دە سالی رابردوو دەرسی وەرگرتوە . نەمیللەتی ئەمریکاو نەکونگرەی ئەم ولاتە وەلامیکی ئەوتۆی سەرکوماریان نەداوە .

جیرالد فورد سەرکوماری ئەمریکا ئەم جارە باسی ناردنی عەسکەر بو کامبودیاو ڤیێتنام ناکا ، تەنیا پارەی دەوی . فورد لە سەر ئەوباوەرەیە کە بەپارەو یارمەتی مادی دەتوانی تا سێ ساڵی دیکە شەری کامبودیا دریژە پێبدا . بەلام ئەو پرسیارە بو زورکەسی خەلکی ئەمریکا دیتە پێش : ئەدی پاشی سێ ساڵی دیکەچی ؟ زور لە سەرنجدەرەکانی ئەمریکایی لایان وایە پاش کوبا کامبودیا دووهەمین ولاتی دوستی ئەمریکایە کە راستەوخۆ دەکەویتە ژیر دەستی هیزەکانی

نووسینی شیروان

نیشتمانی ودژی ئیمپریالیزم . جیرالد فورد تەنیا پارەی دەوی . بەلام بۆ میللەتیکی کە ١٥٠ میلیارد دولاری بۆ شەری ڤیێتنام خەرج کردبی وبەهەزاران لاوی لێ بەکوشت چووبێ و بەرهەمیشی بو ئەمریکا تەنیا ئابرووچوونو قەیرانوشپرزەیی ئابووری بووبێ ، پارەش شتێکی کەم نیەو دژوارە .

کیسنجر وەزیری دەرەوەی ئەمریکاو شلیزینگر وەزیری شەری ئەم ولاتە رایانگەیاندوە کە ئەگەر لە فریای کامبودیا نەکەوینو رزگاری نەکەین ئیتر لە دنیادا ئیعتبارمان نامینیو کەس برومان پێناکا . بۆ ئەوەی بەقسەی وەزیری دەرەوەو وەزیری شەری ئەمریکا کامبودیا رزگاربێو خەلکی تربروا بە ئەمریکا بکا ، فورد داوای ٢٢٢ میلیون دولاری لە کونگرە کردوە . بەلام وەك دەزانین کونگرەی ئەمریکا تا ئیستا بۆ ئەو داخوازەی سەرکوماری ئەمریکا ملی رانەکیشاوە پاش شەری ڤیێتنام خەلکی ئەمریکا زۆر بروا بە رابەرانی [illegible] نفوزی [illegible] لە جیهاندا کەم بوەوە . دەولەتی ئەمریکا بەوە دلی خەلك دەداتەوە کە لەمەودوا گویا سەربازی ئەمریکایی لەشەرەکانی ناوچەیی دابەشدار نابن وتەنیا پارەو [illegible] بودەولە[illegible] دەشتنیز دەبیری . کیسنجر هاوارده [illegible] دەلێ : « [illegible] ی پشت بە ئیمە دەبەستی وبروا بە قەولو قەرارەکانی ئیمە دەکا ، چی پێ بڵێین : » هەر لە سەر ئەو بیروبروایە شەکە گویا بوئەوەی قەولو قەرارەکانی خویان بەجێ بگەیەنن ، فورد داوای لە کونگرەی ئەمریکاکرد ، کە یارمەتی بەتالوکە بەریژیمی لۆن نۆل لە کامبودیا پەسندبکا .

دەستەی نوینەرایەتی سەناتورەکانی ئەمریکایی کە بو کامبودیاچو وبوو . لە راپورتیکدا کە پیشکەشی بە کونگرەکرد ، ئەو بروایەی لەنیو خەلکی ئەمریکادا بەهیز کردوە ، کە ریژیمی ئیستای کامبودیا مەحکووم بە نەمانەو دوکتور فوردیش دەهاواری نایە ئیستا ئیتر باش بو هەموو خەلکی ئەمریکا روون بۆ تەوەکە ریژیمی چەپەلی لۆن نۆل لە بەرامبەر نیشتمانپەروەرانی کامبودیا دا خۆراناگری . هەموو مانگی پینج هەزار سەربازی دەولەتی دەکوژریو بریندار دەبێ . نیشتمانپەروەرانی کامبودیا ئالقەی گەماروی ڤنومپین روژبەروژ تەنگ تر دەکەن . ماوەیەك لەمەوبەر نوردوم سیهانوك سەروکی حکوومەتی یەکیتی نیشتمانی کامبودیا بە هەوالدەرەکانی گوت : « ئیمە نامانەوی شاری ڤنومپین بگرین . دەمانەوی گەماروی ئەو شارە ئەوەندە دریژەپێ بدەین ناخویان تەسلیم دەبن » .

بەگویرەی سیاییو ئەژ ما رەیەك کۆڤاری (نیوزویك)ی ئەمریکایی بلاوی کردوتەوە ، لە ماوەی پینج سالی رابردوودا ٧٠٠ هەزارکەس لە کامبودیا کوژراوە . سێ بەشی خەلك دەربەدەربوە ٥٠٠ هەزارکەس پەنای بو شاری ڤنومپین هیناوەو مەترسی نەخوشیو برسیەتی

بروانە ل -٧-

جیهانی ئەمڕۆ

● لە ماوەی هەفتەیەکدا ٢١٩١ مان گرتن لە ئەمەریکا رووی داوەکە نزیکەی ٧٠هەزارکریکار هاوبەشی تیایا دا کردوە .

● وەزیری دەرەوەی یونان بلاوی کردەوە کە وا حکومەتی یونان داوای کشانەوەی ئیسرائیل دەکات لە هەموو خاکی عەرەب ودان دەنێت بەمافەرەواکانی گەلی فەلەستیندا .

● **دیان بیان فوی ١٩٧٥ .. شورشگیرەکانی ڤیتنام گەورەترین قەلا ومەلبەندی سەربازی ئەمەریکایان داگیر کرد کە (دانانگ) بووەشارەزایانی ئەمەریکا نەیان دەزانی وابەو کتوپڕ یەئەومەلبەندە گرنگە دەگیری بێگومان ئەمە هەروەک سەرکەوتنەکەی (دیان بیان فو)ی بەناوبانگە کە دوای هینابە ئیمپریالیزمی فەرەنسا لە هیندی چیندا ... دوایش دەهێنی بە ئیمپریالزمی ئەمەریکا لەم ناوچەیەدا ...**

● میزانیەی دەولەتی کویت سالی ١٩٧٥ - ١٩٧٦ [illegible] ملیار دیناری کویتیە .

● [illegible] مەشخەلی شورش لە ئاسمانی ئیسپانیادا داگیرساوە .. [illegible] بو پولیسی ئیسپانی خوی بلاوی کردەوە کەوا ٨ ئەندامی پارتی کومیونست کە بەیاننامەیان بلاو کردۆتەوە لە (بلباو) گیراون هەروها (٨) ئەندامی تریش لە (برشلونە) و (٧) قوتابی لە مدریدو دوو ئەفسەر لە سوپا .. وەپاش ئەوە لەمەدرید قوتابیانو پولیس لە یەکیان داوەمان گرتنی کریکاران لە شارانی بلباو وە (فیفو) و (دولیدو) دەستی پێ کردوە .

● رۆژنامەی المحرر (٣٠ مارت) بلاوی کردەوە کە وا ئافرەتە لەش فرۆشەکان لە خەرتوم خۆ دەرخستنێکیان کردوە دژی ئەو یاسایەی کە لەش فرۆشتنی قەدەغەکردوە وئیشی بو نەدۆزیونەتەوە ...

● گوڤاری (روز الیوسف) لەبابەت کوشتنی مەلیك فەیسەل دەلیت کە ئەمە بەهۆی ئەوەوەبوو چونکە فەیسەل سیاسەتی پشتگیری عەرەبی هەبوو وەیارمەتی میسرو ولاتانی عەرەبی دا دژی ئیسرائیل وئەمەریکا ...

● وەزیری دەرەوەی کویت بلاوی کردەوە کەوا فیدل کاسترو سەرۆکی وەزیرانی کوباسەر لە کویتو چەند ولاتیکی عەرەب دەدات ...

● حکومەتی جەزایر بریاری دا کەوا بۆ ماوەی نیو سەعات ئێستگەیەکی رادیوی تایبەتی بەناوی (دەنگی بەربەرەکانێ) ئاراستەی شیلی بکات .. بۆ پشتگیری کردنی خەباتی گەلی شیلی ...

● سیاسەتی گرتن وتۆقاندن لە گواتیمالا ، کە بوەبە کەلاوەیی کونەبەبوو وەکو شیلی لەژیر جزمەی نوکەرەکانی ئەمەریکا دا ، بوە بەهۆی لەناو بردنی ١٣ هەزار تێکوشەر لە ماوەی شەش سالدا ...

● سەرۆکی رۆمانیا چاوچیسکو لە (٥)ی مانگ سەری لە ئەردەن دا ...

● کریکارانی بەریتانیا گەورەترین خۆ دەرخستنیان ریکخست لە شاری لیڤرپول دژی حوکمی فاشیزم لەشیلی .

«مانگیونگ دە» مەڵبەندی شۆڕشە !

ناوچەی « مانگیونگ دە »ناوو جێگایەکی سەرنج راکێشەرە لەکۆریا ، مەلبەندی شۆڕشەو زۆر لە دلو دەروونی خەلکی کۆریاوە نزیکەو هەمیشەئەوناوە لە ناخیان دا ئەژی .. چونکە خۆری کوریا لەبەوناوچەیە هەلهاتو تیشکە زێڕینەکەی بەسەر سەرانسەری کوریادا بلاوکردەوە .

سەرۆك کیم ئیل سۆنگ رابەرو فەرماندەی شۆڕشو سەرۆکی مەزنی نەتەوەی کوریاله ١٥ی نیسانی سالی ١٩١٢ لە خانویکی زنج دا لە « مانگیونگ دە » لە دایك بووە بۆ رووبە روو بوونی هیواو ئامانجی مرۆڤایەتیو تێکوشان لە پێناوی دا .

لە دایك بوونی سەرکردەی مەزن بەرەبەیانێکی نوێی هیواو ئاواتمانە لە ناوجەرگەی تاریکایی داو رووداوێکی ئەوەندە گەورەشە کەلاپەرەیەکی نوێی لە مێژووی شۆڕشی کوریا هەلدایەوە .. سەرۆك کیم ئیل سۆنگ لە خێزانێکی نیشتمان پەروەروشۆڕشگیر لەدایك بووە کە جوامێرانە لە پێناوسەربەخۆیی وئازادی نەتەوەی کوریا تێکۆشاوە ، جابۆیە سەرۆکی خۆشەویستمان هەر لە منالییەوە بەگیانی نیشتمان دۆستیو فیداکاری گۆش کرا .. وە هەر لەگەل هەلگیرسانی شورشی رزگاری کۆریاوە .. سەرۆك کیم ئیل سونگ بە چالاکیو جوامێرییەوە بەشداری تیادا کرد ، بگرە سەرکردایەتی شۆڕشی کردو گەلەکەمانی بەرەو رزگاری بردو دوژمن دەرکراو لە نیوەی ژووروی ولاتەکەمان رژێمی سوشیالیستی دامەرزێنرا گەلی کوریا ، ئیمرۆ کە لەژێر روشنایی بیروباوەری - زوجە - مارکسیزم - لینینزم لەسەر رێگای بنیات نانی کۆمەلێکی نوێ هەنگاوی دلێرانە ئەنێ .

بەم کۆششەی بەشداریەکی بەدی هێنانی ئەرکی گەلان پەروەری - اممی - سەرشانی ئەکاتو بەتەوژم رەوڕەوەی مێژوو بۆبەرژەوەندی مرۆڤایەتی پێشکەوتنخوازبەرەوپێش پال ئەنێو دەستی دلێرانە لە دوژمنانی میللەتان لە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەوەشێنێ ئەو ئیمپریالیزمەی کە سەرکردەی دوژمنانی ئازادیو بەختەوەری مرۆڤایەتی یەولەچەندین گۆشەی جیهان دادڕندانە هێرش ئەباتە سەرگەلو ولاتان .. ئەمرۆ گەلی کوریا کە نیوەی ولاتەکەی رزگار بووەو رژێمی سوشیالیستی تیادا دامەزراندووەو هەولی یەکخستنەوەی ولاتەکەی ئەدات یەکخستنەوەیەکی ئاشتی وسەربەخۆییانە بەبێ خۆ هەلتی قورتاندنی بێگانە .لەگەل ئەمەدا یادی ٦٣ سالەی لەدایك بوونی سەرۆك کیم ئیل سۆنگ ئەکاتەوەو ناوچەی « مانگیونگ دە » زیاتر لە دلیدا ئەچەسپێ .

لەگۆڤاری کوریای دیموکراتەوە وەرگیراوە

فۆردو دەردەسەری یەکی زۆر

بەرهەلستی هێندێك لە (جەمهوری خوازان) دوور نیە ببێتە هۆی تێشکانی فورد لە هەلبژاردنی داهاتوو دا .

فۆرد سەرکۆماری ئەمریکا ئەمرۆژانە خەریکە لە مەیدانی سیاسەتی ئەمریکا دا سیاسەتێکی نەرمو نیوەنجی بگرەیتەپێش . بەلام لە بەرامبەر زوربەی نوێنەرانی (دیموکرات) لە کۆنگرە دا و لە بەرامبەر ناڕەزایی بەشێك لە جەمهوری خوازان کە رۆژ بەرۆژ توندوتیژتر دەبن ، تووشی دەردی سەریکی زۆر بووە .

فورد لە ئەساس دا دەیەوێ لەگەل دیموکراتەکان بسازێ ، تا لەو ڕێگایەوە بتوانێ هێندێك لەو گەلالانەی کابینەکەی پێشنیاری کردوون وەك یاسای مالیاتو بەرنامەی ئینیرژیو بەرنامەی ئابووری لە کۆنگرە دا پەسند بکا . ئەم مەیل بە سازانەی فورد چەند رۆژ لە مەوپیش جاریکی تریش خۆی نواند . فورد بە هەوالدەرانی گوت :«لەمەوپێش رام گەیاند کە بۆ هاوکاری لەگەل کۆنگرە دا ئامادەم ، چونکە ئێمە پیویستمان بە مل بەملەی کۆنگرەو سەرەك کۆمار نیە » . بەلام نوێنەرانی حیزبی جەمهوری خواز لەگەل ئەم مەسەلەو لەگەل کەم کوری بودجەی فورد و لەگەل ئەو بەدەست دانانەی لە لە کابینەدا دەکریٰ وهەروەها لەگەل نیلسون روکفلر جێگری سەرەك کوماریش سەرو رووبەکی خۆشیان نیە . نوێنەرانی جەمهوریخواز وردە وردە خەریکە سەریان سوور دەمێنێ کە چۆن بتوانن رەفتاری لەگەل بکەنو لەگەل [illegible]ی بحاوینەوە .

ئێستا جەمهوری خوازانی موحافەزەکار نەك هەر بۆ راگەیاندنو بلاوکردنەوەی بەرنامەی تایبەتی خۆیان خەریکی رێ خۆش کردن وبناخەدانانن ، بەلکوو وردە وردە باسی ئەوە دێننە گۆرێ کە لە هەلبژاردنی داهاتووی سالی ١٩٧٦ دا بەرهەلستی هەلبژاردنەوەی فورد دەکەن . دیسان خەریکی ئەوەن ئەگەر فورد بڕیار بدا کە لە هەلبژاردنی داهاتوو دا خۆی بۆ سەرکۆماری نامزەد (ترشیح) ناکا ، ڕێگای راکیفلیریش نەدەن خۆی بۆ سەرکۆماری نامزەد بکا .

چەند رۆژ لەمەوپێش دوای کۆبوونەوەیەك کە لە رۆژ هەلاتی « مریلەند » پێك هاتو نزیکەی ٣٠ کەس لە نوێنەرانی جەمهوری خوازیموحافەزەکاری تێدا بەشدار بوو ، سەناتور « جیمز باکلی » بە هەوالدەرانی گوت ئەگەر سالی داهاتوو فوردو راکیفلیر خەریك بن خۆیان بۆ سەرکۆماری نامزەد بکەن ، رەنگە بەرهەلستییان بکرێ . موحافەزەکارانی حیزبی جەمهوری خواز بەهەر جوریك بێ نایانەوێ لە ناکاو بەسەر «کاریکی پێك هاتوو»دا بکەون ، یەعنی ئەگەر فورد لەئاخری دەورەی سەرکۆماری ئێستای دا بڕیار بدا لەسەرکار لابچێ ، ئەو دەم راکیفلیری جێگری سەرکۆمار ببێ بە نامزەدی سەرکۆماری .

« رونالد ریگان» فەرمانداری پێشووی کالیفورنیا کەمتر سەر لە واشینگتون دەدا ، بەلام لەمدواییە دا هاتە واشینگتون تا پشتیوانی لە دەستەبەندی تازەی موحافەزەکارانی حیزبی جەمهوری خوازبکاو لە زیمن دا رەخنەکانی لە سەرکۆمار توندو تیژتر بکا . « ریگان » لەگەل هەوالدەری یونایتدپریس وتوویژی کرد و لە وەلامی پرسیاریك داگوتی : « هێشتا بڕیارم نەداوە کە بۆ سەرکۆماری ئەمریکا خۆم نامزەد دەکەم یان نا . بەلام بە تەوای لایەنگری ئەوەم کە جیرالد فورد بەسەرکۆماریکی تەواو دا بندرێ » . ریگان گوتی پێم ناخۆش نیە ئەگەر هێندێك لە جەمهوری خوازانی لیبرال وەك سەناتور «جیکوب جیویتیس »و « چارلزپرسی »و « هیواسکات » لەبەر ئەوەی بیرورای جەمهوری خوازانی موحافەزەکاری ئەندامی کونوانسیونی هەلبژاردن قبوول ناکەن لەو کونوانسیونە بچنەدەر .

ریگان هەر لەو وتوویژە دا دوای ئەوەی داوا لە بەرهەلستەکانی دەکا کە لە مەیدان بچنەدەر رەخنە لە لیستەی ئەم دواییانەی کابینەی فورد دەگرێ . دیارە رەخنەکەشی روو لە لیستەی چوار وەزیر دەکا کە بۆ چوار وەزارەتخانە دیاری کراون : « ئیدوارد لوی » ماموستای زانستگای شیکاگۆ کرا بە وەزیری دادپەروەری ، « جان دنلوپ » کرا بە وەزیری کار ، « ویلیام کلمن » کرا بە وەزیری بارو گواستنەوەو « کارلا ئاندرسون هیلز » کرا بەوەزیری رێوبانو پەرەپێدانی کاروباری شار .

ریگان دەلێ من لەو بڕوایەدا نیم کە سەرکۆماریك دەسەر [illegible] بەرەو [illegible] سیاسی ، وەزیرانی کابینەی خۆی لێبخاو دیاری بکا . سەرکۆمار دەبێ کەسێك بۆ وەزیرایەتی دیاری بکا کە فەلسەفەکەی لەکاربێنێو بەرێوەی بەرێ .

بەپێی تازەترین سەرژمێری کە بنکەی لێکۆلینەوەی « هاریس » لە سەرانسەری ئەمریکا دا کردوویەتی ، سەدی ٤٧ی خەلکی ئەمریکا لایەنگری حیزبی دیموکراتن . سەدی ٢١ لایەنگری حیزبی جەمهوری خواز وسەدی ٢٢ ش سەربەخۆن . بەگوێرەی ئەم سەرژمێریە زۆر زەحمەتە جەمهوری خوازانی موحافەزەکار لەگەل ئەو پەریشانیو دووبەرەکیەی کە لەجاران پتر لەنێو حیزب دا هەیە ، بتوانن لە هەلبژاردنی داهاتوودا سەرکەون .

رەنگە « رنالد ریگن» بتوانی لە کاندیدایەتی سەرکۆماری دا نیلسون راکیفلیر شکست بدا هەروەك « گلدواتر » لە هەلبژاردنی سالی ١٩٦٤ دا سەرکەوت . دیارە ئەمەش هەروەك لە پێش دا گوترا بەمەرجێك کە لە نێو جەمهوری خوازان دا جیرالد فورد نەبێتە کاندیدای سەرکوماری ، بەلام شێوەی بەرهەلستی ئێستا کە جەمهوری خوازانی موحافەزەکار لە بەرامبەر فورد دا دەیکەن بە جورێکە کە جیرالد فورد هان دەدا ئەگەر تەنیا لەبەر پێشگیری لە کێشەو ناکۆکی بیروباوەڕی نێوان ریگانو راکیفلیریش بێ ، لەهەلبژاردنی داهاتوو دا خۆی نامزەدبکا .

وەك دێتەبەرچاو ، نوێنەرانی موحافەزەکاری حیزبی جەمهوری خواز شانسی زۆرتریان هەیە کە بتوانن لەسیاسەتو بڕیارەکانی فوراد دا تەئسیریان هەبێ وکاریگەر بن . بەلام بەو مەرجێ ڕێگای ونوێنەر بگرنە پێش ، نەك چەند کومیتەیەك بۆ جاسووسی کردن بەسەر فورد دا پێك بێننو بە ئاشکرا وەبەر پەلاماری رەخنەی بدەنو لێی لەقاوبدەن . فورد بۆخۆی بەتەواوی لیبیرال نیە ، بەلکوو پێویستی بە هەموو یارمەتیەك هەیە کە بتوانی لە حیزبی جەمهوری خوازەوە وەدەستی بێنێ . کە وابوو ناچارە یا دەبێ سەر بۆ داروودەستەی بچووکی جەمهوری خوازانی موحافەزەکار دا بنوێنێ ، یا لە تەك زوربەی دیموکراتەکان رێك کەوێو لەو رێیەوەبتوانێ بۆ پەسندکردنی گەلالە قانوونیەکانی لە کونگرە دا ، چارەیەك بدوزێتەوە . بەجورێکی تر بلێین رەنگەفورد وای بە باش بزانێ کە بۆ پەسندکردنی گەلالەکانی خەریکی وەدەست هێنانی چەند دەنگێك بێو بەربەرەکانیو باسو دەمەتەقەیبیرو باوەرێش بە نوێنەرانی حیزبەکان بسپێری .

سەعید کردوویە بە کوردی

***

لە رۆژنامەی «هیرالد تریبوون» وەرگیراوە

ئەریتریا لە زمانی هەواڵنووسانەوە

(رزگار) ئامادەی کردوە

بە درێژایی چەند کیلو میترێك لە رێگای ئاسنی شارە چکۆلەکەی « ئاگوردات » مەلبەندی ناوچەی رۆژ ئاوای ئەریتیریا ، دەشتێکی پانو چەند دارستانی خورماو زیو پۆلە دروو ئەو ناوەی لە باوەش گرتوە .. بەلام هەر ئەو دەشتەیە کە پارتیزانەکانی ئەرتیریا بەباخو باخاتی ناو دەبەن . لە نێوە راستی ئەو دەشتە دا خاوەن ملکە ئیتالیاییەکان چالاوی قوولیان لێ داوەو ئاویان هێناوەتە دەریو مەزرای مۆزو پەمۆ وبێستانیان لێ سازکردوەو بۆ نە نیوە بەهەشتێك .. بەلام لەگەل ئەوەش ئەودەشتە پانو بەرینە شوێنیکی ئەوتۆ نیە کە بۆ پارتیزانەکان گرنگ بێ ، چونکە ناتوانن خۆی لێ وەشارنو توانای ئەوەی زۆرە لە بەیانیەکی رووناك دا فرۆکەوانی فرۆکەیەکی تیژرەو وبێ بەزەییکە وێتە گیانی پارتیزانەکانو بێ ئەوەی پەناوپەسیوێکیان لەوساکە دەشتە دا دەست کەوێ ، زەرەرو زیانێکی زۆریان پێ بگەیەنێ .

لەگەل ئەوەش ئەودەشتە بەهەوەلین پێگەی مەشقو فێرگەی پارتیزانەکانو بەرەی رزگاریخوازی ئەریتیریا دەژمێردرێو زۆربەی ئەوکەسانەی کە بەدا خوازی خۆیان دەچنە ریزی بەرەی رزگاریخوازی ، لە ناوچە کوێستانیەکانی نیزیك (ئەسمەرە) بەردەبنەوە بۆ ئەو دەشتەو لەوێ خەریکی فێربوونو خۆراهێنانی شەری پارتیزانی دەبن ..

لێرە دایە کە لاوێك بەبەرگی تایبەتی پارتیزانیەوەو لە خالێك دا کە چەکێکی ریزی لەشانی کردوە ودارێکی بەنشانەی هۆزەکەی خۆی (هاون داوا) دەقژە بەسەر یەك داسپیوەکانی دابوو بەسەرنجێکەوە تەماشای هەوالنوسەکانی دەکرد .. ئەو کورە یەکێك بوو لەو چوارسەد (٤٠٠) رۆلەیەی ناوچەی « هاماسن » کە بەتەواوی فێری مەشقی نیزامیو شەری پارتیزانی ببوو کورەکە دەیگوت :

« ژیانی ئێمە لە هەوەلەوە بۆ زۆر لە هاورێیانمان سەختو ناهەموار دەهاتە بەرچاو . بەلام وردە وردە خوومان پێوە گرتو پێی راهاتین » . هەروەها کورەکە درێژە بەقسەکانی دەداو دەلێ « دەسەیەکی زۆر لە ئێمە پاش ئەوەی کە فرۆکە بۆمب بەو هاوێژەکانی (ئێف - ٨٦)ی هێزی هەوایی ئەتیوپی دێهاتو مەزراکانی ئێمەی بۆمباران کرد ، بریارمان دا بێینە ریزی بەرەی رزگاریخوازیەوە .. »

لە نێو ئەوانەی کە لەسەرداو خوازی خۆیان هاتبوونە ریزی بەرەی رزگار یخواز ، چوار سەد (٤٠٠) کچ کە زۆربەیان مەسیحی بوون دەبیندرانو خەریکی دەورەی فێربوونی برینپێچی وچلۆنیەتی خزمەت ویاریدەدانی پارتیزانەکان بوون لە کاتی پێویست دا .

لە پیگەیەکی بەرەی رزگاریخواز دا دووژنی پارتیزان کە هەردووکیان جلو بەرگی پیاوانەیان لە بەردابوو دەبیندران . وەك دەرکەوت یەکیان ئەندامێکی پایەبەرزی یەکێتی ژنانی بەرەی رزگاریخواز بوو وئەوەی تریان کچێکی (٢٠) سالەو ناوی « زینب موا » بوو کە لەسێزدە سالی را ، پاش ئەوەی براگەورەکەی شەهید کرابوو ، چۆبۆ ریزی بەرەی رزگاریخوازەوە . ئەوکچە لە بنەمالەیەکی جووتیاری موسلمان هاتبوو دەرێ . دەمانگیشی دەورەی برین پێچی دیتبوو .. ئەوکچە دەیگوت : « من لەوباوەرە دام کە پێویستە ژنان جێگای خۆیان لە ناو کۆمەل دا بکەنەوە ومندالان بەشێوەی هەرەوەزیو بەکۆمەل بەخێو بکرێن .. »

هەروەها دەیگوت : «ژیانی من لەنێو پیاوان دا لەگەل هیچ مەسەلەیەکی کۆمەلایەتی روو بە روو نەبووە . چونکە ژیان لەکاتی شەری رزگاریخوازی دا ، ئەوەندە سەختە کەبیر کردنەوە لەم جۆرە مەسەلانە شتێکی هاسان نیە . »

ئەرکی سەرەکی ئەوکچە هێنانو بردنی نامەو هەوالو شتی وابوو لە نێوان بەرەی رزگاریخوازو شارە چکۆلەکەی « ئاگرودات »دا . لەگەل ئەوەی دوو فەوج سەربازی حکوومەتی ئەتیوپی لەو شارە دابوون ، بەلام شورشگێرەکان بە ئازادیو بێ ئەوەی خۆیان گورگە بکەن ، هاتو چۆیان دەکرد .

(محمد نوور) ، رابەری رزگاریخواز لە ناوچەی « ئاگرودات » کەبەو سەروسیما رەشو بەتاو سووتاوەی وەك پیاوێکی پیرو بەسالاچوو دەهاتە بەرچاو ، لە بارەی وەزعی بەرەی رزگاریخوازەوە

بروانە ل - ٧ -

Institut kurde de Paris

نووسەری شۆڕشگێر "دانتی"

(دانتی)یە کێکە لە بلیمەترین و بەناوبانگترین ئەدیبانی ئیتالیا ، لە ساڵی (١٢٦٥) لە ئیتالیا لە دایك بووە ، هەر لە تەمەنی منالیدا هەست و نەستی پاراوی ووشەی شیرین و زمانی ئیتالیٚ بووە ، تابلۆی مرۆڤێکی ـ عاتفی ـ بووە هەر لەزووەوە دەربەدەری ووڵاتەکەی بووە دوورەپەرێزی هیواو ئاواتە شیرینەکانی بووە ، ئەوکاتە تەمەنی لە بیست ساڵێ تێنەدەپەڕی کە دوورخرایەوەو دەستی لەملی خاکە پیرۆزەکەی هەڵگرت .

ئەوەی شیاوی باسە زمانی ئێیستای ئیتالیا بە هۆی ئەم نووسەرە چاپووکە بەردی بناغەی دارشت و دەستی کرد بە گوبکە کردن ، گرنگترین کاری دانتی ـ کۆمیدیای خودایی ـ یە لە چیرۆکێکدا دەربارەی ئەو نەشتە دەدوێ کە بە شێوازێکی خەیالی دەپەڕێتەوە بۆ ئەودیوی دونیاو دەکەویتە بەر گەرمەی دواندن لەگەڵ ئەورە پیاوەکانی ڕابووردوو ، وادیارکەوتووە کە هەستی دانتی دەربارەی ئەو دنیا لە سەرچاوەی ڕۆژهەڵاتی ئیسلامی یەوە وەرگیراوە . بەتایبەتی ئەو بەشەی کە پەیوەندی بە بەهەشت و ئاگرەوە هەیە کە لە وانەیە لە قورئانی پیرۆزو ـ رسالە الغفران ـی ئەبوعەلای مەعەڕی(١) وەرگیرابێت .

دانتی لەو نووسیانەی بەزۆری لەو کارانە دەدوێ کە کردویەتی بەم جۆرە دەستپێدەکا : شاعیر لە داستانێکی تاریك دەروون دەبێ ، کەبۆ ڕێی دەرچوون دەگەڕێ و دەناتە ڕووناکی ئەودنیا ـ ئاخرەت ـ ئەنجا لە نووسینی ـ شەوقی عەشق ـ دارێژەی ڕاست دەدۆزێتەوە .

دانتی بە شیعر باسی گەشتەکەی دەکا لە دۆزەخ و ئەعراف و بەهەشتدا باسی ئەم سێ جێگایە دەکات .. لای دانتی دۆزەخ جێی ئەوانەیە کە (ئایوسن) ، دەڵێ : ئەعراف بۆ ئەوانەیە کە نەفسیان ئارەزووی هەواو هەوەس دەیاو دیانەوێ نەفسیان بکوژن و بەسەر نەفسیاندا زاڵ بن ، وە بە هەشت بەو جێگەیە دادەنێ کە گیان بەبینینی خوا شاد دەبێ . شیعرەکانی دانتی وەکو کەشکۆڵێکی ـ منطق ـ وایە ، دانتی هەموو دوژمنەکانی دەکاتە نەرمترین شوێنی دۆزەخەوەو پڕی دەکات لە خەلکی ـ فلۆرەنتین ـ ، ئەعرافیش بۆ هاوڕێکانی دائەنێ بەڵام هاوڕێ خۆشەوسیستەکانی دەخاتە بەهەشتەوە . هیواو ئامانجی دانتی یەلگرتنی ئیتالیا بوو ئەو پاپاو ئیمپراتۆرانەی کەنەیان دەویست ئیتالیا یەك بگرێت ، دانتی هەموویانی هاوێشتە دۆزەخەوەو گڕی ئاگر هەموویانی سووتاند .

دانتی دەڵێ : لە دۆزەخدا ئەشکەوتی وای تیایە جۆگەی خوێناوی پیادادەڕوا ، هاژەی ئەم جۆگەلانە پیاو کەڕ دەکات، بێچوەکانی شەیتان یەکتری فڕێدەدەنە چاڵێکەوە کە قیری تیادا دەکوڵا ، لەچینی خوارووی دۆزەخدا ، شەیتانی ڕەزاگران کەسێ سەری هەیە بە چڕنۆك و کەلبەکانی گۆشتی لە لەشی دوژمن پیسەکانی ووڵات وەکو (برۆتوس و کاسیۆس) دەپچڕێ .

هەروەها دەڵێ : لەبەهەشتدا ژیان بریتییە لە

ـ کەکە زیاد لادێیی ـ وفاڕوحشمەت) نەك کەیف و سەفا ، بەوجۆرەی باسی جەهەنەم دەکات ئەوەندە باسی بەهەشت ناکات .

دانتی خۆی کتێبەکەی ناونا (کۆمێدی) کەچی کە خۆی مرد (١٣٢١) زایینیدا بەناوی (گەمەی خودای)ەیەوە بڵاوکرایەوە .

پاش خزمەتێکی زۆر دانتی پێلوی چاوانی لێکنا لە ساڵی

---

(١) ئەو حوکمەی کاکی دەستی بۆ هیچ سەرچاوەیەك نووسەر داویەتی پێویست بە درێژ نە کردوە .. کەنابێ بەم لێیۆلینەوەیەکی، قووڵ ئەکات و شێوەیە بێت . هەروابەئاسانی ئەم جورە کێشەیە بەلایەکا ناخرێت ... جگە لەوەی کە کاکە زیاد

هاوکاری

علی الله توکلنا

محمود زامدار

ڕاستە ، زۆریش ، کلیل و کلۆمی ئەم شیعرە پڕ لە جۆشە بەدەستەواژەیەکی زەقی عەرەبی و بگرە بەو پەڕی (ئایدیالی) شەوە ، گرێ دراوە... تەسلیم بوونێکە ، بەڵام زۆر سۆفیانە ، چۆك دادانێکە بەڵام مرۆڤانە ، کلاسیکە بەڵام شاعیرانە .. من خۆم نازانم چ جوانیەك و نهێنی و رازیکی سەیر لەنێو وشەی ئەم شیعرە تەواو نەبوەدا ئەبینم ـ وەك گشت شتێکی تەواو نەبوو !! ـ نۆبلۆی شیعر ئەو هونەرە بەرزە نەبێ ، کە تائێستاخەڵك هەروا بەئاسانی گرێ کوێرەکانی لێك بداتەوە ... چ سۆزێکە نازانم.. چ لایلایەو ژانێکە نازانم ... چ هەناسەیەك وچ (غەریبی)یەکە، هەر نایزانم .. بەڵام ئەوەندە ئەزانم کە ئەمەش پارچە شعرێکی کلاسیکی و جوانەو قەوالەی بزرنەبوونی خۆی پیشانمان ئەدات ... شیعرەکە ، هینی مەلایەکی پیروکەفتەکارە ، کە نازناوی (مخلص)و ناوی (خلیل سنجاوی)یە و لە گوندی (دوسەرە)ی سەر بەهەولێری دلێردا دائەنیشێ .. منیش لە دیوانە گرانبەهاکەی لای لاوی نووسەر کاك (خالد جوتیار) دەرم هێناوە .. ئەوەی شایستەی باسیش بێ ، کاکی ناوبراو ، دەمێکە خەریکی نووسینەوەو سپی کردنەوەو ڕێکخستن و ساغ کردنەوەی ئەمدیوانە روح سووکەیەو دوریش نیە لەزوێکی زووا ـ گەر لوا ـ هەموی بڵاو بکاتەوە ... چاوەنوارین :

ئەوا دڵم ڕێی بۆسەحرا ـ علی الله توکلنا
لە بۆ لای مەنزڵی لەیلا ـ علی الله توکلنا
لە سەر ڕێی شێخی سەنعانم، لە حاڵی خۆم چ نازانم
قەزا هەرچی بکا دەیکا ـ علی الله توکلنا
لەژێر چەرخی فەلەك ئەورۆ، دڵا خۆشتر نیە بۆتۆ
لە مەیخانەی موحیبەتدا ـ علی الله توکلنا
لە بادەی چاوەکەت ساقی ،بدە یەك جورعەمەی باقی
لە بۆ دەفعی خەمی دونیا ـ علی الله توکلنا ..!!

چۆن کۆتایی شانۆگەری یەکی هات

مرع

بە پێچەوانەی شەوانی کەوە بە دیار تەلەفزیۆنەکەوە دانیشت .. مێشکی وورووژاوی دەرزی ئاژنی چەندان گرێ کوێرەی ژیانی کولەمەرگی دەخستەوە یاد .. سەری تا ئەهات جەنجاڵ کێشەکەی بەلای ئالۆزی یەوە ئەچوو .. مووزیعەکە بە پە لە بەرنامەی سبەی شەوی خوێندەوە نۆرە چووە سەرپێشکەش کردنی فلیمەکەی ئەم شەو.. فلیمەکە لە پەشێوی باری ژیانی ژن و مێردێکی ، دڵ و دەروون پیس ئەدوا ..

لە سەرەتاوە ڕەنگێکی هێناو ڕەنگێکی برد مووچوورکەیەکی راچەڵەکێنەر ، سەرتاپایی گرتەوە ..

ئاورێك لە ئێستاو ئەوسات بەرەوە .. کوا یادی شەوانی تازە بووکینێت ؟!!

ئازا بە نەبەزانە نینۆکی تۆڵە لە زامی ئازارەکانت بچەقێنەو خۆت قوتار بکە ؟!!

ئەکتەرەکان گەرم بوو بوون ..چووبوونە هەوایی خۆیانەوە ئەوەندە بە شارەزایی یەوە دەورەکانیان ، بە ئەنجام دەیاند تەماشاکەران بە ناخ یانا شۆر ببوونەوە ...

خۆزگە بە ئەکتەریکیان دەچووم ؟!!

ـ بەس نەبوو تۆزێ گڕی کەف و کوڵم دائەمرکانەوە ؟! هەرچەندی کرد خۆی بۆ دابین نەکرا ... ئەکتەرەکان بە چ دەورێکا تێدەپەرین ... ئەم کوێرانە بە زیادە ئەیکردەوە .. سەرە هاتە سەر ئەوەی .. دەست و پەنجە ناسکەکانی بەڕوویا .. بە سینەو بەرۆکیا ... بەشلکەی ڕانیا بسوێ!!. قسەی دڵێ خستە سەر زمان.. ئیستۆپی چەناگەیی پچڕا ... جڵەوی بۆ ووتەکانی بەردا :ـ

ـ بێ گومان ئاوی تانکیە ژەنگاوێکەی گۆڕیوە ؟!

« جاران تا پەنا حەجەکی بۆی ئەڕۆیشت ؟! »

هوشی بە لای فلیمەکەوە نەما چوو بووە دریایەکی قوڵی خەیالی پاشاگەردانی یەوە ... دەها کارەساتی شێتانەی دەهێنایە ئاراوە و خوشی تاقانەو تاکە قارەمانی بوو .. نەرمە مۆسیقارو ، سەماکەی دالغەکەی پێ پچڕی ... و ڕووی پێ وەرچەرخاندەوە فلیمەکە .. بە تایبەت بۆ لای کورەکەین ، کە چۆن لە دلخوازە راستەقینەکەی جیابۆتەوەو دەست لە ملانی قەپاغەکەی بووە ...

« نەء » . ناچێتە هۆشمەوە ئەو وابێت ؟! »

پاش تۆزێ بیر کردنەوە :ـ

ـ بۆ چی ؟.. ئەوا بۆ ساڵێکی رەبەقە لە یەکەوە دوورین ؟!.. سەرەرۆی لە مەو پیشی مێردەکەی ، چنگی گومانی لە دلێ گیر کردبوو .. دوو چاری ژیانێکی رەش بینی ، وشێتێتی هاتبوو .. بەچاو لە گەل ئەکتەرەکاندا ئەژیا ، و بە هۆشیش لە کن ئەو بوو ..

ـ جیاوازی من و ئەو ئەکتەرە چی یە ؟!

ـ ئەویش لەم پاشل پیس ترە ... کێ ئەلێت « لەوێ وا ناکات »

ـ گەر بەو بەزمە رابهاتمایە لەوان سەماکەر تر دەبووم ... بە دەم ئەو قسانەوەی لە سەر کورسێکە راست بۆوە ... ژوورەکەی نیوە تاریك کرد .. وەك لە سەر گەورەترین شانۆو ئۆپەرێتا خۆی ببینێتەوەو مەزن ترین تەماشاکەرانی بە دەورەوە بێت ... کەوتە سەماو بادان ... نەیەك ... نەدوو ... نەسێ ... بەچوار لایا ئەخولایەوە .. ووردە ووردە چەمایەوە ، پاشانیش بۆی هەستایەوەو لە سەر پەنجەی پێیەکانی کەوتە هەڵبەز و دابەز ...

ئەوەندە خۆی هانی و برد .. شرت و شۆی لێبرا ناچار لەدوا جاریا خپ چۆکی دادا.. کەسێ نەبوو راستی بکاتەوەو ... چەبڵەی ئازایەتی بۆ لێبدا .. بەم دیمەنە کزۆلێ بە خۆیا شکایەوە ... تەریقی یەکی بێ وێنە هوشی پێ هانی یەوە ولێوی پەشیمان بوونەوەی پێ کرۆشت :ـ

ـ ئای چیم بە خۆم کرد ؟

ـ چیم بە سەر هات ؟!

« .... »

سەرەتایی فلیمەکە روو لە کۆتایی بوو ... نەوەستا بزانێ ئەنجام ڕوو لە کوێ دەکات ... ناچار ئەوەندەی پێکرا کۆتایی بەشانۆگەری یەکەی بهێنێت و رووەو ژووری نوستن بڕوا .

سۆران مەحوی
١ مارتی ١٩٧٥

تابلۆیەکی پرسیار و وەڵام لەبەر ئاگردانا

لە چوار دەوری ئاگردانەکە دانشتبون ، دایکیان چەناگەی ناخنیبوە نێوان هەردو کلافەی ئەژنۆیەوە ، منداڵەکان چاویان بڕیبووە نێو چاوی دایکیان ..

منالی یەکەم : ... کلیلی خستە دەرگای وتو وێژو دەرگای خستە سەر نازی پشت .

● .. دایە لاوفاو چیە ؟

.. لافاو .. لافاو !! هێرشە ، ئەنجامی بەندی زامە ، نوڕەبونێکی بێبەزەییە ، شتێکی چاوەڕێ کراوە ، نیشانەی هەیە بەناوەزوو ... ماڵە قوڕەکان ، زنجەکن ، ڕەش ماڵەکان ، (دیکۆرەکان) ئەکا بەکەلاوە ، بەچیرۆك ، بە رابەرانی مێژوو ، .. لەگەڵ ئەمانەشدا خونچەی پوشکتو ، نەپوشکتو ... نزیك هەڵۆەراو ، ئەخاتە سەر ئینجانەو ، بەسەر پاپۆری مەبەستەوە ، هاتوچۆیان پێ ئەکات : ... کەناسێکە قوڕو، قەوزەو ، تۆزو ، دڕك و داڵ و تاوێرە ڕێ گرەکان ، رائەماڵێ بۆ شیوەکان ، شیوێك کە جۆرەها شتی سەیرو سەمەرە خویان مەزات ئەکەن تیایا « تا شایف خیر » ئەکرێن .

● منالی دوهەم وەك و ؟؟!!

منالێ سێهەم ... بۆم باس نەکردیت ئاو گەرم کرابوو ، مردویەك لە سەر تەختە شۆر دانرابوو ، چاوەکانی ئەبلەق دابچڕابو ، چاوەڕوانی شتن و ماڵ ئاوایی یان ئەکرد ... ئەمەندە داری وشکیان خستبوە ژێر پیرە مەنجەڵ ، ئاو ژانی کردبوو هەڵچوبوە ناو ئاگرەکەوە ... بوبو بەچەرە دەوکەڵ ، چاوی مردوەکە پڕبوبو لە دوکەڵ ... لەم کاتەدا مردوەکە زیت ئەبێتەوەو ، هەڵئەستێتە سەر پێ .. دەورو پشتی هەموو ڕائەکەن ، مەنجەڵی کوڵاویش بەجێ دێڵن .. !!

منالی دوهەم . ئەی بەفر جیە .. ؟!

● بەفر ، دلە ، دەستە ، تیشکە ، وزەی خنکاوێکە .. کونرێکە . جای بوکێکە ، ئاوەزوی ئەمانیش «شێرێکە» .

لە گەڵ باری ، مارو دوپشك و جانەوەران ، وردو گەورە ، لە ناو ئەچن ڕەق ئەبنەوە ، ئاڵای برسیەتی لە نویانا هەڵئەکرێ .

منالێ دوهەم .. ویستم بەفر بخۆم ، بۆر بو بۆم نەخورا

● ئەوە یەکەم بەفرە ، کۆکەڕەشەی پێوەیە بۆر بوو .

● ئەی چۆن ئەباری ؟؟

هەلاجەکان لە ئاسمان لۆکە ئەکەنەوە بۆ بەزم و ڕەزمی دیوەخانەکەیان لەم کاتەدا لە گەڵ لێدانی « چەکە » لەزێ کە ، ئەوەرێتە خوارەوە منالی سێهەم بێ کۆتاییە ... چۆن ؟؟

لەزەویدا سەرپۆشە ، هەور ئەڕەوێتەوە وردەوردە پریشکی پرشنگ داری ڕۆژ ئەی درێنێ ئەی کات بەهەڵم ، سوکە بەرەو ئاسمان ئەکەوێتە ڕێ ، لۆکەیە لەبەر دەستی هەلاجەکاندا .

منالێ دوهەم ... هەر ڕۆژە ئەم فەرمانە کرنگە بەخۆی ئەسپێرێ دایکیان ڕۆڵە بنون لافاو ، بەفر .. ئەنجامی گرانیە) .

منالی سێهەم (بەڵێ هەروەك چۆن دوای شەڕ ئاشتیە دوای کاول بونیش ئاوەدانیە) ..

● چونە جێگاکانیانەوە نوستن ، دەرگای وتو وێژ خڕداخرا ...

بەغداد
نوری مستەفا قەرەداخی
٢٢-٣-١٩٧٥

ڕۆژێ، شەوێ

[illegible]

کات بەهاربوو ، سروشت بەرگی سەوزو قەشەنگی پۆشی بوو ، کۆلیجی ئادابی سلێمانی سەیرانێکی بۆ هەوارگەی چنارەو تونێلی دەربەندیخان سازکرد .. دکتور شۆی خۆشەویستیش(سەرقافڵەی !) ئەو گەشتەی پێ سپێردرا بۆ ئەوەی ئەمسەیرانەمان بەرگێکی (شاعیری ی !) بەتام و خۆش و بەلەزەت بپۆشی .. بەم جۆرە بەرەو خاکی (خاك و خۆڵی)نالی شای شاعیرانی کورد کەوتینە ڕێ . شنەی شەماڵی سەرلوتکەی چیا سەرکەشەکانی زمناکۆو هەورامان ، کزە بای فێنکی دەشتە ڕەنگینەکەی شارەزوور ، تێکەڵ بەسۆزو ئاوازە بەجۆش و خرۆشەکانی قەدپاڵ و دۆڵ و شیوو نزارو چیا هەزار بەهەزارەکانی ئەوناوچەیە ئەبوون ، وەلەنجەو شنەشنی هەڵپەرکێی بەکراسی شۆخ و شەنگەکان دەکرد .. هاژەی تونێلی دەربەندەکە ، دیمەنی ڕازاوەی ئافرەت و سروشت ، سەرچاوەی لەبن نەهاتووی کامەرانی و بەختەوەری بوون ، مووچرکەو تەزوویان بەلەشی مرۆڤدائەهێنا سروش و ئیلهامیان بەدڵ و دەروونی مرۆڤ ئەدا .. ئەم سیمفونی یە ڕەنگینە ، ئەم دیمەنە دڵ ڕفێنە خورپەی ئەخستە دڵی مرۆڤی ئاسابیەوە چ جای شاعیرێکی ناسراوی وەك دکتور شۆی خۆش مەشرەب و (طبع ڕەوان)و(سریع الشعر) .. بەڵێ ئەم دیمەنە جوانە دکتور شۆیخستە جیهانێکی تایبەتی یەوە ، جیهانێك کەلەهەموو قوژلەکانیەوە دکتور شۆیان ورووژاندبوو ، شیعر ، چیرۆك لەهەست و سینگ و دەمی یەوە ئەپژان .. جابۆیە لەم بۆنەیەدابەخامە ڕەنگینەکەی ئەم شیعرە تەڕو سویر خوێیەی تومارکرد :

بۆ سەیرانەکەی لای دەربەندیخان
قوتابی ئاداب دادە ڕوناك خان
بۆ ئەو سەیرانە هاتبوو ڕوناك
ناسك و شیرین ڕوو بێگەردو پاك
ڕوناکی ڕوناك دای لەدەشت و هەرد
کیژۆڵەی جوان بێچوە کوردی مەرد
جوانیەکەی روناك ناکرێ باسی
دەك بەختەوەر بی کچی عەباسی
روناك ڕوناکیت بێوێنە دیارە
ناسك و نازداریت لەگشت لادیارە
لە یەزدانمەوێت بگەیت بەئاوات
خزمەت گوزار بی بۆ گەل و ولات

دنیا ڕوناکە بە روناکەوە
گەر روناك نەبێ تاریکە شەوە

بەم شێوەیە ئەمسەیرانە خۆشە بە (کوڵك و توك و پێستەوە) چووە ناولاپەڕەکانی مێژووی ئەدەبی کوردەوە ، ئەو ئەدەبەی (سەدهەزار قصیدە) کەی دکتور شۆی تیادایە کە وەکو هێشووەترێی رەش باخی ئەدەبەکەمانیان رازاندۆتەوە ..

کمال مصطفی معروف

● کە وتومانە ـ مەعشوق ـ لەناونیشانی ئەم نووسینەدا ، مەبەستمان تیئۆری یە نوێیەکەی دکتور شۆیە کە لەبەرگێکی تری چاپ نەکراوی دیوانێکی دائەڵێ .. ئەبێ لەمەولا بنچینەی دڵداری بگۆڕدرێ و کوڕ دەوری (مەعشوق) بگێڕێ و ئەبێ کچ زیاتر ماندووبێ لەم مەسەلەیەدا .

میهره‌جانێکی جه‌ماوه‌ریی فراوان به‌بۆنه‌ی «٧»ی نیسانه‌وه

هه‌ڤاڵ (شبلی العیسمی) یاریده‌ده‌ری سکرتێری گشتی (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) له‌و میهره‌جانه جه‌ماوه‌ریه گه‌وره‌یه‌دا ڕۆژی ٧ی نیسان له ساحه‌ی « کشافه » به‌بۆنه‌ی بیره‌وه‌ری ٢٨ ساڵه‌ی دامه‌زراندنی (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) وه ڕێکخرابو وتارێکی خوێنده‌وه تیداوتی :

هه‌ڤاڵان و دۆسته خۆشه‌ویسته‌کان :

ئه‌ی جه‌ماوه‌ره به‌ڕێزه‌کان :

له‌ماوه‌ی قـــوڵ بونه‌وه‌و موماره‌سه‌ی خه‌بـــات و به‌پێی پێویستی یه‌کانی نه‌تــــه‌وه‌ی عه‌ره‌ب و ئاوات و ئامانجـــه‌کانی له‌ژیانه‌وه‌و هه‌نگاوناندا به‌ره‌و پاشه‌ڕۆژێکی باشـــتر (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) له‌دایك بو وه‌که‌وتـــه بڕینی ڕێگای تێکۆشان و بێ گوێـــدان به‌ کۆســـپ و قوربانی‌دانی گه‌وره .

بێ گومان ، حیزب نه‌یئه‌توانی ئه‌م ڕێگا دریژو گرانه ببڕێت ، ئه‌گه‌ر خاوه‌نی باوه‌ڕێکی عیلمـــی شۆڕشگێرانه نه‌بوایه بـــه باوه‌ڕێکی سه‌خته‌وه به‌عه‌داله‌تی ئامانجه‌کانی و به‌ڕاستی ئـــه‌و ڕێگایه‌ی گرتویه‌تیه به‌ر ، به‌ڵکو نه‌یئه‌توانی ئه‌و سه‌رکه‌وتنانه به‌دی بهێنێت ئه‌گه‌ر به‌باوه‌ڕبونی ته‌واوه‌وه ڕێگای نه‌بڕیایه ، باوه‌ڕی به‌وه بوه کـــه جه‌ماوه‌ری نه‌ته‌وه‌که‌مان وزه‌و توانایـــه‌کی ئه‌وه‌نده به‌هێزی هه‌یه ، له‌ماوه‌ی ڕێکخســـتن و هوشیارکردنه‌وه‌دا ئه‌توانێت هه‌مو کۆت و به‌ندێك بپچڕێنێت و بکاته هـــه‌مو ئـــه‌و مه‌به‌ستانه‌ی ئه‌یه‌وێت .

ئینجا هه‌ڤاڵ العیسمی هاتـــه سه‌ر باسی هه‌ڵویست و کاروباری تێکۆشانی به‌کارو بیروبـــاوه‌ڕی حیزب له دامه‌زراندنیه‌وه‌و ئه‌و کاره‌ی کردویه‌تیه سه‌ر کاروانی شۆڕشی عه‌ره‌ب و ده‌رس و تاقی کردنه‌وه‌ی ده‌وڵه‌مه‌ندی داوه به ده‌سته‌وه‌وه وتی :

لـــه‌ڕوی بیروبـــاوه‌ڕه‌وه ، حیزب به‌توندی چو به‌گژ هه‌مو بیروباوه‌ڕێکی هه‌ریمچیـــه‌تی و نانه‌ته‌وه‌یی و هه‌میشـــه ئه‌وه‌ی ئه‌سه‌لماند که باوه‌ڕی نه‌ته‌وایه‌تی عه‌ره‌ب ڕاستیه‌کی زیندوه‌و نه‌مر هه‌وڵی داوه بـــۆ قوڵ کردنه‌وه‌ی ناوه‌ڕۆکی پێشـــکه‌وتوخوازی و مرۆڤایه‌تی و چه‌سپاندنی برایه‌تی نێوان خۆی و که‌مه نه‌ته‌وه‌کان ،

شیرین محسن محه‌مه‌د ئه‌مین

ڕۆژی سێ شه‌ممـــه ١-٤

خوای میهره‌بان کچێکی به کاك محسن محمد امین خۆشنوسی ڕۆژنامه‌که‌مان به‌خشی ناویـــان ناوه – شیرین – هیواداریـــن که ته‌مه‌ن درێژبێت و به‌نـــازی دایك و باوکی گه‌وره بێت .

له‌م باره‌یه‌وه خۆی له‌ هه‌مـــو بۆچۆنێکی هه‌ڵه‌ دورخســـته‌وه‌و چو به‌گژ ڕه‌گه‌ز په‌رســـتی و شوڤینیه‌تدا .

هه‌ڤاڵ یاریده‌ده‌ری سکرتێری گشتی باسی تێکۆشانی حیزبی کرد بۆ چه‌ســـپاندنی باوه‌ڕ به‌یه‌کیتی و زه‌روریـــه‌تی وه‌ك کارێکی فیکـــری و نه‌ته‌وه‌یی و سه‌لماندنی ناوه‌ڕوکی دیموکراتی و سۆشیالیستی ئه‌م باوه‌ڕه دیاری کردنی ڕێگای به‌یه‌کگرتنی تێکوشـــانی عه‌ره‌ب و وتی : حیزبه‌که‌مان ڕێکخراوه‌کـــه‌ی له‌سه‌ر ئه‌ساســـی نه‌ته‌وه‌یی بو به‌مه‌ش له‌سنوری که‌رت کردن و دابه‌ش بونی دروســـت کراوی نیشتمانی عه‌ره‌ب په‌ڕیوه .

هه‌روه‌ها وتی : حیـــــزب بایه‌خی پێکه‌وه‌به‌ستنی تێکـــۆشانی نه‌ته‌وه‌یی و تێکوشـــانی سۆشیالستی چه‌سپاند له‌گـــه‌ڵ سه‌ربه‌خۆی و ڕه‌ســـه‌نی و نوێ بونه‌وه‌و دورکه‌وتنه‌وه لـــه خۆخواردنه‌وه‌و لاسایی کردنه‌وه، سه‌ره‌ڕای ئه‌وه‌ی هه‌میشـــه بایه‌خی داوه به جوڵاندن و شۆڕشگێڕیه‌تی و باوه‌ڕی خســـتۆته سه‌ر عیلمیه‌ت و ئه‌خلاقیـــه‌ت و ده‌وری جه‌ماوه‌رو بایه‌خی خه‌باتی میللی به ئاگایانه‌و ڕێکخـــراو تاقی کردنه‌وه‌و ڕوداوه زینده‌وه‌کانیش هه‌موی ڕاستی ئامانج و دروشمه‌کانی سه‌لماند .

ئه‌وسا هه‌ڤاڵ (العیسمی) له وتاره‌که‌یدا هاته سه‌ر باسی خه‌باتی سیاسی (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) و وتی : له دامه‌زراندنیه‌وه که‌مته‌رخه‌می نه‌کردوه لـــه به‌گژاچونی ئیمپریالیزمدا به‌کۆن و نوێیه‌وه به‌توندی چوه به‌گژ گوێڕه‌له‌وه‌ی هیزه‌کانیاو دژی به‌کرێ گیراوه‌کانی بوه‌و به‌گژ ئه‌ورژێمانه‌داچوه ده‌ستیان به‌دامێنیه‌وه گرتوه له ناوچه‌ی عه‌ره‌بی‌دا .

وه ده‌رباره‌ی کێشـــه‌ی فه‌له‌ستین هه‌ڤاڵ العیســـمی وتی : حیزب ئه‌وساو ئیســـته‌و هه‌میشه کێشه‌ی فه‌له‌ستینی به کێشه‌ی مه‌رکه‌زی هه‌مـــو عه‌ره‌ب زانیوه له‌تێکۆشانیـــدا هه‌میشه له‌پێشه‌وه‌ی ئـــه‌و مه‌سه‌لانه‌وه بوه که زۆر بایه‌خی پێداوه‌و باوه‌ڕی وایه تێکۆشانی چه‌کدارانه‌ی گه‌لی و نیـــزامی ڕێگای سروشتی ڕزگاربونیه‌تی له‌ژێر ده‌سته‌ڵاتی ســـه‌هیونی و ئیمپریالی داو ڕزگارکـــردنی له‌ژێر ده‌ستی کۆنه‌په‌رستان و چاره‌ی خۆبه‌ده‌سته‌وه‌دان چونکه تاقی کردنه‌وه‌ی مێژویی خه‌باتی گه‌لان ئه‌وه‌ی سه‌لماندوه ئه‌وه‌ی به‌هێز ئه‌بڕێت ، به‌هێـــزو

ده‌سه‌ڵاتی جه‌ماوه‌ری شـــۆڕشگێرانه نه‌بێت ناسێنرێته‌وه .

ئینجا هه‌ڤـــاڵ یاریده‌ده‌ری سکرتێری گشتی (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) هیـــرشی برده سه‌ر ئه‌وانه‌ی دوای چاره‌ســـه‌ری خۆبه‌ده‌سته‌وه‌دان که‌وتون و لـــه‌م باره‌یه‌وه وتی : سوربون لـه‌ســـه‌ر بنیاتنانی ئیسته‌و پاشه‌ڕۆژو کاروبـــاری ئه‌م سه‌رده‌مه وامان لێ ئه‌کات زۆر بایه‌خ بده‌ین به گیـــرو-گرفته‌کانی ئیسته‌و ئه‌وه‌شی له‌م ڕوه‌وه جێگای بێزاریه سیاسه‌تی هه‌ندێ فه‌رمان‌ڕه‌وای عه‌ره‌به که به‌ره‌و پاکۆ دانی کێشـــــه‌ی فه‌له‌ستین ئه‌چێت به‌ڕێگای نـــاو براو به چاره‌سه‌ری به‌ئاشـــتی به‌پێی بڕیـــاری ئه‌نجومه‌نی ئاسایشی ده‌وڵه‌تان که مانـــای گفتوگوکردنی ڕاسته‌وخۆو باوه‌ڕ هێنانه به کیانی ئیسرائیـــل و وازهێنان لـــه ئامانجی ڕزگاری ته‌واوی خاکی زه‌وتکـــراو وه سه‌ندنه‌وه‌ی مافی مێژوی گه‌لی عه‌ره‌بی فه‌له‌ستین ، ئه‌وه‌شـــی جێگای سه‌رسوڕمانه‌و پێ ناخۆشی ئه‌وه‌یه کـــه هه‌ندێ حوکمڕانی عه‌ره‌ب ئاماده‌یی پیشـــانی ئه‌دات بۆ به‌ستنی په‌یمـــانی ئاشتی هه‌میشه له‌گـــه‌ڵ ئیسرائیل‌دا به‌رامبه‌ر ته‌نیـــا گه‌رانه‌وه بۆ سنوری پێنجـــی حوزه‌یران و به‌م جۆره خاکـــی زه‌وت کراوی له‌وه‌پێشی له‌بیر ئه‌چێته‌وه ، له‌وه‌ش زیاتر ئـــه‌م جۆره هه‌ڵویسته ناره‌وایه لادانه له‌ده‌سه‌ڵاتی نه‌تـــه‌وه‌ی عه‌ره‌ب و پێشیل کردنی ئه‌و ئازایـــه‌تی و قوربانیه‌یه له‌شـــه‌ڕی تشرین‌دا دزان .

هه‌روه‌ها بـه‌م بۆنه‌یه‌وه هه‌ڤاڵ العیسمی ئه‌وه‌ی سه‌لماند کـــه یه‌کگرتنی هێـــزه پێشکه‌وتوخوازه‌کانی عه‌ره‌ب ڕێـــگای پێشیل کردنی پیلانـــه‌کانی ئیمپـــریالی و سه‌هیونیه‌کانه ، وه‌وتی : له‌سه‌رهه‌زه نیشتمانی و پێشکه‌وتو خوازه‌کان پێویسته زیاتر وریاو چاوکـــراوه‌بن وه ڕێگای یه‌کگرتن و پێکهێنـــانی به‌ره‌ی یه‌کگرتو بگرنه به‌ر لـــه هه‌مو هه‌رێمیك و له مسه‌وای نیشتمانی عه‌ره‌بـــداو هاوکاری عه‌ره‌ب ناوه‌ڕۆکێکی به‌مانـــا ترو ڕاستی هه‌بێت بۆ خزمـــه‌تی یه‌کیتی و به‌رپه‌چدانه‌وه‌ی پیلانه‌کانی سه‌هیونی و ئیمپریالی .

ئه‌وسا هه‌ڤاڵ العیسمی هاته سه‌ر باسی خۆڕاگرتن و ده‌وری شۆڕشگیرانه‌ی (حیزبی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) و وتی : حیزبی به‌عسی سۆشیالســـتی عه‌ره‌ب وزه‌و توانای خۆڕاگرتنی

له جه‌ماوه‌ر وه‌رئه‌گرێت بۆیـــه هه‌میشه توانیویه‌تی به‌سه‌ر ئه‌و کوسپانه‌دا زاڵ بێت که هاتونه‌ته ڕێگای و مه‌به‌ستیان بێ هیـــز-کردن و له‌ناوبردنی بوه به‌تایبه‌تی کاره‌ساته‌کانی ١٨ تشـــرینی ١٩٦٣ و ٢٣ی شوبات ســـاڵی ١٩٦٦ ، که ئه‌مانه زیاتر وریای کردۆته‌وه‌و زیـــاتر سوربوه له‌سه‌ر به‌رده‌وام ڕۆشتن له‌سه‌ر ڕێگای تێکۆشان و هیـــواو مه‌به‌ستی ئیمپریالی و کۆنه‌په‌ر-سته‌کان گۆڕ کراو حیزب لـــه‌م هه‌مو کاره‌ساتانه به سه‌رکه‌وتوی ڕێگای بڕیوه .

دوای ئه‌مه هه‌ڤاڵ العیسمی هاته سه‌ر باسی سه‌رکه‌وتنه‌کانی شۆڕشی ١٧ی ته‌موز له‌عیراقداو وتی : به‌نرخی و قوڵی مانای ئه‌و ده‌ستکه‌وتانه جێگای شانازیه‌و هیوامان به پاشه‌ڕۆژ به‌هێز تر ئه‌کات ، دوایی هاته سه‌ر باسی ده‌ستکه‌وته‌کانی شۆڕشی ١٧ی ته‌موز لـــه ڕوی کشتوکاڵ و پیشه‌سازی و گه‌شـــه‌پێدانی نه‌خشه‌و خزمـــه‌ت گوزاری ته‌ندروستی و دانانی زۆر یاسای شۆڕشگێڕانـــه‌و پێش که‌وتو-خوازو چاککردنی باری ژیـــانی هاوڵاتیه‌کان و تامیـــم کردنی نه‌وت و دامه‌زرانـــدنی به‌ره‌ی

دۆست و پشتگیـــری مافی ڕه‌وای عه‌ره‌ب و بزوتنه‌وه‌رزگاری خوازه‌کانی جیهانی سێهـــه‌م سه‌ره‌ڕای ده‌وری پاڵه‌وانانـــه‌ی له‌شکری عیراق لـــه‌ڕوی نه‌ته‌وه‌ییه‌وه له شه‌ڕی تشرین‌داو ئه‌م پشتگیریه‌ی حیـــزب و شۆڕش پێشکه‌ش بزوتنـــه‌وه‌ی ڕزگاریخوازی فه‌له‌ســـتینی کردوه‌و دانه‌دواوه‌ی چاره‌سه‌ری خۆبه‌ده‌سته‌وه‌دان و ملکه‌چی ، هه‌روه‌ها به‌گژا چونی ئـــه‌و جموجوڵه گومان لێکـــراوه‌ی ئیمپریالی جیهـــانی بـــه سه‌رۆکایـــه‌تی وڵاتـــه یه‌کگرتوه‌کانی ئه‌مه‌ریکا ئه‌یکات به‌تایبه‌تی هه‌ڕه‌شه‌کردنی بـــه داگیرکردنی سه‌رچاوه‌کـــانی نه‌وتی عه‌ره‌ب ، هه‌ڤـــــاڵ (العیسمی) وتی : ئێمه ده‌ست بۆ هه‌مو ئه‌مانه ئه‌کێشـــین له‌ڕوی یادکردنه‌وه‌و شانازیه‌وه‌و بۆمان هه‌یه شانازی بکه‌ین به‌و ده‌ستکه‌وتانه‌وه حیزب لـــه‌م هه‌ریمه تێکۆشه‌ره به‌دیـــان ئه‌هێنێ بۆ سودی جـــه‌ماوه‌رو ئامانجه‌کانی شۆڕشی نـــوێی عه‌ره‌ب ، به‌ڵام ئه‌مانه واناکات له‌خۆیی ببین و زۆر له خۆمـــان ڕازی بین به‌و جۆره‌ی له‌تێکۆشان بوه‌ستین ، وه‌دڵنیایین که ئه‌و

دامه‌زراندنی حیزب و ئه‌وانـه‌ی تێکۆشان و قوربانیان‌دا له‌ڕێگای به‌عس‌داو سڵاوو ڕیـــــزی ئاراسته‌ی شه‌هیدانی شۆڕشی عه‌ره‌ب کردو به‌ناوی حیـــزبی به‌عسه‌وه سوپاسی هه‌مـــــو به‌شدار بوه‌کانی میهره‌جانه‌که‌ی کردو سڵاوی ئاراســــته‌ی دوستایه‌تی عه‌ره‌ب و یه‌کیتـــی سۆڤیـــه‌ت و وڵاتـــــه سۆشیالسته‌کان کرد .

دوای ئه‌وه هه‌ڤاڵ عزیـــز عقراوی ئه‌ندامی لیژنه‌ی به‌رزی به‌ره‌ی نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌یـــی پیشکه‌وتن خوازو ئه‌نـــدامی مه‌کته‌بی سیاسی پارتــــــی دیموکراتی کوردستان وتارێکی خوێنده‌وه تیدا وتی :

شادمانین به‌ناوی لیژنـه‌ی به‌رزی به‌ره‌ی نیشـــــتمانی و

دوژمنایه‌تی به‌ره‌ی کـــــردو نه‌ی ئه‌هیشت پارتی دیموکراتی کوردستان بچێته به‌ره‌وه .

هه‌ڤاڵ عقراوی وتی : به‌ره‌ی نیشـــتمانی به‌سه‌رکـــردایه‌تی (پارتی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) زۆر ده‌ستکـــــه‌وتی نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌ی به‌دی هێنا بنه‌ره‌تی چاره‌سه‌ری به‌ئاشتی و دیموکراتی کیشه‌ی کـــوردی چه‌سپاندو گه‌لی کورد به‌حوکمی زاتی شاد بو ، هه‌روه‌هـــا وتـــی :

ئه‌م سه‌رکه‌وتنانه‌مـــان له‌ڕۆژێکدایه کـــه له‌دڵمـــانا پیرۆزه‌و ڕێزی هه‌یه ئه‌ویش له دایك بونی پارتی به‌عســـی سۆشیالستی عـــــه‌ره‌بی تێکۆشه‌ره که له‌م ســـاڵه‌دا بایه‌خێکی تایبه‌تی هه‌یه دوای

به‌وه‌ی مه‌به‌ستی بــــه‌ره‌ی نیشتمانی به‌دی هات لـــه چاره‌سه‌ری به‌ئاشـــــتی و دیموکراتیانه‌ی کیشه‌ی گه‌لی کوردا .

له‌دوایدا هه‌ڤاڵ (عقراوی) وتی : له‌ناخه‌وه سڵاو بـــۆ پارتی به‌عسی سۆشیالســـتی عه‌ره‌ب خولقێنـــه‌ری زرووـــی مه‌وزوعی به‌ره‌ی نیشـــتمانی و نه‌ته‌وه‌یی پیشکه‌وتوخواز .

سڵاو بۆ ســـــه‌رکرده‌ی تێکۆشه‌ر هه‌ڤاڵ (احمد حسن البکر) سه‌رۆك کۆمار . بژی به‌ره‌ی نیشتمانی و نـــه‌ته‌وه‌یی پیشکه‌وتوخواز . نه‌مـــری و سه‌ربه‌رزی بۆ شه‌هیـــدانی بزوتنه‌وه‌ی نیشمانی وڵاتـــه که‌مان .

ئا.د.ع

نیشـــتمانی و پیشکه‌وتوخوازی نه‌ته‌وه‌یی و به‌یاننامـــه‌ی ئازارو دامه‌زراندنی حوکمـــی زاتی و دوایی هێنان به یاخی بوکه‌و وه چاره‌سه‌رکردنی گیروگـــرفتی ســـنور له‌گه‌ڵ ئیرانـــدا .

هه‌روه‌ها هه‌ڤاڵ العیسمی باسی ده‌ستکه‌وته‌کانی شۆڕشی کـــرد له‌ڕوی په‌یوه‌ندیه‌کانی ده‌ره‌وه‌دا وه ده‌ستی کێشا بۆ : به‌هیـــز کردنی دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ وڵاته سوشیالســـــته‌کان و وڵاتانی

تێکۆشه‌رانه‌ی باوه‌ڕیان بـــه عه‌داله‌تی مه‌سه‌له‌که‌یان هه‌یـــه زیاتر خۆیان کۆئه‌که‌نه‌وه بـــۆ قوربانی دان و ده‌ستکـــه‌وت و سه‌رکه‌وتنی زیاتر .

وه هه‌ڤاڵ یاریـــده‌ده‌ری سکرتیری گشـــتی له‌کـــوتایی وتاره‌کـــه‌یدا ســــڵاوو ڕێـــــزی ئاراســـــته‌ی سه‌رکرده‌ی دامه‌زرێنه‌ر هـــه‌ڤاڵ میشیل عه‌فله‌ق کرد له‌گـــه‌ڵ هه‌مو هه‌ڤاڵانی کونگـــره‌ی

نـــه‌ته‌وه‌ی پێشکه‌وتوخـــوازه‌وه له‌گه‌ڵ (پارتی به‌عســـــی سۆشیالستی عه‌ره‌ب) به‌شداری جه‌ژنی ٢٨ ساڵه‌ی له‌دایك بونی بکه‌ین که به‌رهه‌می خه‌باتـــی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی تێکوشـــه‌ره له‌پێناوی به‌دی هێنـــانی ئامانجـــه‌کانیا له یه‌کیتـــی و سه‌ربه‌ستی و سوشیالستی‌دا .

هه‌روه‌ها وتی : تاقـــی کردنه‌وه‌کانی گه‌لی عیـــراق ئه‌وه‌ی سه‌لماند که سه‌رکه‌وتنه نیشمانیه‌کان به‌ستراون بـــه هاوکاری و دۆستایه‌تی هێـــزه نیشتمانیه‌کانه‌وه .

ئینجا هه‌ڤاڵ (عقـــراوی) هاتـــه سه‌رباسی خه‌باتی پارتی به‌عسی سۆشیالیستی عه‌ره‌ب له‌پێناوی به‌دی هێنانی به‌ره‌ی نیشتمانی‌دا چۆن په‌یمانی کاری نیشمانی به‌دی هێناو بـــه‌ره‌ی نیشمانی له ١٧ی ته‌مـــوزی ١٩٧٣ دا دروست بو له‌نیوان (پارتی به‌عسی سوشیالستی عه‌ره‌ب) و « پارتی کۆمونیستی عیراق » داو ده‌رگاش کراوه بو بۆ پارتـــــی دیموکـــراتی کوردستان و نیشتمان په‌روه‌زه سه‌ربه‌خۆکان به‌ڵام ده‌سته‌ی خۆسه‌پێنه‌ر به‌سه‌ر بزوتنه‌وه‌ی ڕزگاریخوازی گه‌لی کـــوردا

یادێك له چه‌ند ڕۆژێكدا

ڕۆژی ئاسمان

لـــه نه‌ورۆزی ١٩٦١ دا ڕێژێمی قاســـم په‌لاماری برده سه‌ر نیشـــتمان په‌روه‌ران و به‌ندیخانه‌کانی لێ پڕ کردن . له‌و ڕۆژانه دا پرشی ئێمه‌شـــی گرته‌وه له‌به‌ندیخانه‌ی سه‌که‌نه‌ی حه‌جه‌ری جله‌ولا چاوم کرده ، بینیم وا ســـه‌ده‌ها لاوی خوێن گه‌رم له‌وپارته سیاسیانه‌ی که‌بۆ ڕوخاندنی ئه‌و ڕژێمه خه‌بات ئه‌که‌ن هه‌موو میوانی ئـــــه‌وخوانه‌ن .

وه‌ك له دورگه‌یه‌کی ئۆقیـــانوسی ئه‌تله‌ســـیدابیت وابـــوو ڕۆژنامه‌و گۆڤارو کتێب بقـــه‌بوون چاوپێ کـــه‌وتن نه‌بوو رادیوش قه‌ده‌غه‌بوو ، به هـــه‌ر تاقمێك رادیویه‌کی بچوکمـــان هه‌بوو به‌نه‌هینی یه‌وه‌هه‌ر شه‌وێ یه‌ك دووکـــه‌س گوێیان بۆ ده‌نگوباس شل ئه‌کردو به‌نوسین له وانی تر دابه‌ش ئه‌کرا .

١٢ی نیســـان بوو بیستمان یه‌کێتی سۆڤیات بۆیه‌که‌م جـــار ئاده‌میزادی به‌ره‌و ئاســـمانی ده‌ره‌وه ڕه‌وانه کرد ، ئـــه‌و قاره‌مانه ســـۆڤیاتی‌یه (یوری گاگارین) بوو ، به‌ســـواری فستوکی یه‌که‌م توانی یـــه‌ك سه‌عات و ٤٨ ده‌قیقه له ئاسمانی ده‌ره‌وه بمێنێت و گه‌شت بکات .

ئه‌م ده‌نگوباسه زانیـــاری یه‌هیوای دوا ڕۆژمانی بڵنـــدو پرشنگدار کرد به‌مه‌ی سۆڤیاتی دۆستی گه‌له به‌ش خوراوه‌کان هه‌نگاوێکی به‌ره‌و پێشـــه‌وه‌نا ، چه‌پله ڕێزان ده‌ستی پێ کرد ، ئه‌م ١٢ی نیسانه له یه‌کێتـــی سۆڤیات به‌ڕۆژی (ئاسمان) ده‌زانرێت ، سڵاوێك لـــه ئاسمانه‌وانی سوڤیاتی (یوری گاگارین) ...

نه‌ریمان

گۆشەی / ئافرەتان

حەپسەخانی نەقیب

لە یادی کۆچی دواییدا :

بێ گومان نەتەوەی کورد ، وەکو هەر نەتەوەیەکی تری سەر رووی ئەم جیهانە فراوانە خاوەن مێژوویەکی دوورو درێژو پڕ لە دەردەسەریو مەینەتی یە ، بە خەباتو هەڵو کۆششو کۆڵ نەدان، لەگەڵ هەنگاوەکانی بەرەو پێش چوونی ژیان ، گەیشتۆتە ئێستای ، هەر چەندە لەگەڵ ئەو هەموو تێکۆشانو خەباتەدا هەتا ئێستاش لە هەلێ هەنگاوی پێشکەوتندا لە دوا کەوتندایە ، بەڵام رۆژ لەگەڵ رۆژدا ، ئاسۆی روناکی فراوانتر ئەبێو رادەی هەستو نەستو بیرو باوەڕو مرۆڤایەتی گەشەدارتر ئەبێ .

لە ماوەی مێژووی دێرینی نەتەوەی کورددا ، وە نەبێ هەر تەنها پیاو خاوەن دەورێکی سەربەستو ئازاد بووبێ لە ژیانیا ، بەڵکو شان بەشانی ئەمیش ئافرەت ، هەر لە زۆر کۆنەوە تارادەیەک سەربەستی بووە ، وە بۆ ئەمەش چ لە رووی هاوبەشی ئافرەت لەشەڕو شۆڕدا کە پاڵ پێوەنەرێکی کاریگەر بووە بۆ هاندانی برای خۆی بۆ شەر دژی دوژمن وەچ لە رووی کۆمەڵایەتیو رۆشنبیریو ئابووری باری ژیانی سادەیی ئەوساو ئێستا .

جا با پەردەیەکی پڕ لە شانازی لایەنێکی ئافرەتی کورد لادەینو بزانین دەوری چۆن بووە ، بۆ ئەم مەبەستەشدایکی دڵسۆز (حەپسەخانی نەقیب) بخەینە پێش چاوو ئاورێک لە ژیانی مرۆڤایەتی بدەینەوە .

حەپسەخانی نەقیب کچی شێخ مارف حفیدی ، کاک ئەحمەدی شێخە ، لە شاری سلێمانی لە ساڵی (١٨٩١ ز) دا هاتۆتە دنیاوە .

ئامۆزای شێخ مەحمودی قارەمانی نەمر بووە ، هەروەها خێزانی شێخ قادری حفیدە لەبەر ئەوەی باوکی (شێخ مارف) نوێنەری گەورە پیاوانو شێخان بووە، لەلایەن عوسمانی یەکانەوە ناز ناوی (نەقیب)ی پێ بەخشراوە ، جا هەر لەبەر ئەم هۆیە بوە کە (حەپسە) خان بە (حەپسە خانی نەقیب) ناسراوە . حەپسەخان خاوەن بیرو باوەرێکی دڵسۆزانەو نەتەوەو نیشتمانپەروەرانەبووە بە دڵ نەرمو رەوشت بەرزو دەرون پاکو زمان شیرین ناسرابوو . هەر ئافرەتێک تووش تەنگو چەڵەمەیەک وکێشەیەک بهاتایە چ لەبەر نەبوونییان لە رووی زۆرلێ کراویەوە پەنای ئەبردە لای حەپسە خان ، ئەویش وەکوو دایکێکی دڵسۆزو بەوەفا بە پێی تواناو دەسەڵاتی خۆی دەستی یارمەتی بۆ درێژ ئەکرد بەڵکو زیاتریش بە هەموو جۆرێک بەتەنگ دەنگو سکالای هەژارانو لێقەوما . وانەوە ئەچوو ، هاوبەشی خێرو خۆشیان ئەکرد ، لە دوای هەوڵو کۆششێکی زۆرو بێ ووچان توانی قوتابخانەیەکی ئێواران بۆ ئافرەتانی کورد بکاتەوە بۆ ئەوەی فێری خوێندنو نوسین بنو بەردی بناغەی رۆشنبیرایەتی بۆ ژیانی رووناک دابمەزرێننو قەڵا چۆی نەخوێندەواری بکەن بەتایبەتی لە ناو کۆمەڵی ئافرەتاندا وە خۆشی بوو بە قوتابی لەو قوتابخانەیەدا ، کە بە یەکەم قوتابخانەی ژنان ئەناسرێت لە رووی رێک وپێکی و خزمەت کردنی دا لە مێژووی دوورو درێژی گەلی کورددا . هەروەها خانوویەکی خۆشی بەخشی بە زانیاری کە بکرێ بەمەڵبەندێکی خوێندەواری ، وە ئەم خانووەی لە سەر زانیاری تا پۆکرد .

حەپسەخان ناوی بە زۆر شوێندا بڵاو بۆوەو وە بەسەر کردەی یاخود گەورەی ئافرەتانی سلێمانی ئەدرا بە قەڵەم ، چونکە سەر کردەی راستەقینەی ئافرەتان بوو ، لەرووی کۆمەڵایەتی یەوەو رۆشنبیری یەوە ، هەمیشە لە دیوەخانەکەیدا باسو خواسی خوێندەواریو رەوشت پاکیو کورد پەروەری ئەکرا بەم جۆرە دیوەخانەکەی بە قوتابخانەیەکی بەرزی کۆمەڵایەتی دائەنرا . ئەمە لە رووی کۆمەڵایەتیو رۆشنبیری یەوە ، وە لە رووی کورد پەروەریو کوردایەتی یەوە دەستێکی بەرزی هەبووە کە هەردەم نەک ئافرەتان بەڵکو تێکرای کورد پەروەران و نیشتمان پەروەران شانازییان پێوە ئەکرد وە لە رووی مرۆڤایەتیشەوە مرۆڤێکی زۆر چاک بووە .

لە ١٩٣٠ز نامەیەکی کراوەی دەربارەی مافی نەتەوایەتی کورد نووسیو رەوانەی کرد بۆ کۆمەڵی گەلان (عصبه الامم) هەروەها لە ساڵی ١٩٤٦ زکاتێ کە (کۆماری مەهاباد) دامەزرا پێشەوا قازی محمد سوپاس نامەیەکی گەرمو گوڕی بۆ حەپسەخان نارد ، بە بۆنەی ئەو یارمەتیانەی کە دابوی بەرامبەر کوردستانی ئێران لە ماوەی تێکوشانیاندا .

لە (١٢) مانگی نیسانی ساڵی ١٩٥٣ ز . دا دووا جار چاوی گەشو رووناکی لێک ناو دڵە نەرمو ناسکە خوێنی گەرمەکەی لەلێدان وەستاو ، گیانی پاکی سپاردە نیشتمانی جوان ، ئەبێ ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە وەجاخ کوێر مایەوە ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەموو کوڕو کچو رۆڵەیەکی کوردی بە کوڕو کچی خۆی ئەزانی .

عوسمان فەتاح

دەربارەی پیت وخاڵ و وشە

لە رۆژنامەی هاوکاری خۆشەویستی ژمارە (٢٥٦) رۆژی ٢٨-٢-١٩٧٥دا نوسراویکم بەر چاو کەوت بە پێ نوسی مامۆستا عبدالفتاح توفیق مامۆستای قوتابخانەی حاجی قادری کۆیی لە کۆیە لە ژێر ناونیشانی سەرنجێک لە نووسینی دو پیتی کوردیماندا - یان لە گۆشەی زمانەوانیماندا - دەربارەی خاڵەکانی پیتی (پ) و (چ) کە لە باتی سێ خاڵ ژمارەی -٨- دانراوە بۆیان . رای - مامۆستا وایە کە لە باتی (٨) ژمارەی (٧) دابنرێت وەکو بە درێژی لە سەر باسەکە دەڕوات . جارێ مامۆستا (با) بیتی -پ- و -ب- و -چ- و -ج- لە دەنگو (مخرج) دا نزیکی یەکتر بن ، نیزیکی یەکی وایان نی یە

بەبیروباوەری من نە (٨) نە (٧) هیچیان تەواو نین . بەڵکو لە هەموو شت تەواوتر ئەوەیە خاڵەکان بنوسرێن . پەیدا بوونی ئەم (٨)ە لە سەرەتادا (٨) نی یە لای چەپی لقەکانی لە لای راستی کورت ترە وەکو -٧- حەوتی انگلیزی یا سەری -ح- دەنوسرا چ بۆ -پ- یا -چ- یا -ژ- یا -ش- یا -ڤ- ئەم جۆرە خاڵەیش کە ئێستا -٨- ە لە سەرەتادا لە نووسینی فارسی شکستەی کۆنەوە پەیدا بوە کە جۆرێکە لە شێوەی خەت وەکو - (ثلث - رقعە) بە هۆی ئەوەوە کە زۆر بە کارهێنراوە بوە بە -٨- .

پێویستە ئەوەیش بزانین ئەم سێ خاڵە سەبارەت بە پیت دەگۆڕین بۆ هەر جۆرێک لە پیت جۆرێکی جیاواز خاڵ دەنوسرێت بۆ نموونە بۆ پیتی -پ- و -چ- خاڵ بەم شێوە دەنوسرێت دو خاڵی لە سەرەوە خاڵێکی لە ژێرەوە بێت بەڵام بۆ پیتەکانی -ژ- و -ش- و -ڤ- بە پێچەوانەی دوو پیتی پێشوو واتا بۆ ئەم سێ پیتە دوو خاڵ لە خوارو خاڵێک لە سەرەوە دەنوسرێت . - ئەمەیش یەکێکە لەو کەلەبورە کەمو کوڕی خوێندنی پێشو کە ئێستا سەپێنراوە بەسەرماندا .

پێویستی نوسینی ئێستاو رێنوسی لە ناو کوردەواریدا زۆری ماوە تا ئێستا هەنگاوی باش زۆر نراوە بۆ پێشەوە بە هۆی خوێندەوارانی تازەی خۆشەویستی نیشتمان پەروەرەوە دێتە دی .

ئێستا پێویستە هەموو نوسەر و مامۆسایێک هەوڵی ئەوە بدەن بێجگە لە پیتو خاڵ شان بە شانی یەک هەوڵی یەک خستنو چارە سەر کردنی لەهجەکان بدات . ئەمەش زۆرتر ئەرکی سەرشانی کۆڕی زانیاری کوردە ئنجا رۆژنامەو گۆڤارو نوسەرو مامۆستایانە کە بە تێکرایی هەوڵی یەکخستنو چارەسەری لەهجەکان بکرێت بە دانانی فەرهەنگێکی گشتیو جێبەجێ کردنی باری ئەم پێویستی ئەم مەبەستە .

معروف قەرەداخی -

گۆشەی / هونەرو هونەرمەندان

شیعرو گۆرانی

رزگار حەسەن

ئەبێ گۆرانی بە چ زمانێک بووترێت ؟

بە شێوەیەکی گشتی گۆرانی بە هەموو جۆرەکانی یەوە لە سێ بەش پێک دێت کە هەر بەشێ ئەوی تریان تەواو ئەکات وەهەرگیز ئەمیان لەئەویان دانابڕێت

یەکەم :- شعیر
دووەم :- ئاواز
سێیەم :- گۆرانی بێژ

دەربارەی شیعری گۆرانی ئەڵێین :

شیعری گۆرانی ئەو جۆرە شیعرەیە کە لە باردایە ئاوازی بۆ دابندرێتو وە گۆرانی پێ بووەترێت .

بەڵام ئایا هەموو جۆرە شیعرێک ئەکرێت بە گۆرانی ؟ وەیاچ جۆرە شیعرێک بۆ گۆرانیو ئاواز دانان ئەشێت ؟ پێش هەموو شتێک ئەبێ شیعری گۆرانیوشەو رستەکانی ئاسانو ساکار بێت ولە زمانی رۆژانەی کۆمەڵانی خەڵک زۆر نزیک بێ تا پتر لە راستی نزیک ببێتەوە ومانا کەی روونو ئاشکرا بێتو بڕژێتە نێو سۆزو دەروونی خەڵکو بیان جۆشێنێ جا ئەگەر گۆرانی بەو زمانە ووترا کە کۆمەڵانی خەڵک قسەی پێ ئەکەنو بەو شەکانی سۆزو بیرو باوەریان دەر ئەبڕن ئەوا زیاتر ئەچێتە نێو دڵو دەرونی خەڵکەوە وزیاتر بڕوای پێ ئەکەنو گوێی بۆ شل ئەکەن بۆیە نابێ بە هیچ جۆرێک وشەی قورسو نەزانراو ونەبیستراو لە نێو شیعری گۆرانی دا بە کار بهێندرێت بۆ وێنە ئەگەر گوێگر گوێی لە ووشەیەکی ناقۆڵاو قورسو نالەبار بوو ئەوا ئەو وشەیە لەمێشکی دا ئەسوڕێتەوە تاوەکو لێی تێ ئەگات لە ئەنێکەیشتنی ماناو تامی گۆرانیەکەی لە بەر چاو ئەکەوێت . زۆربەی شیعری ئێستا لەم جۆرە شیعرەیە کە ووشەی قورسو نەبیستراوی تیادا بەکار ئەهێنرێت وە بە زمانێک نوسراوە کە تەنانەت زۆر کەس هەن لێی تێ ناگەن چونکە زمانەکە زمانێکی شیعری تایبەتی یەو ئەو زمانە نیە کە کۆمەلانی میللەت لە ژیانی رۆژانەی دا قسەی پێ ئەکەن وە ئەو جۆرە شیعرە جگە لەو جۆرە شیعرە نەبێت کە بۆ سرودو گۆرانی دائەندرێت هەرگیز بۆ گۆرانی ناشێت وە ئەگەر هاتو کرا بە گۆرانیو ئاوازی بۆ دانرا ئەوا خەلک لە ماناکەی ناگەنو سودی لێ وەرناگرن ئەمیش لە مەفهومی گۆرانی زۆر دوور ئەکەوێتەوە ناڵێم مەگەر دوای ئەوەی وشەکانی یەکە یەکە باس بکرێت، ئەمە بۆ ئەو کەسانەیە لەم چەشنە شیعرەدا دەستیان هەیە جا بۆ ئەوەی خۆمان لەم حەوتو هەشتە رزگار بکەین ئەڵێین ئەبێ شیعری گۆرانی بە شێوەیەکی ترو لە قالبێکی ئاسان دا بریژرێت هەروەها منالێک زیاتر حەز لەو گۆرانیە ئەکات کە دەربارەی منالان بێتو هیچ بایەخێک بە گۆرانی دلداریو خۆشەویستی نادات چونکە هیچی لێ تێ ناگات .

بێ گومان گەنجێکیش حەز لەو گۆرانیە ئەکات کە دەربارەی دلداریو خۆشەویستی بێت :

وێنەیەکی روون تر : کاتێ کە جوتیارێک گوێی لەگورانیەک ئەبێت کە دەربارەی کشتوکاڵ و کێڵگەیە ، یەکسەر دڵی فراوان ئەبێتو ماندو بوونی لە بیر ئەچێتەوەو بە پێچەوانەی ئەو گورانیەی کە دەربارەی خۆشەویستی یەو جوتیار هیچ سودێکی لێ وەرناگرێت ، بەڵکو رادێیەکە ئەکوژێنێتەوەو بە دڵێکی تەنگ دەست بە ئیشی خۆی ئەکات .

جا لەبەر ئەوە ئەبێ ئێمە هەموو جۆرە گۆرانیەکمان هەبێت کە لەسوچو قوژبنەکانی ژیانمان بکۆڵێتەوە ، بۆ ئەو مەبەستەش ئەبێ بزانین کە گۆرانی چەند جۆری هەیە وەکو:

گۆرانی دڵداری ، گورانی کشتوکاڵو گۆرانی باسی سروشت - گۆرانی ئاینی ، حەیران ، لاووک ، بەستە ، بەلۆرە ، دەیالۆگ ، مەنەلۆج ئۆپەرێت ، مەقام ، گۆرانی وەرزش ، گۆرانی نیشتمانی ، سرود ، ... هتد .

کاتێ کە هەموو جۆرە گۆرانیەکمان هەبێتو تۆمار کرا بێت ئەوا ئەتوانین تا رادەیەک رەزامەندی هەموو لایەک وە دەست بهێنین ، هەروەها ئەبێ هەموو لایەکمان بایەخ بەو جۆرە گۆرانیانە بدەین کە دەنگمەنو کەمە ...

ئەو کەسانەش ئەبێ هان بدەین کە هونەری فۆلکلۆریمان پێشکەش ئەکەن وەکو : (مەقام حەیران بەستە) کە بە گرنگترین سامانی میللی ئەژمێر درێت . وە هەر دەم هەوڵ بدەین بۆ زیندو کردنەوەی هونەری فولکلۆریمان ، بۆ ئەوەی هونەری هاوچەرخو گونجاو پێشکەش بە کۆمەلەکەمان بکەین .

ئەمە لە لایەک کە باسی ناوەوەی شیعر بوو بەڵام دەربارەی دەرەوەی شیعر لە دەرفەتێکی ترا بڵاوی ئەکەمەوە وئومێدەوارم کە جێی رەزامەندی هەموو هونەر دۆستێک بێت .

* *

پاشماوەی ئەریتیریا

ئاوای دەگوت :

« •• دوا شەرێک لەوناوچەیە دا کە من بەسەری رادەگەم ، لە رۆژی سێیەمی (فوریەدا) قەوما دەستەیەک لە سەربازانی حکوومەتی ئەثیوپی کە دەیانەویست لە شار دەرکەونو بەرەو رووی هێزەکانی ئێمە پێشرەوی بکەن لێ یان راپەرینو دەستێکی باشمان لێ وەشاندنو دوازدە کە سمان لێکوشتن . » هەروەها محمد نوور دەڵێ : «لە ماوەی ساڵێک دا وئەگەر بکرێ کە مترلە ساڵێکیش دەبێ خۆمان بگەیەنینە پلەی شۆرشگێرانی ڤێتنام . »

لەپێگەی شۆرشگێرانی ئەریتیریا دا دووکەس لە ئەندامانی بەرەی خەڵک بۆ رزگاری فەلەستین دەبیندران کە دیار بوو بۆ سەردانێکی یەک مانگی هاتبوون بۆ ناوچە ئازاد کراوەکانی ئەریتیریا بێ ئەو دووکەسە ، نوێنەری ولاتانی دیکەی عەرەبیش بەسەردان هاتبوونە ئەو ناوە .

لەبەشە جۆربەجۆرەکانی دیکەی ناوچەی ئازاد کراو هەواڵنوسی فەلەستینی لێ بوون کەهەموویان چەکی ریزیان بەشانیەوە بوو .

دیاربوو کە شۆرشگێرانی ئەریتیریا بیرو باوەرێکی قایم وتوندیان بە پێرەوی لە برادەرانی فەلەستینی هەبوو . یەکێک لە فەلەستینیەکان دیگوت : « ئێمە برا ئەریتیریاکانمان فێری کارپێ کردنی هەموو جۆرە چەکێک دەکەین ودەبێ زیاتر لە خۆیان ئاگاداری چەکەکانیان بن •• » ئەوفەلەستینیە کوڕێکی زۆر خوێن گەرم بوو بەشێکی زۆری لە ژیانی خۆی بەفێربوونی زانستی سیاسی یەوە رابواردبوو دیاربوو لە زانستگایەی رۆژئارا خوێندنی تەواو کرد بوو ••

حکوومەتی ئەثیوپی لە هەوەڵەوە زۆری هەوڵ دەدا مەسەلەی ئەریتیریاو خەباتی رزگاریخوازی ئەوگەلە بشارێتەوە . بەڵام قارەمانەتی پارتیزانەکانی ئەریتیریاو پەلاماری درندانەی حکوومەتی ئەدیس ئەبابا مەسەلەی ئەریتیریای کردە مەسەلەیەکی رۆژی جیهانیو رۆژنیە کە رۆژنامەکانی جیهان دەنگ وباسی شەری ئەریتیریا بڵاو نەکەنەوەو هەواڵنوسەکان بەپەلە خۆیان نەگەیننە ئەم ولاتەو ریپورتاژی شەڕ بۆ رۆژ نامەکانی خۆیان نەنێرن .

ریپورتاژی سەرەوە بەرهەمی هەوڵو تەقەلای ئەو هەواڵنووسانەیە کە بۆ وەدەست هێنانی خەبەرو ئاگاداری لەکارە ساتەکانی گەلان ، جاری وایە گیانی خۆشیان دەخەنە بەترسیەوە ••

پاشماوەی / پۆستەی خوێنەران

● **کاک عەزیز لە هەولیر :**
وا دیارە خۆت لە مەسەلەکە شاردۆتەوە بۆیە ناوو نیشانی خۆت نەنووسیوە .

● **بۆ خاوەنی (دلداریو پەشیمانی :**
قوربان شیعرەکەتان سەبرێکو دوو فوی ئەوێ ..

● **کاک هۆشیار عەبدوارەحمان کۆیی :**
ئەو وێنەی بۆت ناردوین جوانە ، سوپاست ئەکەین ،

● **کاک بەکر دڵ بریندار :**
ئەمە پارچەیەک لە شیعرەکانتە :

لە خەو هەستام
وتیان جەژنە
جەژنی هاتنی نەوروزە
جەژنی شێرە
.. . .

● **کاک چالاک عومەر ساقی :**
ئەمەندە لە شیعرەکەتان بەقسمەتبوو :

بولبول ، بولبول وەک من پەشێو
وەک من مەستی سوراوی لێو
ئەی بەندی دەستی ئەندێشە
لەگەل من ئاهێ هەلکێشە

● **کاک عەباس شوان :**
خوزگە باسەکەتان ئەوەندە سەر پێیی نەبوایە .

● **بۆ خاوەنی (گەلی کوردو جەژنی نەوروز) :**
ئەمەندەمان لە شیعرەکەتان هەلبژارد :
ئەو خوێن مژەی ناو ئەژدەهاک
هەزاران کوردی نا ژێر خاک

● **بۆ خاوەنی (ئەستێرەیەکی کوچ کردو) :**
شیعرەکەتان هێشتا لە زەمینەی ئەدەبیو هونەری شیعری دا شکۆفەیە ..

institut kurde de paris

بۆ خاوەنی

(زاراوەکانی کۆڕو چەند سەرنجێك)
بەشی یەکەمو دووەم :

حەزمان ئەکرد ماوەی ئەوەمان هەبایە بابەتە ئەدەبیەکەتان بلاو بکەینەوە، بەلام لەبەر دورو درێژی نووسینەکەتانو کەمی دەرفەتی روژنامەکەمان بۆمان بلاو نەکرایەوە ، تکایە ئەگەر قایل ئەبیت ئاگادارمان بکە تاکو بی نێرین بۆ کۆڕی زانیاری بەلکو ئەوان لە گۆڤارەکەیان بلاوی بکەنەوەیان سودی لێ وەر بگرن .. ئیتر سوپاس .

– هاوکاری –

پۆستەی خوێنەران !

● **بۆ نوسەری (پیاوێکی تورە) :**
کاکەگیان نووسینەکەت زیاتر لە پەند ئەچێ نەك لە چیرۆك ، جگە لەوەی لە روی تەکنیکی دارشتنەوە لاوازە ، بەلام دلخۆشین بەوەی تواناى پێگەیشتنت هەیەو هیوادارین کە پشتت لە خوێندنەوە ساردنەبێتەوە .

● **بۆ خاوەنی شەوێك لەخەستەخانەدا :**
برالە گیان چۆن یەکێك لەسەر مێزی عەمەلیات دەرزی بێهۆشی لێ درابێ رائەپەڕێو ئەچێتە دەرەوە ؟ بەراستی حەز ئەکەین تێمان بگەیەنی ؟

● **کاك سەلام مەحمودلە هەولیر :**
حەزمان ئەکرد رەخنەولێکۆلینەوەکەت لە چیرۆکی (ئازارەکانی ژیان) پوختترو قوولتر بوایە ، هیوادارین زیاتر بایەخ بدەن بەم بەهرەیەی هەتانە .

● **کاك عەبدوللا ئەحمەد :**
ئەمە هەلبژاردەی پارچەشیعرەکەتانە :
چاوەکانت ..
دوو گلۆپی هەلگیرساوون
لە شوستەی شەقامی ناخم
لەناو سینگی پڕ لەئاخم
رێی هەنگاوی
دەمارە وشکەکانم رووناك ئەکەن

● **بۆ خاوەنی لەسەر پشتی لانکێ ..**
لەبەر ئەوەی چیروکەکەت لەسەر بناغەیەکی تەکنیکی چیرۆك دانەمەزراوە ، هاتۆتە ئاستی وتارێکی کۆمەلایەتی ئەویش دارشتنەکەی لاوازە هیوادارین لەمەودوا لە چیروکدا بایەخ بە دارشتنو ناوەڕۆکی نووسینەکان بدەن

● **کاك هەردەویل بێناز :**
ئەمە پوختەی شیعرەکەتانە :
چاو بەگرینم بۆ خۆتوسازت
بۆ وشەی شیرین دەنگوئاوازت
بۆ من بخوێنە سۆزیدەرونت
بە دەنگی بەرزو زمانی شیرینت
بەو دەستو پەنجەی نەرمی جوانت
لێدە لە تەنبور خۆشمقامانت

● **بۆ خاوەنی (سکالایەك):**
کاکی برا پەلە مەکە .. رێگای هەزار کیلومەتری بە هەنگاوێك دەست پێ ئەکات . هێمنی والەسەرخۆو پشت سارد نەبوونەوە رێگای بە ئامانج گەیشتنت بۆ تەختو ئاسان ئەکات .

● **کاك خالید شێخانی :-**
ئەمەش هەلبژاردەی رازی شیعرەکانتە :
هەر من رەنجەرۆم
رەنجەرۆی ژێر دەستی
پیاوی نامەزرۆم

● **کاك غەفور ئەحمەد مامڕەسول :**
زۆر سوپاس دیاریە بچکۆلەکەمان وەرگرت ، بەلام خۆزگە جارێکی تر لە جیاتی شیعر شتی ترت بۆ بناردینانە ئەوا هەندێك لە شیعرەکەتان بلاو ئەکەینەوە :
نازانم بۆچی ئەمشەووا دڵم
گڕی سەندووە
گێژو وێژو پەشۆکاوم
هۆشو بیرم تێکچووە
تەمێك بەرچاوی گرتومە
روناکیم لێ دیار نیە
هیچ کارەسات روی نەداوە
تەنیا یارم دیتوە

● **کاك ئیبراهیم عوسمان :**
هیوامان بە ئەنجامی تێکۆشانی ئەدەبیت زۆرە ، بەلام ئەو بابەتەی بۆت ناردوین کۆنە ، ئەگەر زیاتر بخوێنیتەوە پێشتر ئەکەوی چاوەڕوانی شتی نوێترین کە بۆمان بنێری .

● **کاك ماتەم لە سلیمانی:**
ئەوا شیعرەکەت جارێکی تر لەسەر دەقە راستیەکەی وەکو خۆت نوسیوتە بلاوی ئەکەینەوە :
نازانم چۆن باست بکەم بە هۆنراوە
بە جوانترین وشەی کوردی زۆر رازاوە
بە سور ترین مەرەکەبی خوێنی لەشم
لە ناو دڵما ناوی تۆیەکە نووسراوە

بڕوانە ل -٥-

دوو پرسیار لەبارەی گۆڤاری «ئەستێرە»وە

پێویستە منال لە سەرەتای منالانی کورد بە تایبەتی داچرپاندو ئەوەی ئاشکرا کرد چاو کردنەوەو هاتنە ناو جیهانی هۆشو بیرکردنەوە وە رابەری بکرێو هەر لە مندالیەوە لەگەل بابەتی هونەریو ئەدەبو نوسینو خوێندنەوەدا ئاشنایەتی بگرێو کە لەمەودوا بە زنجیرە ئەم گۆڤارە بۆ منالانی کورد دەر ئەکات .. مژدەکە هەتابلێی خۆشە چونکە کەلەبەرێکی پێویستی هونەریو روشنبیری منالان پڕ ئەکاتەوە ، ئینجا بەو بۆنەیەوە نوێنەرێکی هاوکاری خۆی گەیاندە لای مامۆستا دکتور ئیحسان فوئاد بەڕێوەبەری گشتی روشنبیری کوردی و بە گەرم پیروزبایی ئەو خزمەتە گەورەیەی لێ لە جیهانی هونەری هاوچەرخدا کردو پێی وت :

گۆڤارو رۆژنامەی منالان کە ولاتانی پێشکەوتوو زۆر بایەخی پێ ئەدەن یەکەم هاندەری پەروەردە کردنو پێ گەیاندنی منالانن لەناو جیهانی هونەری سەر بە شارستانیەتدا و جەوهەری خۆناسین لەناو منالاندا ئەخولقێنێ .

منالی کورد زیاد لەوەی گیرۆدەی هەزاران مەینەتی کۆمەلایەتیو داوی رژێمی دەرەبەگایەتیو نەخوێندەواریو دواکەوتنو کەمتەرخەمی بووە هەمیشە تامەزرۆی روخساری گۆڤارێك یان روژنامەیەك بووە کە خۆی تیا ببینێو بتوانێ هەستی دەرونی خۆی تیا دەر ببڕێ ..

لەم روژانەدا بەڕێوەبەرایەتی گشتی رۆشنبیری کوردی مژدەی دەرکردنی گۆڤارێکی منالانەی بە ناوی (گۆڤاری ئەستێرە)وە بە گوێی خوێنەرانی کورد بەگشتی و پەروەردە ببێ ..

● لەم رۆژانەدا ئەرەمان بیست کە ئەتانەوێ گۆڤارێکی منالانە بە کوردی دەربکەن .. تا ئیستا چ قۆناخێکتان تێ جێ بەجێ بردوە ؟ وە ئایا ئەم گۆڤارە هەر بابەتی منالانی تیا بلاو ئەکرێتەوە ؟

وەلامی ئەم پرسیارەمان بەمجۆرەبوو :

تا ئیستا توانیومانە ئەم هەنگاوانە جێ بەجێ بکەین :

مامۆستا دکتۆر ئیحسان فوئاد باسی گۆڤاری ئەستێرە ئەکات .

رەزامەندی وەزارەتی راگەیاندن مان بۆ دەر کردنی گۆڤارێك لە شێوەی گۆڤاری (مجلتی) عەرەبی دا ، کە مانگی جارێك دەربچێ وەرگرتووە ، بەم بۆنەیەوە نامەمان بۆ ئەدیبو نوسەروشاعیرانی کورد ناردوە کە هەمویان زۆر بەگەرمی ئەم هەنگاوەیان پەسەند کردوەو گەلێك بەرهەمی بە نرخی خۆیان بۆ ناردوین کە لە یەکەم

کورد لە قوتابیانو دەرچوانی ئامۆژگای هونەرە جوانەکان کردوە ئەوانیش گورجو گۆلانە وێنەکانیان بێ گەیاندوین و ئیستا ئەمانە هەموی نە چاپخانەو لە ژێر چاپدایە .

لە وەلامی پرسیاری دووەما لە بارەی رێبازی گشتی گۆڤارە کەوە وتی :

ئەمانەوێ سود لەو گۆڤارە عەرەبیانە وەربگرین کە بە تایبەتی بۆ منالان دەر ئەکرێن بۆ دانانی جۆرە رێبازێك کە

ژمارەدا بلاو ئەکرێنەوە ، لەگەل ئاواتو هیوای منالانی هەروەها وەکو ئاشکرایە لای کوردا بگونجێ ، لاپەڕەکانی خوێندەواران کە پێویستە تەرخان بکات بۆ هاندانیانو ناوەرۆکی ئەم گۆڤارە بە وێنە پال بە بەهرەکانیانەوە بنێ بۆ برازێتەوە بۆ ئەم مەبەستەش پەرەسەندنو نەشونوما کردنیان پەیوەندیمان لەگەل (١٢) جگە لەمەش ئەو بابەتو هونەرمەندی نیگار کێشی چیرۆکانەی کە لە کۆمەلی

کوردەواریدا هەبوە وە گەلێك پەندی پەروەردانەی تیایە بلاویان بکەینەوە ، وە چەند زنجیرەیەك وتاری مێژویی کە بە شێوازێك بنووسرێ منال لێی تێ بگات ، وە تیایا مێژووی ژیانی کورد بخەینە روو ، ئەمە جگە لەوەی کە پەیوەندیشمان لەگەل چەند دام و دەزگایەکی ئەوروپاییدا کردوە کە بەرهەمی منالانیان چی هەیە بۆمان بنێرن ، چونکە وەك ئاشکرایە میللەتەکانی دەرەوە بە تایبەتی میللەتەکانی ئەوروپا خاوەنی ئەدەبێکی دەولەمەندو گەشو پاراون لە مەیدانی ئەدەبی منالانداو تاقی کردنەوەیەکی فراوانو گەلیك سود بەخشیان لەم بابەتەوە هەیە ..

لە کۆتایی گفتوگوکەدا نوێنەری هاوکاری زۆر سوپاسی هەستی خزمەتگوزاری بەرێوەبەرێتی گشتی روشنبیری کوردی وپیرۆزبایی گوڤارەکەشی لە منالانی کورد کرد .

نوێنەری هاوکاری

★

با ... فریای دارستانەکان بکەوین

مەسەلەی دارستانەکان شتێکی سەرپێیی نیە ..!

ماوەیەك لەمەوبەر لە بارەی پاراستنی دارستانەکانەوە پارچە نووسینێکم نووسی .. لەم دواییەشدا لە هاوکاری ژمارە (٢٦١) دا ماموستا تەها بابان لە بارەی سودی دارو درەختو دارستانەوە نووسینێکی بایەخداری بلاو کردەوە ..

بەلام نووسینەکەی مامۆستا بابان بە تایبەتی باسی باخە دەسکردەکانی ناو شارەکانو دەورو بەریانی ئەکردو جۆری چارە سەرکردنو رزگار کردنیان لە فەوتان ئەخاتە بەرچاو لێ پرسراوان ..

بەلام ئەوەی من ئەمەوێ لە بارەیەوە بدوێم ئەو دارستانە سروشتیانەی کوردستانە کە روی زوربەی شاخەکانیان داپۆشیوە ..دارستان هۆیەکی بنەڕەتی ژیانو ئابوری لادێ نشینەکانە . بێ ئەوەی کەس پێیەوە ماندو ببێو بیر لە چارەسەر کردنی گیرگرفتەکانی بکاتەوە لەخۆیەوە دێتە بەرهەم دارو درەخت بایەخێکی ئابوری زۆری هەیە بە تایبەتی لە لادێکانا .. ئەو شوێنانەی کە دارستان نین گەلێك جار توشی چەندەها گیرو

گرفتی کومەلایەتی ئەبن کە راستەوخۆ پەیوەندی یان بە دارو بابەتی دارەوە هەیە . دارو درەخت لە هەمو قوناخێکی روژگارا تیکەل بە ژیانی روژانەی خەلك بووەو ئەبێ وەکو دو هێلی هاوتەریب لە گەل ژیانی خەلکیدا جیا نابێتەوە .. ئەگەر بە وردی سەرنج بدەین ئەو بەرگەی لە بەرماندایەو ئەو شتەی ئیشی پێ ئەکەینو ئەو شتەی لە سەری دائەنیشینو ئەو شتەی ئەیخوێن (تارادەیەك !) ئەو هەمو شتانەی تر کە لە ژیانی روژانەمانا بەکاری ئەهێنین هەمویان پەیوەندیان بە دارەوە هەیەو زوربەیان لە دار وەرگیراوون .. کەوابو بۆچی بایەخ بەم مەسەلە ئابوریە گرنگە نادەین .

مەسەلەی دارستان بەشێکە لە گیرو گرفتیکی ئابوری سیاسی کە تێکەل بە زوربەی کێشە ئابوریەکانی کۆمەل بووە،ئەبێ کۆمەل خۆی هەست بە لێپرسینەوە بکاتو بەرەو پیری گیروگرفتەکانی بچێ ..ئەبێ واز لە فەرامۆشیی گوێ پێ نەدان بێنینو دەست لە برینو شکاندنەوەی دارەکان هەلبگرین کە ئەمەش بەشێکە لە چارەسەر کردنی بنەڕەتیو پاراستنی دارستانەکان .

لە گەلێك ناوچەی کوردستانا لە قەدپالی چیاکانو سەر لوتکەو شیوو دۆلەکانا باخی سروشتی هەیە کە بریتین لە درەختی هەرمێو هەلوژەو سێوو گوێزو بەلالوکو هالەبلالوکو بادامو قەزوانو گوێزو .... چەندەها داری بەرداری تر کە خەلکی سودیان لێ وەر ئەگرن .. ئەم باخە سروشتیانە لەبەر ئەوەی دەسەلاتێکی دلسۆز پەرژینی نەکردوەو هەمیشە بەرەلا بووە شوانکارەو رێبوارو دانیشتوانی ناوچەکەو خەلك تێکرا دەستیان لێ نەپاراستوەو بە ئارەزوی خۆیان داریان لێ بریونو ویرانیان کردوون . سەیر ئەوەیە ئەوانەی روژی چەند دار ئەبرن لە سالێکدا دارێك نانێژن !.

لە قوناخی دەسەلاتی دەرەبەگایەتیدا هەندێك لە خاوەن ملکە ژێرەکان(١) ئەو باخە سروشتیانەیان قەدەغە ئەکرد بۆ خۆیانو نەیان ئەهێشت لە خۆیان زیاتر کەس کەلکی لێ وەربگرێ ..

کە دەرەبەگایەتیش روخا لەبەر نزم بونی ئاستی هۆشیاری گەلەکۆیی لە ناو هەندێك لە لادێ نشینەکانا بە تەواوی ئەو باخە سروشتیانەی کە بە پاشماوەی ملکی دەرەبەگەکان دائەنرا فەوتانو لەناو چون .

پیاوێکی لادێ دار ئەبڕێتەوە

– برهان قانع –

هەرچۆن بە پیری دارستانەکانەوە بچین کەمە .. زۆر سەیرە کۆلکە دارتاشێکی لادێیی لەبەر چلێ داری پیویستی خۆی دارێکی گەورە لە بنا ئەبڕێتەوەو هیچ دلی بەو زیانە گەورەیە داناچلەکێ

.. یان شوانێك هەر لەبەر بێ تاقەتیو کات بەسەر بردنی روژانەی روژی چەند دار لە لانزارەکانا ئەبرێ .. بەشێکی زۆر لە دانیشتوانی ناوچەکانی کوردستان زوربەی ژیانو گوزەرانیان لەسەر مازوو گەزۆو سیچکەو گزگلو دارو گەلاو خەلوزو بەرووو جەوتو هەمو بەروبومێکی دارستانەکانەو لەگەل ئەمەشدا رێزی دارستانەکان ناگرنو دەستیان لێ ناپاریزن ..

کەوابوو با فریای دارستانەکانمان بکەوینو لە فەوتانن رزگاریان بکەین .

(١) مەبەست ئەوە نیە بەشانو بالی دەرەبەگایەتیدا هەل بنێم بەلکو یەکێکە لەو واقیعانەی لەناو رژێمی دەرەبەگایەتیدا ئەژین .

یادی بەخێر بێ مامۆستا بەشیر موشیر

دەستی شکاووم بۆ خامەی رەنگینو سۆزی ئاگرینو گوفتاری شیرینو دلی خەمگینو دەرونی بو کورد ماتەمینو جەوهەری بەتینی ئەم زاتە ..

ئەوەتەی ماموستای فەیلەسوفی نیکتەرەنگین کۆچی دوایی کردوە کۆڕی بەشیرستەکان بێ نازو خامۆشن .. شەریك شعورەکان ئاگری فرمێسك لە چاویان ئەبارێ .. شیعرو چیروکو فەلەسەفەو پەندو هەمو بابەتێکی (تألیف) کراو سەرگەردان و بێ رەونەقن .. تەنانەت بابەتی نەتەوایەتیش بە ئارەزوی خۆی پەل ناهاوێژێ .. کێ ئەوەی لە بیر ئەچێتەوە کە شیعری (تألیف) ئەکردو بۆیان ئەخوێندەوە لەسەر خۆو بە نەرمێکەوە پێ ئەکەنیو ئەیوت:

ئێوەش شتی ئاوا بلێن !

ئەوانەی حەزیان لە بەشیرستەکان نە ئەکردو رقیان لە شەریك شعورەکانی ئەبۆوە وایان ئەزانی کە مامۆستای رۆژگار لەبەر گەرمای هاوینو نەبونی پانکەو باوەشێن لە دوکانەکەیا ئارەقی کردۆتەوە بەلام نە، هەروەکو خۆی لە دێرە شیعرێکدا وتویەو بلاو کراوەی (روشنبیری نوێ)ش لە ژمارە (٢٨) دا بلاوی کردۆتەوە ئەلی :

بەشیر موشیر لە عەزرەت کوردانەوا بە پیری
عارەق دەکا لە گەرمان لەناو دوکان ئەسوتێ

ئەم زاتە کەم نەبوو ، کوڕە بە کەمیشی تێ مەگەن ! پەندی دواقوناخو شیعری کلاسیکیو نوسینی کوردەواریانەو بابەتی هەمە جۆرە بوو .. زۆر بە وردیو فەیلەسوفانە بۆ بابەتە ئەدەبیەکان ئەچوو ، بە جۆرێك کەس هەستی پێ نە ئەکرد کە هین خۆی نیە یان یارمەتی دراوە .. ئەمەش بەهرەیەکی خوادادەو لە هەمو کەسێکدا نابێ .. بێ ئەوەی لە سەرچاوەی ئەدەبی کۆنو تازە هەل گۆزێ خۆ بەخۆ ئیلهامی بۆ ئەهاتو روی نامەی بۆ ئەنەخشا .

کێ ئەی توانی لە روی بڕیارە ئەدەبیەکانیا بلێ لەل !

هەموو بابەتێکی مێژووی دەم بڕ دائەناو ئەبوا واش بوایە ..

لە یادی ئەم فەیلەسوفەدا چەپکێك نیرگزی نەوروزی ئەمسال پیشکەش بە نارامگای هەمیشەیی ئەکەین .

شەریك شعورێك

پاشماوەی ووتاری سەرکۆمار

شۆڕش •• لەشکری گەل کە ڕێگاو شێوازی نوێی داهێنـا بۆ بەگژا چوونی یاخی بوون‌و خوراگرتنی جوامێرانەو بەکارامەیی‌و دلێرانەش بە سـەر ناخـۆشی‌و سەختی‌یەکانی سروشتدا زاڵ بوو • ئـەو شێوەیەی لە شکری دلێـر گرتیەبەر لەجەنگا وەکە لەبیرو باوەڕەکانی پارتی‌و شۆڕش‌و نە ڕاستەیی‌یەکانی سەرکردایەتی پارتی‌یەوە هەلیهێنجاوەو هۆیەکی بنچینەی سـەرکەوتن بوون •• هێزی چەکدارمان لە ناخۆشترین دۆخ دا بەوردی ئەو ناوەرۆکـە سیاسی‌ومرۆڤایەتی‌یانەی پاراست کە سەرکردایەتی پارتی دیـاری کردبوو •• لەم شـەڕەدا ئەفسەرو سەربازانمان بەتوندی بەتەنگەوە بوون کە بەرنامـەی پارتی وشۆڕشەکەیان جێ‌بـەجێ بکەن لەوەی کـە ئەوشەڕە دژی بەکرێ‌گیراوی‌و نەخشـەکانی ئیمپریالیزمە •• وە دانیشتوانی ئەوناوچـانەی یاخی‌بووان دەستیان بەسەرا گرتووە، وەکە دۆخێکی نائاساییان بەسەراسـە پاندبوون •• ئەمانە ڕۆڵـەی گەلەکەمانن‌و ئەبێ بەتەنگ گیان‌و ئابروو موڵك‌و ماڵەکانیانەوە بین لەشکر کەئەگەیشتە گوندێك ئەو گوندانەی یاخـی بووان دەستیان بەسەراگرتبوو ئەبوە هۆی دڵخۆشی دانیشـتوان‌و دەستەبەر بوونی ئاسـایش‌و موڵك‌و ماڵیان •• ئیمە شانازی بەو دەسکەوتەوە ئەکەین کـە گەورەترین دەسکەوتەکانی پارتی‌و شۆڕشن •• ئەمە دەسکەوتێکی گەورەی شۆڕشگێڕانەیـە دەسکەوتێکی گـەورەی مرۆڤایـەتی‌و دەسکەوتێکی گەورەی عەسکەری‌یە کە بەئاسانی‌و لەزروفێـکی واناخۆش‌و ئاڵۆزی وەکو ژووروی نیشتمان لە ماوەی سـاڵانی رابوردوو دا سوك‌و ئاسان نەبوو •

شان بەشانی لەشـکر •• بەبڕواو دلێرانـە هێزەکانی پاسەوانی سنورو دەسـتە نیشتمانی‌یەکان شەڕیان کـردو نموونەی دلێـری‌و بڕواو دیسپلینی بەرزی سیاسی بوون، بەهاوکاری هێزی چەکـدار توانی‌یان دەسکەوتی باش بـە دەست بهێنن •

سلاوێکی گەرم‌و ڕێز لێ نـان بۆ لەشکرە دلێرو هەموو ئەوانەی بەشداری جەنگی ئابروو جەنگی یەکێتی نیشتمانیان کـرد •• ڕەحمەت لەگیانی ئەوشەهیـدانە بێت کە گیانی خۆیان کـردە قوربانی گەل‌و نیشتمانیان •• بۆ ئەوەی هەموو ڕۆڵەکانی گـەل لەم بەشەی نیشتمانمان دا بـە ئاسودەو ئاسایش شـادبن شۆڕشی حەڤدەی تەمـووز بەردەوام بێ لـە بەخشین بە هەموو قوڵ‌و مەیانێك دا •• ئەم گەلـە بەوەفایە، بەڕێزو شانازی‌یەوە ئەو خەباتگێڕانەی یاد ئـەبێت کـە جوامێری ئامادەییەوە بۆ قوربانی دان ڕێیان بڕی کـە بەتەنگ خاکی نیشتمانەوەن وبەتەنگ ڕەوتە سەرکەوتووە شۆڕشگێڕی‌یەکـەوە •• بەدرێژایی سـاڵانی ڕۆشنگداری ئایندە •• سـاڵانی ئاسایش‌و ئاسودەیی‌و گەشـەکردن‌و سەرکەوتنی یەك لەدوای یەك.

هاوولاتینە

لەمانگی ڕابوردوودا دەسکەوتێکی گەورەمان بەدەست هێنا ڕێککەوتن لەگەڵ ئێـرانی دراوسێ بـۆ چارەسەرکردنی گیروگرفتی نێوانمـان لەژێر ڕۆشنایی بەرژەوەندی بنچینەیی هـەردوو لاو لەسەربنچینەی بیروباوەڕی دراوسێیـەتی‌و پەیوەندی دێرینی مێژوویی نێوان هەر دوو گەل ••

ئیمە هەمیشە سـاغمان کردۆتەوە کە ئارەزومەنـدی چارەسەرکردنی گیروگرفتـەکانمانین لەگەڵ ئێـرانی دراوسێ بەڕێگای ئاشـتی‌یانە •• ئێران وعیراق دوو وڵاتـی دراوسێن‌و لەکۆنەوە پەیوەندی ئاینی‌و مێژوویی نەپچـڕاوە بەیەکیانەوە ئەبەستێتەوە •• وە دوو گەل‌و وڵات ئەمـە بەیەکیانەوە ببەستێتەوە ئەبێ بەسەر ناخۆشـی‌یەکان دا زاڵ ببن‌و لەسەر بنچینـەی هاوکاری‌و باشی‌ی دراوسێیەتی پەیوەندی‌یان بنیات بنێن •

جێگای داخە کە ئـەم پەیوەندی‌یانە لە رابوردوو •• وەبەهۆی یاخی بوونە بەکرێ گیراوەکەی ژووروی نیشـتمان تێك چوو، وەگەیشـتە ڕادەیەکی ترسناك کە هەڕەشەی شەڕی نێوانی هەردوو وڵاتـی ئەکرد •• ئەمەش شـتێکە نەمـان ئەویست‌و خزمـەتی بەرژەوەندی ئێرانی دراوسێ ناکات، لەبەر چەند هۆیـەك کە بەندە بەسروشتی پەیوەندی نێوان هەردوو وڵات‌و ئـارەزو بونیان لە ئاسـودەیی وپێشـکەوتن، هـەروەها، پەیوەندی بەزروفی ناوچەکەو بەرژەوەندی‌یە بنچینەییەکانی‌و دۆخی نێو دەوڵەتـان‌و بەرژەوەنـدی تێکـڕای مرۆڤایەتی‌یەوە هەیە لەئاشتی‌و ئاسودەیی، هەروەهـا لەبەرهەمان هۆ ئەم تێك چونی پەیوەندی‌یە لە بەرژەوەنـدی عیراق دا نەبوو •

ئەمە سیاسەتێـکی نەگۆڕاومان بوو، کـە لـە هەشتەمین کۆنگرەی قطـری پارتی بەعسی سوشیالیسـتی عەرەب کە لەکـانونی دووەم ساڵی ١٩٧٤ گیرا ساغمـان کردەوە هـەروەها لە ٧ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٧٣ وە دوای هەڵگیرسانی شـەڕ لەگەڵ سەهیونی دوژمـن ڕاستەوخۆ لەبەیاننامـەی ئەنجومەنی سەرکـردایەتی شورش دا ڕامان گەیانـد •• ئێمە سوپاسی خوا ئەکەین کە توانیمان لەگـەڵ ئێـرانی دراوسێ‌دا بەسەر سەختی‌یەکان دا زاڵ بین‌و ڕێگەیـەکی نوێی پەیوەندی بکەینەوە کـە بەدڵنیاییەوە لەبەرژەوەنـدی هەردوو گەل‌و وڵات دا ئـەبێ، وەپێویستە بایەخ بەو گیانـە باشە بدەین کە حکومەتی ئێرانی دراوسێ لەکاتی مۆرکـردنی ڕێککەوتنەکەوە لە ٦ی مارتـی ڕابوردووەوە نواندی لە هاوکاری کردن لەگەڵماندا بۆ جێ بەجێ کـردنی هەمووبـەندەکانی ڕێککەوتنەکە •

لیرە دا ئەبێ دەست بـۆ هەڵوێستی هەندێ لایـەن درێژ بکـەین دەر بارەی ئـەو ڕێککەوتنەی لەگەڵ ئێـرانی دراوسێ دا بەستمان •• ئـەو لایەنانە هەندێ جار بەڕێگـای ڕاستەوخۆ وهەندێ جاری تـر بە ڕێگای ناڕاستەوخۆ ئەیانەوێ بەخراپی باسی ئەو ڕێککەوتنە بکەن •• ئەو لایەنانە هـەر ئەوانەن کە بەئاشکراو نهێنـی ئەیانوت کەگوایە عیـراق لەبەرامبەر ئێران گیروگرفت ئەخولقێنێ وئەمە ئەکـات بەبیانوو بۆ جێ‌بەجێ نەکردنی ئەرکە نەتەوەییەکانی •• هـەر ئەولایەنانەش خۆیـان هیـچ تەقەللایەکی دڵسۆزانەیان نەدا بۆ چاککردنی پەیوەندی لـە نێوان ئێمە وئێران‌و هـەوڵیان ئەدا کە سوود لە دۆخـی ڕابوردوو وەربگرن بۆ بـەدی هێنانی سوودی خـۆیی •• هەروەها چەپەڵانە وبەپێچەوانەی سادەترین بیـروباوەڕی نەتەوەیی‌یەوە نکوڵی‌یان لـەو قوربانی یەگـەورانە کـرد که عیراق لـە شەڕی پیرۆزی تشرین دا پێشکەشی کردو ئەو بەشداری‌یە دڵسـۆزانەیەی تیایدا کرد •• وەکـو بـەم هـەڵوێستەیان بیانەوێ، بەئەنقەست عیراق لاواز بکەن‌و بەشداربوونی لە شـەڕی نەتەوەیی دا لاوازبکەن بۆ وەدی هێنانی مەبەستی ناکۆك لەگەڵ بەرژەوەندی بەرزی نەتەوەیی •

هاوولاتینە :

سوپاسی خوا ئەکـەین بەرامبەر بەوسـەرکەوتن‌و دەسکەوتانەی بەدەسـتمان هێناوە •• ڕەوتە شورشگێڕی یەسەرکەوتووە کە، کە پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە ١٧-٣٠ تەمـووزی ١٩٦٨ تاوەکو ئەمڕۆ سـەرکردایەتی کـرد •• بەرەوپێش ئەچـێ وبەسـەر پیلان‌و سـەختی یەکاندا زاڵ ئەبێ‌و بەدڵنیـایی وبڕواوە ڕێگای سەربەسـتی وپێشکەوتن ئەبڕێ •

دۆخی نوێ •• دۆخـی جێگیر بوونی دەسـەڵاتی تەواوەتی بەسەر خاکـی نیشتمان دا •• وەجێگیر بوونی ئاشتی‌و ئاسودەیی لە هەمـوو گۆشەیەکی‌یەوە ئـەرك‌و بەرپرسیاری نوێ گـەورەمان ئەخاتە ئەستۆ پێویسـتە لەسەرمان بێ‌وچان وچالاکانە لە پێناو بنیات نانی نیشتمان‌و پەرەسەندنی ئەوناوچانە هەوڵ بدەین کە دوو چـاری پاشکەوتویی بوون وئـەوە بۆ گـەلی کوردمان پڕبکەینەوە کەلە ماوەی ١٤ ساڵی ڕابوردوو دووچاری بووە لە ئـازارو گیروگرفت •• ئەمەش ئەرکێکی گەورەیەو پێویستە هەمـوو ڕۆڵەکانی نیشتمان جێ‌بەجێی بکەن • هەروەها پێویسـتە وەبەشێوەیەکی تایبەتی گەلی کوردمان ئەمە جێ‌بەجێ بکات، کە شۆڕش ئاسۆیەکی فراوانی بـۆ کـردنـەوە بۆ ئەوەی بەسـەربەرزی وئاسودەیی لەنیشتمانیـان‌و لەسای شورشەکەیان بژین • پیویستە لەسەریان پاشە ڕۆژی پڕشنگداری بەختەوەری‌یـان بنیات بنێن •• وەپێویستە لەسەر دەزگاکانی دەوڵـەت‌و هـەموو هێزە نیشتمانی‌یەکان تەقەللایەکی تایبەتی بدەن بـۆ لابردنی شوێنەواری دەروونی‌ی‌و کۆمەڵایەتی‌و ئابوری کە زروفی پێشو لەژووروی نیشـتمانی خۆشەویستمان دروستی کردن‌و بۆ ئەوەی ببێتە بەشـێکی زیندوو چالاك لەبنیات نانـی نیشتمانی پتەو •

هاوولاتینە :

شۆڕش هەمیشە سـووز بووە لەسەر جێگیر کـردنی ڕێبازێکی ئاشکرا لەڕەفتـار کردن دا لەگەڵتانا، کـە لـە جێگیر کردنی بڕوابـوون بەشۆڕشەکەتان‌و توانـاتانەوە هەڵقوڵاوە •• ئەویش لەڕێگای بەتەنگەوە بوونی شۆڕش بـۆ بەدی هێنانی بەڵێن وپەیمانـەکانی کە لەبواری جەنگـە نەپچڕاوەکانی پێی داوون •

سەرەڕای هەموو نیشـانە گەورەکان کەسەرکەوتنـە گەورەکەمان ساغی کردنەوە، بەوەی کە بەیەکجارەکی بەسەر تاقمە یاخی‌بوو خاینەکەدا زاڵ بووین •• وەفا داری شـوڕش لەبەدی هێنانی بەڵێنەکـانی لەپێشەوەی ئەونیشانانە دێـن بۆ جێگیر کردنی ئەو ڕێبازەی کە شۆڕش ڕەنگی ڕشـتوە وبۆسەلماندنی بەرپرسیاری‌یە مێژوویی‌یەکانی •

ساڵێك لە مەوبەر وەلەیانزەی مارتی ١٩٧٤ یاسـای ئۆتۆنومی‌مان بڵاو وکـردەوەو دەستمان کرد بەدامەزراندنـی دەزگاکانی یاسادانـان‌و تەنفیزی‌و لەکاتی خۆیـدا سەلماندمان کە بە تەنـگ جێ‌بەجێ کردنیەوەین‌و بەهەموو توانایەکمان کار ئەکەین بـۆ پاراستنی ئەو دەسکەوتە بـا قوربانی‌یەکی زۆریشی بووێت • ئیمڕۆش کەگەلەکەمـان ئاهەنگی ئەوسەرکەوتنـە گەورەیەی ئەگێڕێ سەرکەوتنی بەسەر تاقمی بەکرێ گیـراو جـە ورو جێ‌بـەجێ کردنی مەبەستی ئیمپریالیستەکان لە تێك‌دانی بناغەی یەکێتـی نیشتمانی •• ئەمڕۆکە ئـەو هێڵە ڕەنگینەی پەیوەنـدی نێـوان جەمـاوەرو سەرکردایەتی‌یەکەی لەدەروون‌و مێشك‌دا خۆی ئەنوێنێ کە لـە مەودای کۆمەڵێك دەسکەوتدا جێگیر بووە •

هەروەکو سەرکردایەتی‌یـە شۆڕشگێڕەکە بەڵێنی بەهەموو ڕۆڵەکانی گـەلدا کە لـە مونوپولەکان ڕزگاریان بکات‌و لەیەکی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧٢ وبەسەرکەوتنی یەکی ئـاداری ١٩٧٣ بەڵێنەکەی هێنایەدی • وەهەروەکو سەرکردایـەتی بەڵێنی بەگەلی تێکۆشـەردا لەبنیات نانی بەرەیەکی پتەوی ناوخۆ‌و لە کاتی ئاهەنگ گێڕان بەبۆنـەی پێنجـەمین یادی شۆڕشی ١٧ی تەمووزی ١٩٧٣ بەڵێنەکەی هێنایـەدی •• وا ئەمڕۆش بەڵێنێکی تری گەورەی ئەهێنێتە دی‌و هەتاهەتایە ئەو لاپەڕە ڕەشانەی مێژوی ژووروی وڵاتی خۆشەویسـتمان ئەپێچێتەوە •

هاوولاتینە

ئەو بەرپرسیاری‌یەی چاوەڕوانمان ئەکات بۆ ئـەوەی ژیانێکی خۆش لەوناوچـە خۆشەویستەی‌وڵاتەکەمان دابین بکەین‌و بیگەیەنینە ئاستی ئەو دەسکەوتانەی بۆ تێکـڕای ڕۆڵەکانی وڵات لەماوەی ساڵانی شۆڕش‌دا جێ‌بەجێ کراون •• ئەمە بـەر پرسـیاری‌یەکی گەورەیەو تەقەللایەکی نەپچڕاوو لە ئاستی بەرپرسـیاری‌ی نیشتمانی دا بوونی ئەوێ •• لەسەر ئەم بنچینـەیە •• هەموومان داواکراوین کـە تەقەللایەکی تایبـەتی بدەین وبایەخ بدەین بە ڕاپەڕانـدنی ئەرك‌و بەرپرسیاری ئاوەدان کردنەوەو پەرەپێدانی ئەم وڵاتە تێکۆشەرەو بەشەکانی وڵات کە لەئەنجامی ساڵانی دۆخی‌تایبەتی‌و خراپکاری تاقمە زاڵمەکـە دواکەوتووە •

ئێمە دڵنیاین لەوەی‌کە ئەگەر لەژێر ڕۆشنایی بیروباوەڕەکانی شۆڕشە وەهەنگـاو بنێین، هەروەکو ڕاپۆرتی سـیاسی هەشتەمین کۆنگرەی قطری‌پارتی وبەرنامەی کاری نیشـتمانی ساغیان کردەوە ••• ئەتوانین وا لەو نیشتمانە بکەین کە هەر لە ژوورویەوە تاوەکو خوارووی بزوتنەوەو چالاکی‌یەکی فراوان لەسەر ڕێگای پەرەسـەندن‌و گەشە کردن دا بە خۆیەوە ببینێ • هاوولاتینە •• سلاوێکی گەرمتان لێ ئەکەم‌و پیرۆزبایی ئـەو سەرکەوتنەتان لێ ئەکەم کـە بەدیتان هێنا •• وەهیوادارم‌کە جەژنەکانتان پڕ بەختەوەری بن ••• ئەوەی لێرەدا بەڕێککەوت بەباشی هاتەپێشەوە ئەوەیە کە سەرکەوتنمان بەسەر تاقمـە بەکرێ‌گیراوە خاینەکەو جێگیر کردنی ئاشـتی‌و ئاسودەیی لەوڵاتدا یەکی گرتەوە لەگـەڵ بیرەوەری بیست‌و هەشـت ساڵەی لەدایك بوونی پارتی‌تان پارتی بەعسی سوشیالیسـتی عەرەب ڕابەری‌خەباتی نەتەوەیی بەدرێژایی بیست‌و پێنج ساڵ ئیتر سلاوتان لێ بێ ••• سلاو لەپارتی مێژوویی دروست‌کەری سەرکەوتنەکان سلاو ودرودی خواتان لێ بێ •

ئا•د•ع

● شوفێرێکی یوگوسلاڤیای بـە ناوی فێرجاتنك ئامادەی خوی بو بەرانگیری کردن لـە گـەل محمد علی کلای لە بۆ کسـێن‌دا دەربڕیوە وداوای کردوە کە محمد علی خـۆی شوێن‌و کات بۆ ئەم یاریـە دیاری بکات • ئەم پاڵەوانـە قورسایی ١٢٠ کیلو ودرێژی ٦ پێی ٦ ئینج‌و تەمـەنی ٣٥ ساڵە • هەر وەها ئەم پاڵەوانە وتویەتی مەبەستم هەر زاڵ بون نیە بەسەر کلای‌دا بەڵکو دەم بەستنیەتی •

● هەلبژێراوی‌زانستگاکانی فەرەنسا گەیشـتە بێروت‌و بیلێی پاڵەوان لـە ناو تیپی ئـەسـتێرەی لوبنـانی دا بەرەنگایان ئەبێ لە یاریدا •

● تیپی نیشـتمانی لـە کێشـەی قورس هەلکـرتن بەبونـەی پاڵەوانیـەتی کاسی دۆستایەتی سەری لە یەکیەتی سوڤێت‌دا وە لە چەن یاریـەك هاوبەشی کردوە هەروەها لـە قوتابخانەی قورس هەلگـرتن چەن ئامۆژگاریەکیان دەرگرت • یاریەکان شاری (بزۆبرۆجیە) گیرا •

● لـە کۆڕی پاڵەوانیەتی فوت بۆلینی ئاسیادا کە لـە کـوێت گیراوە تیپی لاوانی عیـراق تاکـو ئیستـا دو پاڵەوانیـەتی وەر گـرتوە یەکەمیان بە سەر برۆنی‌دا بە ١٠ - هیچ گـول سەرکەوتوە ودوەمیان بەسەر ئەندەنوسیادا بە ٤ - ١ گۆل سەرکەوتوە •

● بە بۆنەی سـەر لێدانی تیپی تاجی ئێرانی لە عیراق‌و لە یاریەکدا لە گەل تیپی یانەی (گواستنەوە) بە یەك گـۆل هەردولا بەرامبە ربون •

● ئەمڕۆ کۆلیجی لە شکر ئاهەنگی وەرزشی سـالانـەی ئەگێڕێ • هـەر وەها لـەم ئاهەنگەدا پاڵەوانانی لەشکر لە هەمو جۆرە یاریەکدا خـۆیان پیشان ئەدەن •

● لـە کۆڕی پاڵەوانیەتی کۆلیجەکانی عیـراق کۆلیجی بەغـدا بەسـەر هـەمویانا سەرکەوت •

● ئەناتۆلی کاربۆف پاڵەوانی جیهـان لـە یاری شەترەنج بڕیاری خۆکیشانەوەی بەرامبەر کۆرشنوی سوڤێتی‌دا • بـەم جۆرە کۆرشنوی بو بەپاڵەوانی جیهـان

هەولێر : چەپکـە هەواڵێکمان لە کاك عبدالرحمن کۆیی‌یەوە بۆ هاتوە بـەم جۆرەیە •

١ - بریار وایـە یانـەی (التآخي) لەگەل یانەی (الغري) نەجەفی لە نەجەف و لە بەغدا لە (منصور) یاری بکا • بەلام تا ئیستا ئەنجامی یاری‌یەکانمانی پێ نەگەیشتوە •

● یانـەی مامۆستایانی هەولێر لە پاڵەدا بەرامبـەر مامۆستایانی دهۆك و لـە یاری مێز هەر دو شێوەی هەولێر بە سەر دهوکا سەرکەوت •

● تیپی هـەلبـژێراوی باسکێت لە هەولێر بە سـەر هـەلبژێراوی دهـو دا بـە ٣٦ - ٣٠ خال سەرکەوت •

● لە یاری باسێت کچـان تیپی هەولێر بە سەر دهۆکـا سەرکەوت •

● یەکیەتی باڵەی هەولێـر کۆڕیکی لەم یاریەدا کردەوە • لـەم کۆڕەدا یانەی هێرش‌و (التآخي) و هێرش بەشدار بون • بەلام تا ئیستا ئەنجامی کۆڕەکەمان پێ نەگەیشتوە •

میـدیا

پاشماوەی : مۆتەی ئەمەریکایی

وەدردوبەلا هەڕەشە لـەو خەلکەدەکا •

هیزەکانی دەوڵەتی لەمەیدانی شەڕدا خوراناگرن‌و هـێزی بەرەی ڕزگاریخوازی کامبودیا تەنگیان بە پای تەخت هەلچنیوە کاروانی حەوایی ئەمریکا کـە بەقسەی خۆیان دەبوایە ڕۆژی ٦٠٠ تەن ئازوخەو پیداویستی بەرێچوونی ڕوژانەی خەلك بۆ کامبودیا بەری، ئیستا لـە بەرهیرشی توپخانەوراکیتـی «حمزەکانی سـوور» ناتوانی لە فروکەخانەی کامبـودیا بنیشی • بەلام هەر لەو حالـەو لەوکاتەش‌دا، بەقسـەی هەواڵدەرەکانی ڕۆژ ئـاوا، سەرمایە دار ودەوڵەمەندەکانی کامبودیا لەویلاو کوشـکە ڕەنگینەکانیاندا سەرخوشی ڕابواردن‌و میواندارین • کـار بەدەستانی عەسـکەری‌و دەوڵەتی لە دابەشینی ئازوخەو خواردەمەنی‌دا فەرق‌و جیاوازی دادەنین خەلکی ئەمریکا هاتوتە سەر ئەو باوەڕە کە پارەوچەك هەروەك نەیتوانیوە لە ڤیتنام هیچ بکا، لەکامبودیاش دەردی دەوڵەتی ئەمریکاو حکوومەتـە دەستنیژەکەی پێ دەواناکرێ • زور لە ئەندامانی کونگرەی ئەمریکا ئیستا بیـر لەوە دەکەنەوە کە ئەمریکا بۆچی‌و چۆن خۆی دەگێژاوەی کامبودیا هاویشتوە • کامبو دیایەك لـە ناوچەی هیندوچین لە شـەر بەدوور بوو، بێ‌لایەن مابۆوەو خەریکی بووژاندنەوەی ئابووری خۆی بوو •

(سیا) ڕیکخـراوی جاسووسی ئەمریکا ساڵی ١٩٧٠ لەم ولاتە کودیتایەکی سازکرد ژەنرالیکی گوێ لەمسـت‌و بەکریگیراوی هینا سەرحوکم دوو مانگ لە کودیتاکـەتی نەپەری بەفەرمانی نیکسـون سەرکوماری پیشووی ئەمریکا هەزاران سەربازی ئەمریکایی ڕەوانەی کامبودیا کـران‌و بەئاشکرا دەست تێ‌وەردانـی عەسکەری ئەمریکا لەم ولاتەدا دەست پێ کرا • ڕیکخـراوی جاسووسی ئەمریکا ئـەودەم بیانووی ئەوە بوو کەگـویا «دەفتەری ناوەندی بەریـوە بەرایەتی شورشگیرانی ڤیتنامی خواروو» لەکامبودیایە • بەلام لەشکری ئەمریکا هیـچ «دەفتەریکی ناوەندی لەکامبودیا نەدیتەوە • دەرکەوت مەبەستی کودیتا هەرئەوەبوە کـە حکوومەتی نیشتمانی کامبودیا بڕووخینی‌و حکوومەتیـکی دەستنیژی ئەمریکا بیـتـە سەرکارو شەر لەوهەریمـە پەرەپێ بدا •

هەرئەو بیرەوەریانەن کە ئەورۆ کونگرەی ئەمریکایـان وا لێ کردوە، بەبێ ئـەوەی وەلامی سەرکومار فورد لەبارەی یارمەتی بەپەلە بەکامبـودیا بداتەوە دەفتەرو دەزگای پیچاوەز بو یازدە ڕۆژ وچانی بەهـاری دەست پی‌کرد •

ئیستا دەوڵەتی ئەمریـکا زور بەتوندی هەول دە دا کـە کونگرە یارمەتیەکی خیـراو بەتالووکە بوکامبودیا پەسندبکا بەلگەوبیانووشی ئەوەیە کـە ئەگـەر کامبـودیا بروا ئیتر دوسـتەکانی بروایان بەئەمریکا نامینی ودوژمنەکانی ئەمریکا لەوبێ بڕواییـەو لەپشت بەردانی ئەوکـەلك وەردەگرن •

کیسنجر دەلێ : «مەسەلەی توانایی ئەمریکـا بـو پاراستنی ئەمنیەتی ولاتەکانی ترا» دەگوری دایە • ماموستای زانستگایەکی ئەمریکایی بـە هەوالدەری گوڤاری «نیوزویکی» گوتوە : «بمانەوی ونەمانەوی سیاسەت پارسەنگ ڕاگرتنی هیزە • ئەگەر ئیرادەو قەول‌و قەراری ئەمریکا نەگەنەسـەر ئیتر بو یاری کردن‌و نەخشی نێو نەتەوایەتی ئیمە پێگەیەك نامێنی» •

دیارە سیاسەتمـەدارو تیئوری زانەکانی کە نوێنەری مۆنوپولەکانی ئەمریکـان بۆئەوەی پاکانە بۆ سیاسەتی زۆرداری‌و مل‌هوری بکـەن، زرە تیئوری‌و بەیت‌و بالـۆرەی جۆر بەجۆرو سەیر دەهۆننەوە بەلام ڕاستیەکەی ئەوەیـە بیروڕای گشتی لە ئەمریکاو لەجیهان دا بڕوابـەو بەیت‌و بالۆرانە ناکا وەبیری‌دەخەینەوە کە لەکاتی نووسینی ئـەم وتارە دا، هەواڵدەرەکـانی هەندەران بلاویان کردەوە کە لۆن نۆڵ بارگەوبنەی خـۆی تیک ناوەو خەریکە بـەرەو جاکارتا پێتەختی ئەندونـزی تێی تەقینی • بەلام ڕاکردن‌و مانەوەی هیچ لەو ڕاستیەکـەم ناکاتەوە کە ڕیژیمەدەستنیژو کۆنەپەرستەکان مەحکوومـن بەفەوتان‌و پارە ویارمـەتی ئەمریکاش لەوانەنیە یارمەتی بەمانەوەی ئەوریژیمـە چەپەلانە بکا •

پاشماوەی حەوتی نیسان

سەرئیمپریالیـزم‌و زایۆنیزم‌و کۆنـەپەرستی‌و دەسـتی دلێرانەی لەبەرژەوەندی‌یەکانی وەشاندوە • وەئەمڕۆ کـە ٢٨ ساڵ بەسەر دامەرزاندنی ئەم پارتی‌یەو سالیك بەسەر دەرچوونی ڕاپورتە سیاسی‌یەکەی هەشتەمین کۆنگـرەی قطری‌دا تێ‌ئەپەڕێ، خەباتی گەلی عیراق پتـەوتر بووەو چەندین پلە چۆتەپێشەوە •• جا ئەم دۆخە نوێ‌یە ئەرکی خەبات‌و تێکوشانی سەخت‌تر ئەخەنە سەرشـان بەرەو بنیات‌نانی کۆمەڵێکی نوێ •

سلاو لە یادی حەوتی نیسان •• سەرکەوتووبێـت خەباتی گەلی عیراق بەکوردو عەرەب‌و هێزە نیشـتمانی‌و نەتەوەییە پێشکەوتنخوازەکانیەوە •

پاشماوەی هەرجارەی نووسینێك

زیخ وچـەوەکەتان ، خەلوزەـکەتان ، ئەلەمنیومەکـەتان •• بەکاربهێنن ••• نەخەلـەتابن دەستی بەسەردا بگرن •• بـۆ ئێمە باشە •• ئەگـەر فزەتان لێوە بێ : بـە تانك وفرۆکە وئەتۆم تەمێتان ئەکەین •••

دەم کوتتان ئەکەین •••

- ئافرەتکـەی ئارەقـەساردوسڕەکـەی ناوچـەوانی پیاوەکە ئەسڕێ وئەڵێ : پیاوەکەتۆش چەوساوەی ئیتر بۆ مـن ئەوچەوسێنیتەوە •• باهـەردوولامـان دەست بخەینـە ناودەست بـەرەو شـکاندنی تـەوقی کۆیلایەتی وجیاوازی وچەوساندنەوەی گشت مرۆڤی سـەرئەم زەمینـە ••• ئەوبنێشتە خۆشـەی بن‌دانت تف کەرەوە •••

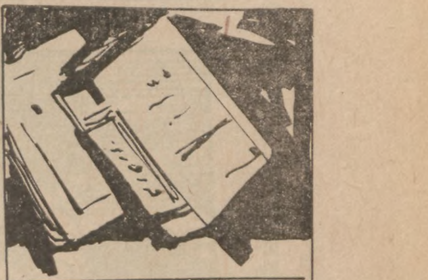

فەرهەنگی زانیاری

رومانتیکیەت

مەبەست لە رۆمانتیکیـەت ئەو راپەڕینە رامالینەرەیە لـە دژی بیروزانستو نەریت ، و جوره دابو شیوازیکه کـەوا شارسـتانیـەتی روژئـاوای لەبنەکانەوە هەژانو بوماوەیەك دەستی بەسەردا گرت کەلەدوا ساڵەکانی سەدەی هەژدەیەمەوە تا ناوەراستی‌سەدەی نۆزدەیەمی خایاند . ئەم راپەڕینە خـۆی لە چاك کردنی کۆمەڵایـەتی سیاسی وئەخـلاقی دانواند ، بەڵام لە هەموو ئەمانە زیاتـر خۆی بەئاشکرایی لە هونـەرو ئەدبیات دا نواند و گۆڕانێـکی ئەوتۆ قووڵی تییاندا کرد کـە خۆی بێ کـەیاندە ئاسـتی « کلاسیکیەت »و بەیەکەوە بون بە سەرچاوەی سەرەکی هونەرو ئاداب لەو روژەدا ، بۆیە هەموو ئەو جولانـەوە هونـەری و ئەدەبی یانەی لە دوایيدا سەریان دەرکرد ، بەگشتی جـۆرە پەیوەندیەکیان بەیەکێك لـەم دوو جولانەوەیەوە هەبوو ..

یەکێك لە رەگەکـانی رۆمانتیکیەت ، لە فەلسـەفەی « گەرانەوە بو سروشـت »ی روسۆوە سەر هەڵئەهێنی بـە تایبەتی هەست ناسـکی و پاکیزە سروشـتی مرۆڤ .

مەڵبەندی پەیدابوونی جولانەوەی رۆمانتیکیـەت ئەڵمانیـاو ئینگلتەرەن .

لە ئینگلتەرە ، رۆمانتیکیەت بە بڵاوبونەوەی « شیعرە میللی» یەکانی وردسورث و کولەریـچ کە بە گۆرانی ئەوتران (ساڵی ١٧٩٨) لـە دایـك بوو و «پیشەکی»یەکەی کە وردسورث بو شیعرەکانی نووسی لەچاپی دوەمیاندا ، بوو بە مانیفستوی رۆمانتیکیەتی ئینگلیزی .

لەهەمان ساڵدا نووسـەری فەرەنسایی ، مەدام دوستێل ، کتێبێکی لەبارەی‌رۆمانتیکیەتەوە بە ناوی « دولالیتـراتور »ەوە بڵاو کردەوە ، تێیدا دەری‌خست کەوا کاری ئەدەبی ئەبێ‌ئاوێنە یەکی ساف بێتو راسـتی ئەخلاقی‌و مێژوویی ورۆشنبیری ئەو میللەتە دەربخات کە تێیدا ژیاوە . لەم رووەوە ئـەو شاعیرانەی پەیرەوی ئەم رێگە تازەیەیان ئەکرد دەستیان کرد بەگەران بە دوای سـەرچاوەی ئیلهام لەشتی ناوخۆیی‌و میللی دا . شەرەکانی ناپلیـۆن « میللیەتی رومانتیکی » یان زوو هینایە ناوەوە و لە هـەمو ئەوروپادا جوولانەوەیـەك بەرپابوو بۆ گـەران بەدوای شتی « میللی‌و ناوخـۆیی » دا ئەمە بوو بە هۆی زینـدوو کردنەوەی چەند زمانی قەدەغە کراو لەو کاتەدا ، وەکـو تۆسکانی ، فلەمەنگی ، وێلزی ، چیکی ومەجەری و گەلی زمانی تر . لە مەیدانی ئەدەبدا سێر والتەر سکۆت لە ساڵی (١٨١٤) دا بڵاوکردەوە‌تێیدا سکۆتلەندەی بردبوە کەشکەلانی فەلەك ، وە ئەم کتیبە بوو بە کاری هـەرە گەورەی ئەو رۆژە ، چونکـە ناوەرۆکی ئەم‌کتیبە گەلی‌میللەتی تری ئەوروپایی وریا کردەوەکە شانازی بە ولاتو زمانەکانیان بکەن .

رەگێکی تری رۆمانتیکیـەت ئەگەرێتەوە بۆ ساڵی ١٨٣٠ کە رژێمە سیاسـیەکانی یۆنانو بەلچیکا وفەرەنسای تیدا گوڕاو راپەڕینەکانی پۆلەندا وئیتالیاو داهاتنی یاسای « اصلاح »ی لە بەریتانیا بەسەرداهات . ئـەم قوناخە تازەیە ریالیـزمی رۆمانتیکی هینـایە ناوەوە پەردەی لە سەر دوو جولانەوەی تازەی، لیبرالیسم وسوشیالیزم هەڵماڵی .

رۆمانتیکیەت ، لە پاش‌ساڵی ١٨٤٨دا بەرەبەرە هاتەکزی ، بەڵام ناوەرۆکە رەسەنەکـەی لەوەو دوا لەچەند جولانـەوەی تردا خۆی نواند وەکـو «نیورۆمانتیسم» و «سیمبۆلیزم» و « فیوچەریسم » و « ئێکسپرـ یشنیسم » گیانی ئەو چەرخەی رۆمانتیکیەتی تێدا پەیدا بوو ، ئەوەندە بەتەووژم بوو کـەوا ئێستاش ئەدەبی هەندی‌میللەت تامی رۆمانتیسم بەئاشـکرا ئەدەن ، لەمانە ئەدەبی چیکۆـ سلۆفاکیا ، ولاتە یەکگرتوەکان بەلچیکا ، ئیرلەندە وهی‌تر .

أ٠ش لـە ئینسایکلۆپیدیای بەریتانیاوە وەری‌گرتووە

لە دەرەوەی سنور

١ ـ بە ئالتەی تێمەگەن :

ئەو مەیموونەی نیگارکێشـە هیچ جێگای سەر سورمان نیە، بەڵام مەیموونی گارسۆن شتێکی ترە ، سەرنجی‌خەڵك رائەکێشی‌و بە کردەوەیەکی داهێنـراو دەژمێردرێت کە ئەبێتە مایـەی قازانجێـکی زۆر بۆ خاوەنی چێشتخانە یەك لە چێشتخانەـ کانی شاری ریودۆجانیـرۆ ، هەموو خزمەتێك مەیموونـەکان ئەیکەن ، چێشتخانە هەمووکات جمەی دێت ، ئەوانەی کە دێن بۆ چێشتخانە کە هەر شتێکیان بوێت لە سەر پارچە کاغەزێك ئەینووسن ئەیدەنەمەیموونەکان ئەوانیش بەزوویی دەئەپڕینەوەو شتە داواکراوەکان دێنن .

٢ ـ ژمارەی لەئەندازە بەدەر

بیتەر درۆزیل کە تەمەنی ٢٣ ساڵەو خەڵکی شاری بریستۆلە توانیویەتی لـە ماوەی ١ر٣ (ثانیە)دا چارەکە گالونێـك بیرە بخواتەوە ، وە کـەلێیان پرسیوە بۆ وات کـردووە ، وتویەتی : چونکە من حەزی لێ ناکەم .

٣ ـ خەریکە مێشکیان بتەقێ

دەزگای (نیوە سەر ئێشان)ی بەریتانی لەم دوایيـەدا بۆی دەرکەوتووە ، کە نیوە سەرـ ئێشان‌لەناو نوێنەرانی‌پەرلەمانی بەریتانیادا سێ ئەوەنـدەی ناوخەڵکی‌تر دابڵاو بوەتەوە ، لە ٢٨٪ی ئەوانە سەرئێشەکەیان گرانەو لە ١٠٪ یان مـام ناوەـ ندی‌یە ، ئەم دەزگایە وتویەتی کە نزیکەی نیوەی نوینەرەکان هەموو ساڵی چەند جارێك لـە بیش دوور ئەکەونەوە . بـە هۆی ئەو سەرئێشانەی کـە خەریکە مێشکیان بتەقێنێ ، وە وای راگەیاندووە کە ئەو سەرـ ئیشانە لەو کاتەدا دەست پێ ئەکات کە ئیروگرفتـی کۆمەڵایەتی‌و نابوری چارەسەر نەکراو سـەر هەڵ ئەدەن‌و نوێنەرەکن ناچارئەکەن کـە

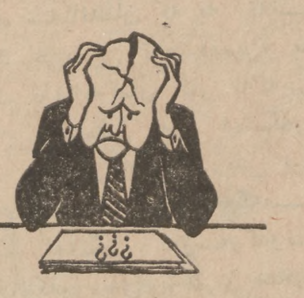

مێشکی خۆیان بگوشـن بۆ چارەسەرکردنیان :

● **هەواڵی ئەدەبی**

ـ مەحموود دەرویش چەند وتارێکی بۆ ئەکادیمیـیەی زانیاریە روژهەلاتی یەکان لە مۆسکۆو پێشکەش کردوە ، کە دەربارەی مەسەلەی فەلەستین بوە ، ئەوەی کە شیاوی باسە ئەوەیە کە ناوبراو شاعێرێکی ناوداری فەلەستینەو ئێستا له گۆڤاری (کاروباری فەلەستین) ئیش دەکات ●

● لـە هەفتەی پێشوودا نەزار قەبانی چووە « عمان » بۆ وێنەکێشانی هەڵبژاردەی هونراوەکانی بە تەلەفزیون .

● توفیق الحکیم بروسکەی بۆ نارەزایی ناردووە بۆ وەزیری راگەیاندنی سوریا گوایە دەسکاری لـە نووسینەوەی کتێبی (عودة الوعي)دا کراوە کـە لـە سوریا فرۆشراوە ، نووسەری ناوبراو رێگەی داوە بە (دار الشروق) کە کتێبەکەی لێ دەرچووە سـۆراخی مەسەلەکە بکات .

وێنـەیەك لە کوردستانەوە

بێشکەی کوردەواری یەکـەم‌مەڵبەنـدی ژیانی کورپـەی‌کوردستانە .. ئەم دارتاشـە ئەڵێ : هەرمناڵێـك لـەناوبێشکەی دەسکردی منـابحەوێتەوەو پەروەردەبکرێ بەر لە هەموشتێك کـەفامی کردەوەبیر لە ئازادی ئەکاتەوە ..

گۆشـەی منـاڵان

عمر محمد عبدالله

١ ـ ئەنجامی خراپە

دوای ئەوەی ڤیـان نانی ئێوارەی خوارد بەنهێنی دەرگای دۆڵابەکەی کردەوە قاپێـکی گەورەی پڕ کولیچـەی دی ، دەستی‌کرد بەخواردنی چەنـد کولیچەیێك ... ئەوەنـدەی تێ‌پەستاهەتا سکی بەژان‌هات .. لەتاو ئازاری سکی بەدەنگی بەرز هاواری‌ئەکرد : ئای‌سکم ! ئای سـکم ! بەڵام لـەوەش ئەترسا کەدایکی‌گوێی لەدەنگی بێت ...

بێدەنـگ‌بوو ، چوەژووری نوستن‌و بەدەم ئازارەوە لەسەر جێگاکەی راکشا ، نەشی‌دەوێرا دایکی بانگ کات ، نەوەکـو دایکی سەرزەنشتی بکـات ، لەوکارەی کە کردویەتی ، ئەو شەوە هەتابەیانی لە تاو ئازاری سکی هەرتلی ئەداو خەوی لێ نەکەوت ، بەڵام دەرسێکی باش فیربوو کە جارێکی‌تر کـاری وانەکات ..!

٢ ـ شەرەف لە پارە گەورەترە

هەڵۆی هاوڕێم کوڕی شوانی مەڕی دێ کەمان بوو ، بەشەوله قوتابخانە ئەی خوێند ، هەتا یارمەتی باوکی بدات ... هەڵۆ قوتابی‌یەکی ژیرو رەوشت پاك بوو ، بەڵام زۆر هەژاریش بوو ... جارێکیان چاوی بەرێگرێك ئەکەوێت ، کـە دزێکی زۆر خراپ ئـەبێ . پێی دەڵێت : وەرەلەگە ڵماو لەدزی کـردن یارمەتیم‌بدە ئەبیتە خاوەن جلی جوان‌و پارەی زۆر ، هەڵۆ کە گوێی لەم ووشانە ئەبێ زۆر دڵی خۆش ئەبێت ، بەڵام بیری کەوتەوە کەلەدوا رۆژدا ئەبێتە دزوپیاو کوژ وبەدزەکەی وت : من زۆرم‌پێ‌خۆشە کەبەهەژاری‌و داوین پاکی بمینمەوە نەك ببمە دەوڵەمەندو دز ..!

٣ ـ گوڵەگەنم

جوتیارێك‌و کوڕەکەی بەناو پەلەگەنمێکـدا تێپەڕین ، هەوان ...!! کوڕەکەی وتی : تەماشـاکە ، باوکەگیان ئەو گوڵە گەنمە کە چۆن لەوانی‌تر بەرز هەڵچوە ، چەند جوانترە لەوانەی کـە بەرەو رووی زەوی چەماونەتەوە وەسوود بەخش‌ترە .. باوکی لەقاقای پێ‌کەنینی‌داو لە هەر جۆرە گوڵەگەنمێـکی کردەوەو بەکوڕەکـەی وت : کوڕم تەماشاکە ، ئەو گوڵـە گەنمەی‌کەسەرنجی تۆی راکێشا بوو هیچ دەنکەگەنمی تێدانەبوو بەڵام ئـەوانی تر قورس‌و پڕ دەنکە گەنم بوون ، وە ئـەم جۆرەروالەتە لە خەڵکیشا بەدی ئەکرێ . وەك ئەوانەی کەخۆیان بەزل ئەزانن‌و هیچیشیان لـە بارانیە ، بەڵام ئەوانەی کە لە پێناوی بەرژەوەندی خەڵـکدا کەوتوونە کار وپیـاوی ژیرو روشنبیرو سودبەخشن ئەوانە پیاوی‌بە سەنگ‌و بێ‌فیـزو

ژمارەی سپـاردن بەکتیبخانەی نیشتمانی ١٥٦ی ساڵی ١٩٧٤

قسـەی فنك

(راوچی) ئامادەی کردوە

بۆ ئیستیفادە :ـ

لە کۆڕێکی ئەدەبیدا کـە دەستەیەك لـە شاعیران خەریکی شێعر خوێندنەوەبوون، کابرایەکی نەناسراویان لێ پەیدا بوو ، داوایان لـە کابرای نەناسراو کرد کە ئەویش قسەی .. خۆی بکاو شتێکیان بـۆ وەخۆێنی . کابرای نەناسـراو گوتی : زۆر سوپاستان دەکەم، دەبێ بم بوورن ، من شـاعیر نیم ، تەنیا بۆیـە هاتووم ئیستیفادە بکەم ..

لـە کۆتایی کۆڕەکە دا هەموویان هەڵستان وخەریکـی بڵاوەی بوون ، بـەڵام کاتێك دەبینن چەترو باڵتۆی زۆر کەس نەماوە . دەست دەکەن بـە گەڕان‌و ئەولاو ئـەم لا .. یەکێکیان وە دەنگ دێ : بـە خۆرایی سەری خۆتان مەیەشێنن .. کابرای نەناسراو گـوتی بۆئیستیفادە هاتووم . دیـارە ئیستیفادەی خـۆی کردوەو بۆی‌دەرچوە !

ئارەق خۆر :

کابرایەک لـە بارێك دانیشتبوو وبە دوو گلاسـان ئارەقی پێدا دەکردو هەمـوو جاریش دەیگوت : « بە سەلامەـ تیت» . خاوەن بارەکە کەسەری لە کردەوەی کابرای دەرنـەدە چوو ، بە سەر سووڕمانێـکەوە چۆپێش‌و پرسـی : « برام ، عەیب نەبێ تۆ بۆ بەدوو گلاسان ئارەق دە خۆیەوە ؟! » موشتەری لە وەڵامدا گوتی : من دۆستێکی زۆر خۆشەویستم هـەیە ، قەرارمان کردوە هەرکاتێـك نەکرا هەردووکمان بەیەکـەوە بخۆینەوە ، هەرچی چوو بـۆ خواردنەوە دەبێ لە جیـانی ئەوەی تریش بخواتەوە ..

رۆژێکی هەمان کابرا هانەوە بارەکە . خاوەن بارەکە کـە تەماشای کرد کابرا هـەر گلاسێکی لە پێشە . لـێی هاتەپێشی‌و پرسی ـ چ باسە ، ئەورۆ بۆ هەر گلاسێکت لـە پێشە ؟ کابرا سەری هەڵبڕی‌و گوتی : ئەوەی راست بێ بـۆ خۆم ئارەق خواردنەوەم تەرك کردوەو بریارم داوە لەمەو دوا دەم لە ئارەق نەدەم !!

شێتخانە :ـ

سەرەك شـێت خانەیەك خەریك بوو سەری لەشـێت خانەکە دەداو دەیەویست بزانی هەستان ودانیشتنی شێتەکان چۆنە . لە هۆدەیەکدا دیتـی شێتێک لە سەرسێ کوچـکان دانیشتوەو بێ پسانەوە دەڵێ : قۆل قۆل قۆل .. هەروەهـا شێتێکی تریش لە تەنیشتوی راوەستابوو ولێی وریـابوو . سەرەك شێت‌خانە لەو شێتەی کە لەوێ راوەستا بوو پرسی : ئەو رەفیقەی تۆ بۆ وادەکا ؟ شێتەکە گوتی : پێی وایـە دیزەیەو لە سـەر ئاوری دەکوڵێ :

سەرەك بەتووڕە بوونـەوە گوتی : من سەرم لەو قسـانە دەر ناچێ، پیلی بگرەو فری‌ی دە حەسارەکەوە . شێتەکە کـە گوێی لەو قسـە بوو بێ ئەوەی هیچ بڵێ ، دەستی کرد بـە گەڕان‌و ئەولاو ئەم لا . رەئیس گوتی : کوڕە ئەوە لـە چ دەگەرێی ؟ شێتەکە لە حاڵێکدا کە بە چوار دەوری خـۆیدا دەگەرا ، گوتی : قوربـان دەم هەوێ کۆنە پەرۆیەك ، سیپاـ لێك ، شتێکی‌وا پەیدا کەم بـۆ ئەوەی کە لە سەر ئاورەکـەم هەڵگرت دەستم نەسووتێ !!

دەرکە :ـ

قازی : کوڕە بۆ بەسـەر دیوارو میواری خەڵکیدا دەچیە ژووران ؟

دز : قوربان ، دەرگـەیان داخستـوەو چوونەتە دەرەوە ، ئەدی من بە کوێ دا بچمـە ژووری ؟!

شاگرد شۆفیری :ـ

رۆژێك شۆفیری لۆریـەك لە گازینۆیەك دانیشـتبوو . لە سەری بێ ، کوڕێکـی لاڵی لێ پەیدابوو و پێی گوت :

ـ ب .. ب .. ببووره ، ی .. ی .. یارمـەنی د .. د .. دەرت ناوێ !

کابرای شۆفیر کاتێك لە قسەکانی حاڵی بوو گوتی :

ـ برۆ باوکم .. تـا تۆدەت هەوێ بڵێی : هۆ .. هۆ .. هۆپ ، من لە حەوت کەندالان هەڵدێراوم ..!!

مێخەکە :ـ

ماموستا یەکێك لە قوتابیەـ کانی بانگ کرد :

ـ کوڕم ، تۆ دەتوانی پێـم بڵێی لە بەرچی مێخەکە لە بەری پێی ئینسانی دێ ؟

قوتابی چاوێکی لە ماموسـتا کردو وەڵامی دایەوە :

ـ بەڵێ ماموستا گیان ..

ـ باشـە ، بڵێ بزانـم لەبەرچی ؟

قوتابی بێ سێ‌و دو لێ کردن وەڵامی دایەوە :

ـ لەبەر ئەوەی ئەگەر مێخەکە لە سەری بێ ، هەموو ئـەو منداڵانەی کە لەو قوتابخانەدان چاکەت وباڵتۆیان پێـدا دەکردن !!

هەر چارەی نووسینێك ●●●

سەرەمقـەستێك دەربارەی ئافـرەتو جیـاوازیو چەوساندنەوە

فەهمی قەرەداغی

یاسـای حامورابی لەپێش‌چوار هـەزار ساڵ سەبارەت بەئافرەت ئەڵێ :

« ئەگەر ژن کـە یبانۆیەکی باش نەبوو لە ماڵدا وگوێی نەدا بە مێردەکەی ، فرێ ئەدرێتـەئاوەوە » واتـە ئەخنکێنرێ ! یاسایەکی پاش ئەویش ئەڵێ :پیاو بەسەر ژندا زاڵە ، ئافرەت نیوەی پیـاوە .. لەهـەموشتێکدایەك بـەدوو بـەڵام لەشوودا یەك بە چوار !!

یەکێکی تریش ئەڵێ : رادەی‌هێـزی پیاو بۆ ژن ٣ : ٢ وەلەبەرئەوەی کۆمەڵ لـە سێشـت پێك هـاتوو : ئیش‌و زانستی وداد ، توانای پیاو لەچـاو ژندا بـەم جۆرەیـە (٣ × ٣ × ٣ : ٢ × ٢ × ٢)واتە(٢٧ بە ٨) .

جگەلەمە چەندەها ڕای تری‌ناو پەرتووکە ڕزیوەکان بۆتـە بنێشتە خۆشەی بن دانی پیاو... ئەمیش خـۆی پێ‌گیف ئەکاتەوە ... دەست بـەسمێڵیدا ئەهێنێ ..زەبروزەنگ ئەنوێنێ ... بـەڵام بەداخەوەزۆر ناخەیەنێ لە دالغـەی ئەدرێ‌و ئەیهێننەوە سەر سفر :

ـ پێستت ڕەشە ، زەردە ،سوورە ... ناشـیرینی ڕەزا قورسی ... یەکجار پیسی ... لەگەڵتا ناخوێنین ... خـوام لەو خوایەی ئەبیتە کاربەدەست ... بـەرۆژی نیـوەرۆ هەلاهەلات ئەکەین .. پێستت ئەگـۆروین .. پێـڵاوی پێ درووست ئەکەین .. ئەگـەر بێزیشمان بێت بیکەینە پـێ مەمنون‌بە !

ـ کرێکـاریت .. ڕەش‌وڕووتیت ، لە چینی ، نمرەـ دوویت (شهادەت) نیە ، هێزی‌خامەو مێشکت نیە ، بۆیە ئەبێ نان پەیدا کەیت .. بەرهـەم‌پێشکەش کەیت .. بۆ ئێمەی خاوەن شەها دەکان ، خـاوەن‌پارەو کۆشـك‌و ئوتومبیلەکان ... لەتۆ رەنج دان ... قۆڵ‌وەشان .. ئارەق ڕشتن ، لە ئێمەش پاڵدانەوە ، ئیمـزاکردن ...

ـ لاد یێت ، دوا کەوتویت، خـەڵکی ڕۆژهەلاتی ئێمـە ئەوروپایین ... ئێـوە لـەجیهانی سیهەمن ... جیهـانی ئـاژاوەو بگرەوبـەردە ...جیهانی برسی‌و هەژارو نەخۆشی ولات !

ئەی پیاوی ئەوجیهانە ئەبێ لـەژێر دەسـتمانابن ... خزمەتکاریمان بکەن ... تـافێری عەقل‌و زانستی ئەبن .. خوورەو شـت‌و ئەتـەکێتی هەڵسـان‌و دانیشـتنی ڕۆژ ئاوایی بگرن ... ئێوە نازانن‌نەوتەکەتان ، ئاسـنەکەتان ،

بڕوانە ل ـ٧ـ

institutkurde de paris

بۆزانین وەزیفەی شاغیر لەدەزگای ریکخستنی بازرگانی دانەوێڵە

لەمیلاکی دەزگای رێکخستنی بازرگانی دانەوێڵەو سایلۆیەکانی ئەو دەرجـــە شاغیرانەی‌خوارەوە هەیە کە باس‌کراون ،جا ئەوانەی ئارەزوی تەعیـــن‌بوونیان هەیەو مەرجـــە خواستراوەکانی تەعین‌کردنیان‌تیادایە ، ئەوانەی خزمـــەتی‌سەربازی‌یان تەواوکردوە یاخودبەخشراون‌و خەلکی ئـــەوناوچەیەن کـــە شاغیرەکەی‌تیادایە سەر لـــە بارەگای دەزگای ناوبراو بدەن کە لــە ـ باب المعظم ـ کۆتایی شەقامی‌شیخ عمرە یاخود لـــە بەرێوەبەریەکانی سایلۆکان بـــەمەبەستی وەرگرتنی لیســـتەی‌تایبـــەتی تەعین‌بوون • دوا کاتی پێشـــکەش کردنی داواکاری‌لەکۆتایی دەوامی رەسمی رۆژی‌پێنـــج شەممەی رێککەوتی٢٤ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێو تاقی‌کردنەوەکەش لەکاتێکی تردا ئەبێ کەلەبارەگای دەزگاکـــە بلاوئەکرێتەوە •

صفاء محمد علی
جێگری بەرێوەبەری گشتی‌و
سەرۆکی ئەنجومەنی بەرێوەبردن

ژمـاره	وەزیفـه	جێـگا	مەرجـــەکان
٢	معاون محاسـب	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجی ئیدارەو اقتصاد ـ محاسبەو ئیـــدارەی ئەعمـال
٢	ملاحـــظ	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجـــی یاساو سیاسە ـ یاسا
٨	معاون ملاحظ	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجـــی ئیدارەو اقتصاد
٢	معاون ملاحظ	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجـــی ئیدارەو اقتصاد ـ احصاء
١	معاون ملاحظ	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجـــی یاساو سیاسە ـ یاسا
١	مدقـــق	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی کۆلیجـــی بازرگانی یان محاسبەوە ئیـــدارەی ئەعمال
٢٦	کاتـــب	بارەگای دەزگاکـــە	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی ، باشتروایە کە لە دەرچووانی ئامادەیی بازرگانی بن •
٤	فاحص مختبر	مەیانی فەلەستین	لە دەرچووانی ئامادەیی کشتوکاڵ •
١	ملاحظ فنی	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی ئامۆژگای بەرزی ئەندازیاری پیشەسازی یاخودئامادەیی پیشەسازی ـ لقـی میکانیك وە شارەزایی لەچوارساڵ کەمتر نەبێ •
١	مأمور استنساخ	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندی بێ •
١	مأمور مخزن	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچـووانی ئامادەیی بازرگانی
١	معاون مأمور مخزن	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی‌و باشتروایە کە دەرچووی ئامادەیی بازرگانی بێ •
١	کاتب طابعە بە یەك زمان	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندیی‌بێ‌و چاپ‌کردن بەزمانی عەرەبی‌بەمەکینە ـ طابعە ـ بزانێ •
١	مترجم	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی کولیجی ئەدەبیات ـ لقی زمانی ئینگلیزی
١	کاتب طابعە بە دوو زمان	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی بێ‌و بزانێ بە زمانی عەرەبی‌وئینگلیزی مەکینەی ـ طابعە ـ بەکاربهێنێ •
٢	باحث اقتصادی	بارەگای دەزگاکە	لە دەرچووانی کولیجی ئیدارەو اقتصاد ـ احصاء وە ممارەسەی لە (٣) ساڵ کەمتر نەبێ •
١٣	کاتـــب	سایلوی پولایی بەغدا	
٦	کاتـــب	سایلوی هەولێر	
١٠	کاتـــب	سایلوی کونکرێتی بەغدا	
٧	کاتـــب	سایلوی کوت	
١٣	کاتـــب	سایلوی موسڵ	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی باشتروایە کە لەدەرچووانی بازرگانی بێت •
٥	کاتـــب	سایلوی بەسرە	
٥	کاتـــب	سایلوی عەمارە	
٥	کاتـــب	سایلوی کوفە	
١	کاتـــب	هەرزنی زەرد کوت	
١	کاتـــب	هەرزنی زەرد حلە	
١	محاسب	سایلوی هەولێر	لە دەرچووانی کولیجی بازرگانی‌یان محاسبەو ئیدارەی اعمال‌و شارەزایی لە ٦ ساڵ کەمتر نەبێ
١	محاسب	سایلوی کوت	
١	معاون أمین صندوق	سایلوی پۆلایی بەغدا	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی‌بێت‌و باشتروایە
١	معاون أمین صندوق	سایلوی کوت	لە دەرچووانی ئامادەیی بازرگانی بێت
١	معاون أمین صندوق	سایلوی حلە	
١	مأمور مخزن	سایلوی کونکرێتی بەغدا	
٢	مأمور مخزن	سایلوی موسڵ	
١	مأمور مخزن	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی ئامادەیی بازرگانی بێت •
١	مأمور مخزن	پرۆژەی هەرزنی کوت	
١	فاحص مختبر	سایلوی کونکرێتی بەغدا	
٤	فاحص مختبر	سایلوی موسڵ	
٢	فاحص مختبر	سایلوی کوفە	لە دەرچووانی ئامادەیی کشتوکاڵ بێت •
١	فاحص مختبر	پرۆژەی هەرزنی کوت	
١	رزام	سایلوی کونکرێتی بەغدا	
١	رزام	سایلوی کوت	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندی
١	رزام	سایلوی موسڵ	
١	موزع	سایلوی کوت	
١	موزع	سایلوی حلە	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندی
١	موزع	سایلوی موسڵ	
٤	معاون ملاحظ	سایلوی موسڵ	لە دەرچووانی کولیجی ئیدارەو اقتصاد
١	معاون ملاحظ	سایلوی حلە	
١	کاتب طابعە بەیەك زمان	سایلوی حلە	
٢	کاتب طابعە بەیەك زمان	سایلوی موسڵ	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندیی‌بێ‌و چاپ‌کردن بە زمانی عەرەبی‌بەمەکینەی ـ طابعە ـ بزانێ •
١	کاتب طابعە بەیەك زمان	سایلوی عمارە	
١	کاتب طابعە بەیەك زمان	سایلوی کوفە	
٢	ملاحظ فنی	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی ئامۆژگای بەرزی ئەندازیاری پیشەسازی یاخود ئامادەیی پیشەسازی بەهەردوو لقی کارەبایی‌و میکانیك وە ممارەسەی لە ٥ ساڵ کەمتر نەبێ •
١	ملاحظ فنی	سایلوی عمارە	
١	ملاحظ فنی	سایلوی کوفە	
٢	مراقب	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی ئامادەیی پیشەسازی لقی کارەبا یاخود میکانیك
٢	مأمور بدالە	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندی بێ •
١	ملاحظ	سایلوی بەسرە	
١	ملاحظ	سایلوی کوفە	لە دەرچووانی کۆلیجی یاساو سیاسە ـ یاسا
١	ملاحظ	سایلوی عەمارە	
١	مترجم	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی کولێجی ئەدەبیات ـ لقی زمانی ئینگلیزی
١	مهندس آلی	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی کۆلیجی ئەندازیاری یان ئامۆژگای بەرزی ئەندازیاری پیشەسازی ـ لقی میکانیك وە ممارەسەی لە ٧ ساڵ کەمتر نەبێ •
١	مهندس آلی	سایلوی کوفە	
١	مهندس آلی	سایلوی عەمارە	
١	مهندسی کارەبایی	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی کۆلیجی ئەندازیاری یان ئامۆژگای بەرزی ئەندازیاری پیشەسازی ـ لقی کارەبا وە ممارەسەی لە ٧ ساڵ کەمتر نەبێ •
١	مهندسی کارەبایی	سایلوی عەمارە	
١	مهندسی کارەبایی	سایلوی کوفە	
١	مهندسی مەدەنی	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی کۆلیجی ئەندازیاری یان ئامۆژگای بەرزی ئەندازیاری پیشەسازی لقی مەدەنی‌و ممارەسەی لە ٧ ساڵ کەمتـــر نەبێ •
١	معاون مهندس کارەبایی	سایلوی هەولێر	
١	معاون مهندس کارەبایی	سایلوی کوت	لە دەرچووانی ئامۆژگای بەرزی‌ئەندازیاری پیشەسازی •
١	مراقب	سایلوی پۆلایی بەغدا	لە دەرچووانی خوێندنی ناوەندی بێ •
٢	معاون مأمور مخزن	سایلوی پۆلایی بەغدا	
١	معاون مأمور مخزن	سایلوی هەولێر	
١	معاون مأمور مخزن	سایلوی کونکرێتی بەغدا	
٢	معاون مأمور مخزن	سایلوی کوت	
٦	معاون مأمور مخزن	سایلوی موسڵ	لە دەرچووانی خوێنـدنی ئامادەیی‌و باشتر وایە لە دەرچووانی‌ئامادەیی بازرگانی بێت •
٢	معاون مأمور مخزن	سایلوی بەسرە	
١	معاون مأمور مخزن	سایلوی عەمارە	
١	معاون مأمور مخزن	سایلوی کوفە	
١	معاون مأمور مخزن	پرۆژەی هەرزنی حلە	
١	معاون محاسب	سایلوی پۆلایی بەغدا	
١	معاون محاسب	سایلوی کۆنکریتی بەغدا	
٢	معاون محاسب	سایلوی بەسرە	لە دەرچووانی کۆلیجی ئیدارەو اقتصاد ـ لقی محاسبەو ئیدارەی اعمال •
١	معاون محاسب	سایلوی عەمارە	
١	معاون محاسب	سایلوی کوفە	
١	معاون مدقق	سایلوی هەولێر	
١	معاون مدقق	سایلوی کونکریتی بەغدا	لە دەرچووانی خوێندنی ئامادەیی (لقی بازرگانی) بێت •
٢	معاون مدقق	سایلوی کوت	
٢	معاون مدقق	سایلوی بەسرە	

١ـ٣

بۆزانـــــین

وەزارەتی أشغال اسکان ـ بەرێوەبەرایەتی گشتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (١٣٧ ـ ٧٤) بۆ دروست کردنی بەشی ناوخۆیی لە ربیعە ـ پارێزگەی نەینەوا ـ کە جێگای (٥٠٠) قوتابی تیادا ببێتەوە •

بەمە رایئەگەیەنین کە ئەم مناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەکانی مەرجی مناقەسەکە لە بەرێوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی نەینەوا بە (٥) پێنج دینار دەست ئەکەون ئەو پارەیەش نادرێتەوە ، وە ئـەبێ بەلێندەر مەرجەگشتی‌و مواسەفاتە فەنی‌یەکان بکرێت کاتێك کـــە مناقەسەکەی پێ ئەسپێردرێ •

٢ ـ دواکاتی پێشکەش کردنی تەندەرەکان لە ، یاخود پێش ســـەعات دوانزەی نیوەڕۆی (شـــەممە)ی رێککەوتی ٢٦ـ٤ـ١٩٧٥ دا ئەبێت‌و پێشکەش ئەکرێت بـــە سکرتێری لیژنەی کردنـــەوەی تەندەرەکان لـــە بەرێوەبەرایەتی گشتی ـ حقوق وعقود ـ وەئەوپەڕی ماوەی تەواوکردنی کارەکە (١٥) پانزە مانگە •

٣ ـ تەندەرەکان ئەمانەی خوارەوەیان لەگەڵا ئەبێت :ـ

آ ـ تەئمیناتێکی سەرەتایی (٦٤٠٠) شەش هەزارو چوار سەد دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کە لە بەرواری داخستنی مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شەش مانگ کاربکات یاخود چەکێکی تصدیق کراو بێت •

ب ـ هـــەویەی ژووری بازرگانی لـەگەل وەثیقـــەی بەرێوەبەرایەتی باجی دەخل کە بۆ ئەم ساڵ نوێ کرابێتەوە •

ح ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن •

د ـ هەویەی تەسنیفی بەلێندەران •

٤ ـ هەرتەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراو لـــە سەرەوەدا پێشکەش نەکرێت پشت‌گوێ ئەخرێ •

٥ ـ ئەم بەرێوە بەرایەتی‌یە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەرتەندەرێکی تر •

٦ ـ تەندەرەکان لەکاتی دیاری‌کراو لەسەرەوە دا لەبەر چاوی بەلێندەران ئەکرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەکەش لـــە لەوحەی ئیعلانات دا بلاوئەکرێتەوە •

٧ ـ سزای دواخستنی کارەکـــە بۆ یـــەك رۆژ (٤٠) چل‌دینارە ، وە ئەبێ بەلێندەر کاتێ‌مناقەسەکەی پێ ئەسپێردرێ ئەندازیاری سەرپەرشتی‌کار دیاری بکات •

عبدالوهاب مفتی
بەرێوەبەری گشتی اشغال

١ـ٢

- بۆزانین -

وەزارەتی اشغال‌و اسکان

بەرێوەبەرایەتی گشتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمـارە (١ـ٧٥) بـۆ دروست‌کردنی عیـــادەیەکی پزیشکی‌ی مەرکەزی لە پارێزگـەی سلێمانی ـ پارێزگەی سلێمانی •

بەمە رایئەگەیەنین کەئەو مناقەسە نهێنی‌یەی سەرەوە بەو مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەکانی مەرجی مناقەسەکە لە بەرێوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی سلێمانی بە (٤) چوار دینار دەست‌ئەکەوێ ، ئـەو پارەیەش نادرێتەوە ، وە بەلێندەر کـــە مناقەسەکەی پێ‌ئەسپێردرێ ئەبێ مەرجـە گشتی‌و مواسەفاتە فـەنی‌یەکان بکرێت •

٢ ـ دواکاتی پێشکەش‌کردنی تەندەرەکان لە ، یاخـود پێش سەعات دوانزەی نیوەڕۆی رۆژی شەممـەی رێککەوتی ٢٦ـ٤ـ١٩٧٥ ئـەبێ‌و پێشکەش بـــە سکرتێری لیژنـــەی کردنەوەی تەندەرەکان ئەکرێن لە بەرێوەبەرایەتی گشـــتی اشغال ـ حقوق‌و عقود ـ ئەوپەڕی ماوەی تەواوکردنی کارەکە (١٢) دوانزە مانگە •

٣ ـ تەندەرەکان ئەمانەی خوارەوەیان لەگەلا ئەبێت :ـ

آ ـ تەئميناتێکی سەرەتایی(٨٦٠) هەشت سەدو شەست دینار بەشێوەی کەفالەتێکی مەسرەفی کـــە لەکاتی داخستنی مناقەسەکەوە بۆ ماوەی شەش مانگ کاربکات ، یاخود چەکێکی تصدیق‌کراو بێت •

ب ـ هـــەویەی ژووری بازرگانی لەگـــەل وەسیقەی بەریوەبەرایەتی باجی دەخل کەبۆ ئەم ساڵ نوێ‌کرابێتەوە •

ح ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن •

د ـ هەویەی تەسنیفی بەلێندەران •

٤ ـ هەر تەندەرێك لەکاتی دیاری‌کراودا پێشکەش‌نەکرێت پشت‌گوێ ئەخرێ •

٥ ـ ئەم بەریوەبەرایەتی‌یە مولزەم نیە بەوەرگرتنی‌نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێکی تر •

٦ ـ لـــەبەرچاوی بەلێنـــدەران‌و لەکاتی دیاری‌کـراو لەسەرەوەدا تەندەرەکان ئەکرێنەوەو ئەنجا مە سەرەتاییەکەش لە لەوحەی ئیعلانات‌دا بلاوئەکرێتەوە •

٧ ـ سزای دواخستنی کارەکـــە بۆ یـــەك رۆژ (١٠) دەدینارە ، وە بەلێندەر کە مناقەسەکەی پێ‌ئەسپێردرێ ئەبێ ئەندازیاری سەرپەرشتی کار دیاری‌بکات •

عبدالوهاب مفتی
بەرێوەبەری گشتی اشغال

١ـ٢

بۆزانـــــین

بەیاننامەی ژمارە(٢)ی سـالّی ١٩٧٥

لە دایەرەی ئینحیســـــاری توتنەوە

بەپێی ناوەرۆكی بەندی (١٧)ی یاسای ئینحیساری توتنی ژمارە (٥٤)ی ساڵی ١٩٥٢ی دەسكاریكراو ، وە بـۆ جێبەجێكردنی بڕیاری ئەنجومەنی بەڕیوەبردنی ئینحیســـــاری توتنی ژمارە (٤)ی یەكـــــەم كۆبونەوەی كە لـــە ٢٨ـ١ـ١٩٧٥ كرا بڕیارماندا كە بەرهەمی توتنی ساڵی ١٩٧٥ لەو ناوچانەی خوارەوە بێـت بەو مەساحانەی كـــــە بەرامبەریان نیشانكراوە :ـ

پارێزگـە	قـــەزا	ناحیـە	١٩٧٤ مساحە/دۆنم	١٩٧٥ مساحە/دۆنم
سلێمانی	سلێمانی	سورداش	١٧٥٠	١٧٥٠
		قەرەداغ	١٧٥٠	١٧٥٠
		سەرچنار	١٠٠٠	١٠٠٠
		تانجەرۆ	٧٠٠	٧٠٠
		بازیان	٧٥٠	٧٥٠
		گشـــــتی	٥٩٥٠	٥٩٥٠
	شارباژێر	چوارتاو سـیوەیل	٣٢٥٠	٣٢٥٠
		ماوەت	٢٤٠٠	٢٤٠٠
		سروچك	٧٥٠	٧٥٠
		گشـــــتی	٦٤٠٠	٦٤٠٠
	هەڵەبجە	خورماڵو	٤٠٠	٤٠٠
		بیـــارە	١٦٠٠	١٦٠٠
		وارماوە	١٠٠	١٠٠
		سیروان	١٥٥٠	١٥٥٠
		(هەڵەبجە)		
		گشـــــتی	٣٦٥٠	٣٦٥٠
	پێنجوێن	پێنجوێن	٢٠٠٠	٢٠٠٠
	پشدەر	مەڵبەند	٤٦٠٠	٤٦٠٠
		سەنگەسەر	٣٠٠٠	٣٠٠٠
		گشـــــتی	٧٦٠٠	٧٦٠٠
	رانیە	خەلەكان	٧٥٠	٧٥٠
		بنگـــرد	١٢٥٠	١٢٥٠
		چوارقوڕنە	٢٠٠٠	٢٠٠٠
		گشـــــتی	٤٠٠٠	٤٠٠٠
گشت پارێزگــــەی ســـلێمانی			٢٩٦٠٠	٢٩٦٠٠
هەولێـــر	كویسنجق	مەڵبەند	١٥٠٠	١٥٠٠
		طق‌طق	٥٠٠	٥٠٠
		گشـــــتی	٢٠٠٠	٢٠٠٠
	شەقلاوە	مەڵبەندو خۆشـــناو	٧٥٠	٧٥٠
		حەریر	١٠٠	١٠٠
		صلاح‌الدین	١٥٠	١٥٠
		گشـــــتی	١٠٠٠	١٠٠٠
	رەواندوز	مەڵبەند	٥٠٠	٥٠٠
		برادۆست	٥٥٠	٥٥٠
		دیانا	٣٠٠	٣٠٠
		زێبارو ناحیەكانی	٣٥٠	٣٥٠
		چۆمان	١٣٠٠	١٣٠٠
		گشـــــتی	٣٠٠٠	٣٠٠٠
گشت پارێزگــــەی هەولێـــــر			٦٠٠٠	٦٠٠٠
دهـۆك	ئامێدی	ئامێدی	٦٠٠	٦٠٠
		سەرسەنگ	٧٠٠	٧٠٠
		گشـــــتی	١٣٠٠	١٣٠٠
	دهۆك	دهۆكو ئەتروش	٥٠٠	٥٠٠
		ئاكرێ	٣٠٠	٣٠٠
		زاخـۆ	٣٠٠	٣٠٠
		شێخان	٣٠٠	٣٠٠
		گشـــــتی	١٤٠٠	١٤٠٠
گشت پارێزگــــەی دهـــۆك			٢٧٠٠	٢٧٠٠
كەركوك	چەمچەماڵ	چەمچەماڵ	٠٠٠	٠٠٠
		ئاغجەلەر	٢٥٠	٢٥٠
گشت پارێزگــــەی كەركـــوك			٢٥٠	٢٥٠
هەرچوار پارێزگاكـــــە			٣٨٥٥٠	٣٨٥٥٠

جێگری بەڕیوەبەری گشتی
سەرۆكی ئەنجومەنی
بەڕیوەبەردنی ئینحیساری توتن

٢ـ٢

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسكان

بەڕیوەبەرایەتی گشـــــتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (١٤٣ـ٧٤) بۆ دروستكردنی مەدخەرێكی پزیشكیی لە موسڵ ـ پارێزگەی نەینەوا ۰
بەمە رایئەگەیەنین كە ئەو مناقەسە نهێنییەی سـەرەوە بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەكانی مەرجی مناقەسەكە لە بەڕیوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی نەینەوا دەستئەكەوێت بە (٥) پێنج دینار كە نادرێتەوە ، بەو مەرجەش كە قۆنتەراتەكە درا بـە بەڵێنـــــدەر ، مەرجە گشتیو مواسەفاتە فەنییەكان بكرێت ۰

٢ ـ دوا كاتی پێشكەشكردنی تەندەرەكان لە ، یاخود پێش سەعات دوانزەی نیوەڕۆی ڕۆژی شـەممەی رێككەوتی ١٩ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێو پێشكەش بە سكرتێری لیژنـەی كردنەوەی تەندەرەكان ئەكرێن لـــــە بەڕیوەبەرایەتی گشتی اشغال ـ حقوق‌وعقـــــود ـ ئەوپەڕی ماوەی تەواوكردنی كارەكە (١٨) هەژدە مانگە ۰

٣ ـ ئەمانەی خوارەوە لەگەڵ تەندەرەكان ئەبن :ـ
أ ـ تەئمیناتێكی سەرەتایی (١٤٠٠) هەزارو چوار سەد دینار بەشێوەی كەفالەتێكی مەسرەفی كـــە لەكاتی داخستنی مناقەسەكەوە بۆ ماوەی شـەش مانگ كاربكات یاخـــــود چەكێكی تصدیقكراو بێت ۰
ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگـــــەڵ وەسیقەی بەڕیوەبەرایەتی باجی دەخل كە بۆ ئەم ســـاڵ نوێكرابێتەوە ۰
ج ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو كارانەی لەمە ئەچن ۰
د ـ هەویەی تەسنیفی بەڵێندەران ۰

٤ ـ هەر تەندەرێك لەكاتی دیاریكراودا پێشكەش نەكـرێ پشتگوێ ئەخرێ ۰

٥ ـ ئەم بەڕیوەبەرایەتییە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێكی تر ۰

٦ ـ لەبەرچاوی بەڵێنـــــدەران وە لـــــەكاتی دیاریكراو لەســـــەرەوەدا تەندەرەكان ئەكرێنەوەو ئەنجـــامە سەرەتاییەكەش لە لەوحەی ئیعلاناتدا بلاوئەكرێتەوە ۰

٧ ـ سزای دواخستنی كارەكە بۆ یەك ڕۆژ (٢٠) بیســـت دینارە ۰ وە ئەبێ بەڵێندەر ، كاتێ قۆنتەراتەكـــەی ئەدرێتێ ئەندازیاری سەرپەرشتیكار دەستنیشـــــان بكات ۰

عبدالوهاب مفتی
بەڕیوەبەری گشتی اشـغال

٣ـ٢

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسكان

بەڕیوەبەرایەتی گشـــــتی اشغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (١٤٢ـ٧٤) بۆ دروستكردنی عەماری پاراستنی دەرمانی ـ طوارىء ـ لە كەركـــوك ـ پارێزگای كەركوك ۰
بەمە رایئەگەیەنین كە ئەو مناقەسە نهێنییەی سەرەوە بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەكانی مەرجی مناقەسەكە لە بەڕیوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی كەركوك دەستئەكەوێت بە (٥) پێنج دینار كە نادرێتەوە ، بەو مەرجەش كە قونتەراتەكە درا بـــە بەڵێندەر ، مەرجە گشـــتیو مواســـەفاتە فەنییەكان بكرێت ۰

٢ ـ دوا كاتی پێشكەشكردنی تەندەرەكان لـە یاخود پێش سەعات دوانزە نیوەڕۆیڕۆژی شـــممـــەی رێككەتی ١٩ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێو پێشكەش بە سكرتێری لیژنــەی كردنەوەی تەندەرەكان ئەكرێن لە بەڕیوەبەرایەتی گشتی اشغال ـ حقوقو عقود ـ ، ئەوپەڕی ماوەی تەواوكردنی كارەكە ١٨ هەژدە مانگە ۰

٣ ـ ئەمانەی خوارەوە لەگەڵ تەندەرەكان ئەبن :ـ
أ ـ تەئميناتێكی سەرەتایی (١٤٠٠) هەزارو چـوار سەد دینار بەشێوەی كەفالەتێكی مەسرەفی كـــە لەكاتی داخستنی مناقەسەكەوە بۆ ماوەی شـەش مانگ كاربكات یاخود چەكێكی تصدیقكـــراو بێـــت ۰
ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگەڵ وەســـــیقەی بەڕێوەبەرایەتی باجی دەخل كە بۆ ئەم ســـاڵ نوێكرابێتەوە ۰
ج ـ لیستەیەك دەربارەی ئەو كارانەی لەمە ئەچن ۰
د ـ هەویەی تەسنیفی بەڵێندەران ۰

٤ ـ هەرتەندەرێك لەكاتی دیاریكراودا پێشكەش نەكـرێ پشتگوێ ئەخرێ ۰

٥ ـ ئەم بەڕیوەبەرایەتییە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین عەتا یاخود هەر عەتایەكی تر ۰

٦ ـ لەبەرچاوی بەڵێندەران وە لەكاتی دیاریكراو لەسەرەوەدا تەندەرەكان ئەكرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەكەش لـــە لەوحەی ئیعلاناتدا بلاوئەكرێتەوە ۰

٧ ـ سزای دواخستنی كارەكە بۆ یەك ڕۆژ (٢٠) بیســت دینـــــارە ۰ وە ئەبێ بەلیندەر ، كاتێ قونتەراتەكەی ئەدرێتێ ئەندازیاری سەرپەرشتیكار دەستنیشـــــان بكات ۰

عبدالوهاب مفتی
بەڕیوەبەری گشـــتی اشغال

٢ـ٢

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغال

بەڕیوەبەرایەتی گشتی اشـغال

مناقەسەی نهێنی ژمارە (٧٤/١٣٨) بۆ دروســـتكردنی عەماری گومرگی خەلیل لەزاخۆلەپارێزگەی دهۆك ۰
بەمە رایئەگەیەنین كە ئـەومناقەسە نهێنییەی سەرەوە بەو مەرجانەی خوارەوە هەیە :ـ

١ ـ لیستەكانی مەرجی مناقەســـــەكە لەبەڕیوەبەرایەتی اشغالی پارێزگەی دهۆك بە (٣)سێ دینار دەست ئەكـــــەوێ وئەوپارەیە نادرێتەوە ، بـــــەومەرجەش‌بەڵێندەر مەرجەگشتیو مواسەفاتەتەكنیكییەكان بكرێتكـــــاتێ قۆنتەراتەكـــەی پێ ئەسپێردرێ ۰

٢ ـ دواكاتی پێشكەش كردنی تەندەرەكان لە ، یاخود پێشی ســـــەعات دوانزەی نیوەڕۆیڕۆژی شــــــەممەی رێككەوتی ١٢ـ٤ـ١٩٧٥ ئەبێتو پێشكەش‌بە سكرتێری لیژنەی كردنەوەی تەندەرەكان ئەكرێت لە بەڕیوەبەرایەتی گشتی اشغال بەشی حقوقو عقود ، ئەوپەڕی ماوەیتەواو كردنی كارەكـــە (١٢) دوانزە مانگە ۰

٣ ـ تەندەرەكان ئەمـــانەیان لەگەڵا ئەبێت :ـ

آ ـ تەئميناتێكی ســـەرەتاییبە (٤٠٠) چوار سەد دینار بەشێوەی كەفالەتێكی مەسرەفی كەلەكاتیداخستنیمناقەسەكەوە بۆ ماوەی شەش مانگ كاربكاتیاخود چەكێكی تصدیقكراو ۰

ب ـ هەویەی ژووری بازرگانی لەگەڵ وثیقەی بـــەڕیوە- بەرایەتی باجیدەخل كەبۆ ئەمساڵ نوێ كرابێتەوە ۰
ج ـ لیســـتەیەك دەربارەیئەوكارانەی لەمە ئەچن ۰
د ـ هەویـــەی تەسنیفی بەڵێندەران ۰

٤ ـ هەر تەندەرێك لەكاتی خۆیدا پێشـــــــكەش نەكرێت پشتگوێ ئەخرێت ۰

٥ ـ ئەم بەڕیوەبەرایەتیە مولزەم نیە بە وەرگرتنی نزمترین تەندەر یاخود هەر تەندەرێكیتر ۰

٦ ـ لەكاتی دیاری كراو لەسەرەوە ، وە لەبەرچـــــاوی بەڵێندەران تەندەرەكان ئـەكرێنەوەو ئەنجامە سەرەتاییەكەش لە لەوحەی ئیعـــــلاناتدا بلاوئەكرێتەوە ۰

٧ ـ سزای دواخستنی كاركەبۆیەك ڕۆژ (١٠) دە دینـــارەو ئەبێ بەڵێندەر كـــــە قۆنتەراتەكەی پێئەسپێردرێ ئەندازیاری سەرپەرشتیكار دیاری بكات ۰

عبدالوهاب المفتی
بەڕیوەبەریگشتی اشغال

٣ـ٢

ـ بۆزانین ـ

وەزارەتی اشغالو اسكان

لیژنەی ئاوەدانكردنەوەی ژوورو

لیژنـــەی دروستكردنی خانووی گەشتوگوزار لە ناوچـــەی ژوورو ژمارە /٣٥ مناقەسەیژمارە /٢ی ساڵی ٧٤ ـ ١٩٧٥

١ ـ بەمە رایئەگەیەنین كەمناقەسەیەكی نهێنی هـەیە بۆ دروستكردنی بەشێكی ناوخۆیی لە هەولێر ، وە هەموو ئەو بەڵێندەرانەی لە ژووری بازرگانیدا تەسجیلكراوونو ئەوانەی شەهادەی باجی دەخلیان هـەیە ئەتوانن تەندەرەكانیان بۆ ئەم كارە پێشـــــكەش بكەن بـەسكرتارێتی لیژنـــەی ئاوەدان كردنەوەی ژوورو ـ لیژنـــەیدروستكردنی خانوویگەشتو گوزار لە ناوچەی ژوور ژمـارە/ ٣٥ لەماوەیەكدا كە لە كۆتایی دەوامی رەسمی ڕۆژی ســـێشەممەی رێككەوتی ١٥ـ٤ـ٩٧٥ تی نەپەڕێ ۰

وە نەخشەو تێكڕای وەسیقەكانی مناقەسەكە لە لیژنـــەی دروستكردنی خانووی گەشتوگوزاری ناوچەی ژوورو ژمـارە /٣٥ دەستئەكەوێ كـــــەبارەگاكەی لە ســـــكرتارێتی لیژنەی ئاوەدانكردنەوەی ژوورو ـ بینای بەڕیوەبـــەری ئینحیساری توتنە ـ نهـۆمیدووەم لەلای سكرتێری لیژنـــە دوای ئەوەی (١٠) دە دینـــارئەدرێ كـــــە ئەو پارەیەش نادرێتەوە ۰

٢ ـ تەندەرەكان لەزەرفێكیداخراودا پێشكەش ئەكـــرێنو ناونیشانی مناقەسەكەی لەسەرئەنوسرێ وە ئەبێ لە ، یاخود پێش سەعات دوانزەی نیوەڕۆی١٥ـ٤ـ١٩٧٥ بگاتو ئــــەو تەندەررانەی دوای ئەم بەروارەپێشكەش ئەكرێن وەرناگیرێن۰

٣ ـ ئەبێ تەندەرەكە تەئميناتێكی ســــەرەتایی (٦٠٠٠) شەش هەزار دیناری نەختینەیلەگەڵابێتیاخود بەپێی چەكێكی تصدیقكراو یانكەفالەتێك كەلــــە بەرواری داخســـــتنی مناقەسەكەوە ۰ بۆ ماوەیـــەككار بكات كە لە شـــەش مانگ كەمتر نەبێ ۰

٤ ـ ئەگەر هەبێ ، ئـەبێ بەڵێندەر شەهادەیەك دەربارەی ئەو كارانە پێشكەش بكات كەلەمەوبەر كردونی ۰

٥ ـ هەر تەندەرێك وەكو ئەو مەرجانەی سەرەوەو مەرجـــە گشتیو مواســـەفاتە داواكراوەكان نەبێ پێشتگوێ ئەخرێ ۰

٦ ـ ئەم لیژنەیە مولزەم نیەبە وەرگرتنی نزمترین تەنـــدەر یاخود هەر تەندەرێكی تر ۰

محمود شاكر قیسی
جێگری سكرتێری لیژنەی
ئاوەدان كردنـــەوەی ژوورو وە
سەرۆكی لیژنە

٢ـ٢

institut kurde de paris

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لەدەزگای هاوکاری چاپو بلاو کردنـــەوەی کوردی دەرئەچێت

دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد – شارع الجمهورية – ساحة الخلاني
هاتف ٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣

هاوکاری

(٨) لاپەڕە
نرخی (٢٥) فلسە
لە (دارالحرية) چاپ ئەکرێ

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

HAWKARI Tel - 68311 68312, 68313.

ژمارە (٢٦٣) ١٨–٤–١٩٧٥

● لـــەم ژمارەیـــەدا ●
- یادی سێ ساڵەی پەیمانی دۆستایەتی نێوان عیراقو سۆڤییەت . ل : ٢
- رابەر – چیرۆك ل : ٣
- بریارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش ل : ٤
- گۆشەی هونەرو هونەرمەندان ل : ٥
- ٢٣ پرسیار لەبەردەم دکتور شۆدا ئەلەرزن ل : ٦
لەگەڵ چەند نووسینو بابەتێکی تر ئەخوێنیتەوە .

بەیاننامەی دوو قۆڵـــی عیـــراقو ســـۆڤیـــیەت

بەبێ دەست خستنەوەی مافی گەلی فەلەستین ئاشتی لە ناوچەکەدا جێگیرنابێ

ئێوارەی ١٥–٤ مامۆستا صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبوجێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش دوای تەواو بوونی گفتوگۆکانی لەگەڵ بەرێز ئەلیکسی کوسیگن سەرەك وەزیرانی یەکێتی سۆڤییەت گەڕایەوە بۆ بەغدا . وە لە کۆتایی وتووێژی هەردوو لادا ئەم بەیاننامەیە دوو قۆڵییە لە بەغداو مۆسکۆ بلاوکرایەوە :–

لە سەر داخوازی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کومۆنیستو حکومەتی سۆڤێتی هەڤاڵ صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش لە کۆماری عیراق لە ١٤–١٥ی نیسانی ١٩٧٥ سەری لە یەکێتی سۆڤییەتدا .

وە گفتوگۆ لە نێوان ئەندامی مەکتەبی سیاسیی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کۆمونیستی سوڤێتیو سەروکی ئەنجومەنی وەزیران (أ.ن. کۆسیگن) وە ئەندامی مەکتەبی سیاسی کۆمیتەی ناوەندیو وەزیری دەرەوە (أ.أ. گرۆمیکۆ) وە ئەندامی پالێوراوی مەکتەبی سیاسیو سکرتیری کۆمیتەی ناوەندی (ب.ب. بۆناماریوف) وە لە نێوان بەرێز صدام حسینو کاك طـه جزراوی ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو وەزیری پیشەسازیو مەعدەن دکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوەدا کرا . وە هەر دوو لا دەربارەی پەیوەندی نێوان یەکێتی سۆڤییەتو عیراقو مەسەلە گرنگەکانی نێو دەوڵەتانو دۆخی ناوچەی عەرەب باری سەرنجیان ئالـو گـۆر کرد .

وە لە لایەنی سۆڤێتییەوە (ن . س باتولیچیڤ) وەزیری بازرگانی دەرەوەو (س . أ . سکاچکۆف) سەرۆکی لیژنەی نێو دەوڵەتانی پەیوەندییەکانی ئابوری دەرەوە لە ئەنجومەنی وەزیرانو (ف . ف . کوزنتسوف) یەکەم جێگری وەزیری دەرەوەو جەنەڕاڵ (ف . ج . کولیکۆف) یەکەم جێگری وەزیری بەرگریو سوپاسالاری یەکێتی سۆڤییەتو (أ. أ. بارکوفسکی) بالیۆزی یەکێتی سۆڤییەت لە عیراقو (م.د. میتینکوف) ئەندامی ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی وەزارەتی دەرەوەی سۆڤییەت .. وە لە لایەنی عیراقەوە کاك مرتضی سعید عبدالباقی بالیۆزی کۆماری عیراق لە مۆسکو ، وە فەریقی یەکەم عبدالجبار شنشل سوپاسالارو کاك عفیف الراوی جێگری وەزارەتی ڕەیو کاك عبدالودود شیخلی بەڕیوەبەری گشتی تەشریفات وکاك لطیف دلیمی بەڕیوەبەری گشتی دەزگـای ئیستگەوتەلەفزیۆنو سینەماو کاك ابراهیم ولی بەڕیوەبەری گشتی دایەرەی سیاسی لە وەزارەتی دەرەوە لە وتووێژەکاندا بە شداربوون

وە هەردوو لا سەلماندیان کە بەردەوام پەیوەندی دۆستایەتی نێوان یەکێتی سۆڤییەت وعیراق پتەوتر ئەبێ لە پێناو بەرژەوەندی ناوکۆیی هەردوو گەل لە خەبات وتێکوشانو دژی ئیمپریالیزمو کولونیالیزمو زایۆنیزمو کونەپەرستیو لەپێناو پێشکەوتنی کۆمەلایەتی گەلانو لەپێناو پتەووجێگیرکردنی ئاشتی جیهان هەروەها باسی بایەخی پەیوەندی دۆستایەتیو هاوکاری نێوان هەردوو ولاتیان کرد کە لە نیسانی ١٩٧٢دا مۆرکرا .

پەرەپێدانی ئاسۆی هاوکاری ئابوری

لە کاتی باس کردنی مەسەلەکانی هاوکاری ئابوریو تەکنیکی نێوان عیراق وسۆڤییەت هەردوو لا باسی ئەو سەرکەوتنانەیان کرد کە لەم مەیانەدا بە دەست هاتووەو ریککەوتن لە سەر ئەوەی کە لەپاشەرۆژی نزیکدا پسپۆڕانی هەردوولا کۆبنەوە بۆ لێکۆلینەوەی پەرەپێدانی ئاسۆی هاوکاری ئابوریو بازرگانی نێوانیان .

وە ئارەزومەندی خۆیان دەربڕی بۆ کۆشش کردنی بێوچان لەپێناو فراوان کردنی هاوکاری نێوان یەکێتی سۆڤییەتو کۆماری عیراق وقولکردنەوەی ئەو هاوکارییە

فراوان کردنی هاوکاری نێوان هەردوو پارتی

هەروەها باسی ئەوەیان کرد کە پەیوەندی نێوان پارتی کۆمۆنیستی سۆڤێتی وپارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە عیراق کە لەم ساڵانەی دواییدا پتەو بووە ڕۆڵێکی گەورەی گێراوە بۆ پەرەپێدانی پەیوەندی نێوان عیراقو یەکێتی سۆڤییەت لە مەیانە جۆربەجۆرەکاندا ..وە هەردوو لا ئامادەیی خۆیان نیشاندا بۆ قولکردنەوەو فراوان کردنی بواری هاوکاری نێوان هەردوو پارتی لە هەموو ئاستێکدا وئالوگۆڕ کردنی تاقی کردنەوە لە مەیانی بنیات نانی پارتیو دەوڵەت لە یەکێتی سوشیالیستییەکانی سۆڤێتی وکۆماری عیراق .

مۆرکردنی دوو ڕێککەوتننامە

وە لە ماوەی سەردانەکەدا ئەم ریککەوتننامانە مۆرکران :–

١ –ریککەوتنێکی شابەندەری (قنصلی) لە نێوان حکومەتی کۆمارە سوشیالیستییەکانی سۆڤێتیو حکومەتی کۆماری عیراق .

٢ – ریککەوتننامەیەك لەنێوان حکومەتی یەکێتی کۆمارە سوشیالیستییەکانی سوڤێتیو حکومەتی کۆماری عێراق دەربارەی هاوکاری کردن لە مەیانی بەکارهێنانی وزەی ئۆتۆم بۆ مەبەستی ئاشتییانە .

دۆخی ناوچەی عـەرەب

بایەخێکی تایبەتی ، لەوتووێژەکاندا بە دۆخی ناوچەی عەرەب درا ، هەردوولا رایانگەیاند کە تا ئێستاش باری ناوچە کە ئالۆزەو دوور نییە بتەقێتەوە ، هۆی ئەمەش ئەو سیاسەتە دوژمنایەتکارییەیە کە کار بەدەستەکانی ئیسرائیل بە پشتیوانی هێزەکـانی ئیمپریالیزم ئەیگرنەبەر . وە یەکێتی سۆڤییەتو کوماری عیراق رایانگەیاند کە بەبێ رزگارکردنی هەموو خاکی زەوت کراوی عەرەبو دابین کردنی مافەرەواکانی گەلی عەرەبی فەلەستین ئاشتییەکی ڕەواو نەگۆڕاو لە ناوچەی عەرەبدا جێگیر نابێت .

هەروەها هەر دوو لا رایانگەیاند کە سوورن لەسەر یارمەتی دانو پشتگیری کردنی بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینو ئەم بزوتنەوەیە بە بەشێك دائەنێن لە بزوتنەوەی رزگاری نیشتمانیی عەرەبو جیهانی .

ئەوەی شایانی باسە سەر لە ئێوارەی ١٥–٤ مامۆستا صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش گەیشتەوە بەغداو لە فرۆکە خانە لەلایەن مامۆستا طه محی‌الدین معروف جێگری سەرکۆمارو وچەند ئەندامێکی هەردوو سەرکردایەتی نەتەوەیی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو وەزیرو کاربەدەستانی دەوڵەتەوە پێشوازی کرا ..

سەرکۆمار نامەی بۆ سەرۆك و مەلیکەکانی عەرەب نارد .

سەرکۆمار تێکۆشەر کاك احمد حسن بەکر نامەی بۆ سەرۆكو مەلیکەکانی عەرەب نارد دەربارەی بڕینی ئاوی فرات لەلایەن کاربەدەستانی سوریاوە کە ئەمەش هەڕەشە لەژیـــانی گوزەرانی ســـێ ملیۆنو ٥٠٠ هەزار جوتیار ئەکات کە لەسەر فرات ئەژین .

وە رۆژی ١٧–٤ دکتور احمدعبدالستار جـــواری وەزیری دەوڵەت نامەی سەرکۆماری برد بۆ میـــری کوێتو بەحرێن قطرو دەوڵـەتی میرنشینەکانی عەرەبو مەلیـــکی عەرەبی سعودیو سەرۆکی کۆمـــاری عەرەبی یەمەنو کومـــاری دیموکراتی گەلی یەمەنو کۆماری دیموکراتی سودانو کۆمـــاری دیموکراتی صۆمال .

وە کاك هشـــام شـــاوی وەزیری دەوڵەت نامەی سەرکۆمار ئەبات بۆ سەرکۆمـــاری عەرەبی لیبیـــاو سەرکۆماری جەزایرو ســـەرکۆماری تونسو مەلیکی مەراکیشو سەرکۆماری موریتانیا .

وە دکتور رشـــید رفاعی وەزیری اشغالو اسکان نامەی سەرکۆمار بۆ سەرۆکی لوبنانو مەلیکی ئەردەن ئەبات .

هەروەها کاك حامد جبوری وەزیری دەوڵەت نامەیەکی بەرێز سەرکۆمار بۆ بەرێز سەرکۆماری میسر ئەبات .

ئا . د . ع

بریارێکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش

ئەنجومەنی سەرکردایـــەتی شۆڕش هەفتەی رابوردوو ئەم بڕیارەی بلاوکردەوە :

بەپێی ناوەرۆکی بڕگە (أ)ی بەندی (٤٢)ی دەستوری وەختی ئەنجومەنی ســـەرکردایەتی شۆڕش لەکۆبونەوەی ریککەوتی ١٢–٤–١٩٧٥ ئەم بڕیارەیدا :

١ – قیدەمی دوو ســـاڵ بدرێت بەوانەی لە یەك قۆناغدا شـــەهادەی دوکتـــورایان وەرگرتووە . ئەمەش بـەپێی ناوەرۆکی برگە(٤)ی بەندی ١٩ای دەسکاری کراو لە یاسـای خزمەتی مەدەنی ژمارە (٢٤)ساڵی ١٩٦٠ای چاککراو .

٢ – وەزیرە خاوەن پەیوەندییەکان ئەرکی جێبەجێ کردنی ئەم بڕیارەیان پێ ئەسپێردرێ .

احمد حسن بکر
سەرۆکی ئەنجومەنی
سەرکردایەتی شۆڕش

سیهانوك : سەرکەوتنمان سەرکەوتنی هەموو گەلانی سێیەمی جیهانە .

فنوم پن : ئاژانسەکان :
شۆڕشگێڕانی کەمبـــودیالەهەمو لایەکـــەوە پەلاماریان بردۆتە سەر (فنـــوم پن)ی پایتەختو ئالایان لە هەمـــو گەرەکەکانی ســـەر رووباری (میکونگ) بەرزکردەوە .

رادیوێی شۆڕشگێڕان کـــە ئەم هەواڵەی راگـــەیاند وتی : لە هەندێك شوێندا بەرپـەچ‌دانەوە هەیە ، زۆری پێ ناچێت لەناو ئەبرێن .

لە هەمان کاتدا ، بلاوکرایەوە کە سەرکردەکانی رژیمی « فنوم پن » داوای ئەوەیان کردوە ، کەخۆیان بەدەســـتەوە ئەدەن بەمەرجێك ژیانیان زامن بکرێت،هەروەها ئامادەییان پیشـــان داوە بەوەی باوەر بە حکومەتەکـــەی « سیهانوك » بهێنن .

ئاژانسەکان ئەڵێن : کاتێك شۆڕشگێڕانی کومبۆدیا دایـــان بەسەر شاری « فنوم پن »دا ، حکومەت بەجۆری سەرلێ‌شێواو بو تارادەیەك خۆکۆکردنەوە بـۆ بەرپەچدانەوە بەهیچ جۆرێـــك نەئەتوانرا .

ئەوەی شایەنی باسە «نوردۆم سیهانوك »ی سەرۆکی دەوڵەتی کەمبۆدیاو ســـەرۆکی بەرەی نیشتمانی یەکگرتو وتویـــە : سەرکەوتنی هیزەکانی حکومەتی نیشتمانی لەکەمبودیا ، ســەرکەوتنی هەمـو گەلانی سێیەمی جیهانە .

مامۆستا صدام دەربارەی چەند مەسەلەیەکی گرنگ ئەدوێ .

مامۆستا صـــدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومـــەنی سەرکردایەتی شۆڕش لـــەو تووێژێکدا لەگەڵ پەیامنێـــری گۆڤاری (روز الیوســـف)ی میسری کە هەفتـــەی رابوردوو بلاوکرایەوە دەرباڕەی چەنـــد مەسەلەیەکی گرنـــگی ناوخـــۆو عەرەبو دەوڵـــەتان دواوە .. بەرێز جێگری سەرۆکـــی ئەنجومەنی‌سەرکردایەتی‌شۆرش وتی : ئەمەریکا ئەو لایەنـــە بەتوانایە نییە کـــە بتوانێ (معجزە) دروست بکـــات وە هەوڵو تەقەللادانی بۆ ئـــەوەی وێنەیەکی‌توانای زیندوکردنەوەو مراندنو هەڵگێرســـاندنو کوژاندنەوەی ئاگری شەڕ بـــۆ خۆی بکێشی .. ئەو وێنەیە بە یەکجارەکی بەسەر چوو کۆتایی هات ... وە ئەگەر دروشمی جەنگ بەرز بکرێتەوە لـــە کێشەیەکدا کە پەیوەندی بـــە چارەنووسی گەلەوە هەبێ ، ئەوا هەموو لایەك بازووی لـــێ هەڵئەماڵیو جەماوەر قایل ئەبێ کە قوربانی بدات ...

هەروەها وتی : ئەرکـــی نیشتمانی بەشێکی بنچینەییە لە ئەرکە نەتەوەییەکـــانو هەردووکیان بە شـــێوەیەکی دیالیکتیکییانە بەیەکـــەوە بەستراو نەتەوە .

ئنجا مامۆستا صدام باسی سیاســـەتی دەرەوەی عیراقی کردوو وتی : ئەمەوێ ساخی بکەمەوە کە ئەو دەســـکەوتو پەیوەندییانـــەی لە مەیانی عەرەبیو نێو دەوڵـــەتاندا جێبەجێ کراون پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب رەنگی رشتوون ... وە نابێ هیـــچ نەرموو نیانییەك لەســـەر حیسابی ئەوبیرو باوەڕانـــە بنوێنرێ کە لە ئاســـۆی ستراتیجییانەدا لەپێناویدا تێئەکۆشین ... خۆ ئەگـــەر باسی گرنگو گرنگتر ئەکەین ، ئەوە ناگەیەنێ کە مەسەلەکان لەیەکتری جیابکـــرێنەوە .. بەڵکو تێکەڵ بوونو بەیەکـــەوە بەستران ئەگەیەنێ ...جەنگی سەرەکی لە لای ئێمە شـــەڕی رزگارکـــردنی فەلەســـتینە وەمەســـەلەی دیموکـــراتی جەماوەریشی لە دواوەیەوە دێت وە ئەم دوو جەنگە توندوتۆڵ بە یەکەوە بەستراونەتەوە ئێمە ناتوانین وێنەی شـــەرێکی سەرکەوتوو بهێنینە بەرچاومان ئەگەر بە تەواوەتی بایەخ بـە جەماوەر نەدەین ..

ئنجا مامۆستا صدام حسین باسی تەواوکردنی دامو دەزگاکانی دیموکراتی گەلی کردو سەلماندی کە شۆڕشو پارتییە فەرماندەکەی لەم بوارەدا هەوڵ ئەدات کە پشتگیری دامەزراوە گەلیو پیشەییەکان بکات بۆ ئەوەی دەزگاکانی دەوری خۆیان بگێرن لە بنیات نانی کۆمەڵێکی نوێدا لە هەموو لایەنە ئابوریو کۆمەلایەتییەکانیو بۆ ئـــەوەی پارتیو بزوتنەوە سیاســـییە نیشتمانییەکانی کە بڕوایان بە بەرنامەی بەرە هەیەو لە چوار چێوەکەیدا کار ئەکـــەن دیموکراتییەتیان پێ ببرێ . ئنجا باسی ئەوەی کرد کە لەم مەیانەدا لە ناوچـــەی ئۆتۆنومی هەردوو ئەنجومەنی یاسادانانو تەنفیزی دامەزراون . وە وتی: ئێستاکە خەریکی پێك هێنانی ئەنجومەنی‌نیشتمانین‌بۆ تێکرای عیراق کە نوێنەری هـــەمو بزوتنەوە سیاسی وریکخـــراوە پیشەییەکانی تیادا ئەبێ .

★

institutkurde.paris

کلۆر بوونی رژێمی سەرمایەداری

تاوان کاری لە ئەمەریکادا تادێ پەرە دەسێنێت :

تاوان وگیانی تاوانکاری بۆنەوخساریکی تایبەتی ژیان لە ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکادا٠٠ دوای دەنگ وباسی پەرە سەندنی بە تالەوبێ کاری وبەرزبوونەوەی نرخ (زۆر بوون)ی تاوان کردن ، سەرباشقەی باس کردنە ٠٠ بۆ ئەم راستیانەش دەزگای تەحقیقاتی فیدرالی لەواشنتۆن ، بلاوی کردۆتەوە کە ژمارەی تاوانکاری دژوارلەولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا روو دەدەن لە سالی١٩٧٤ دا گەیشتۆتە ١٧٪ ، کەبەرز ترین پلەیە لەماوەی ١٤سالی رابردوودا ٠٠ هەروەها هەمان دەزگای فیدرالی دەریدەخات کە تاوانی کوشتن و تالانو دزی و جەردەیی زۆرە ملێ گەیشتۆتە رادەی ١١٪ ٠٠

ئیدوارد لیفی وەزیری دادگوستەری و مودەعی گشتی ئەمەریکا دەلێت : « بۆتاوانکاری هۆی زۆر هەیە ، لەوانەیان ناتەواوی رێژیمی داوەری مان ، لەکار هەلسوراندنی خێرایی و کاریگەرانەدا ، بۆ دۆزینەوەی تاوانکاران و سزادانیان » ٠٠ بەلام ئەوی راست بێ تەنها دادی لە دەست (ناتەواوی کاهەلسوراندنی نەخێرایی) نیە ، لەکاتیکدا کەبیەوێت دەست بخاتە ناوکاروباری ئەو ناوچانەوە کەهەزاران میل لە ئەمەریکاوەدوورن ٠٠ بۆ وێنە وەکچون ئیستا دەستی ژەندوەتەناوکاروباری ولاتی کەمبۆدیا و ڤیتنامەوە ، هەروەها دیمان چۆنپردە بازیکی ئاسمانی خۆش کرد بۆ گەیاندنی چەك و جبەخانە بۆسەهیونیەکان لەکاتی شەری رزگاریخوازی تشرین دا ٠٠ کەوابوو رێژیمی دادوەری لە ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا دامەسەلەیەك نیە بشار درێتەوە ، لەناو رێژیمی سەرمایەداری دا ، چونکە دەگەرێتەوە بۆ ئەو ئالوزانو پەریشانیە گشتیەیکە سەری کردۆتە ناو قەوارەو لەشی رێژیمی سەرمایە داریەوە ، ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی کە رێژیمی سەرمایەداری لەسەر چەوساندنەوەو تالان و جەردەیی و سێخوری و ،رووتاندنەوە دروست بووە ٠٠ ئەم پەریشانیەش لەمەدا دەردەکەوێت ٠

قەوارەی لەشی ئەمەریکا پەکی کەوتووە :

ئەو هیڵەی کە ریبازی سیاسەتی دەرەوەی ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکای پیادارەت دەبێت ، بە ئاشکرا ئەوتیکشانا نەی یەك لەدوای یەکی حکومەتەکەی فۆرد لە سیاسەتی دەرەوەدا دەردەکەونو شان بە شانی ئەوکارەش ، باری ئابوری ولاتی گەورەی مونوپۆلی بەرەو داهێزران دەروات ٠

ا

ئابوری یە ئەمەریکاییەکان کەوا نەبزی لەشی (نەخوشەکە) دەگرن و چاو دیری کاروبارەکانی دەکەن ، نیشانەی زۆر مەترسیداری تیادە بینن ٠

رۆژنامەکان رۆژ بەرۆژ ،دەنگوباسی تایبەتی دەنوسن ، ئەو دەنگوباسانە ، جێگای دلنەوایی نین ، وە ئەوانەش وەك بلاوکراوەیەکی تایبەتیەن دەربارەی ئەوئالو گورانانەوە یەکە لەماوەی نەخۆشیەکەدیاری دەدەن٠ بە پێی نووسینی گۆڤاری (بیزنیس ویك) کەپشت بەسەر ژمیری یەکان دە بەستێت ، پیشانی دەدات ،کەلەماوەی ئەم مانگەی دواییدا ، دیسان بەرهەمی پۆلاو هیزی کارەباو نەوت و خەلور و (شاحنە)کان و قاقەز کەمی کردوە ٠ هەروەها قەبارەی بارگواستنەوە کەمی کردوە وپلەی گشتی بەر هەمی پیشەسازی سێ خالی تر هاتۆتەخوارەوە ٠ ئابوری ناسە ناوبانگ دارەکان لەوڕایەدان کە ئەونیشانانە و هی تر واپیشان دەدات کە زۆر گرانە وهیوا کزەکە لەدوا رۆژیکی نزیك دا ، بازێك لەرێ رەوی نەخۆشی ئابوری ئەمەریکادا بدرێت ٠

رشید هەورامی

جیهانی ئەمڕۆ

● سەروکی فەرەنسا (دیستان) داوای کرد کە مەسەلەی ڤیتنام بەئاشتی چارەسەر بکرێت وەگوتی ئەمەش نابی ئەگەر حکومەتەکەی (ڤان ثیو) بمێنێ ٠

● شورشگیرانی ڤیتنام بلاویان کردوە کە وا ئەوفرۆکەوانەی کۆشکەکەی (ڤان شیوی)یان بۆردمان کردوە خۆیان گەیاندۆتە یەکێك لەمەلبەندەکانی شورش ٠٠

● میرسیهانوك ئەوهەوالەی بەدرۆخستەوە ٠٠ کە دەلێت گوایا راوێژ لەنیوان لون نولو شورشگێرەکاندا دەستی پێ کردوە ٠

● حکومەتە نۆکەرەکەی کوریای ژوورو لە سیئول بلاوی کردەوە کەوا (٨) نیشتمان پەروەریان خنکاندوە

● سەرۆکی پورتگال (گونکا ڤالیس) بلاوی کردەوە کەوا جارێکی تر پورتگال ماوە نادات بنکەکانی لە دوورگەکانی (ئازور) لەلایەن ئەمەریکاوە دژی گەلانی عەرەب بەکار بهێنرێ ٠

● جاك ئەندرسن ، کەرۆژنامە نوسێکی ئەمەریکاییە بلاوی کردەوە کەوا (سیا = دەزگا جاسوسی یەکەی ئەمەریکا) چەند جارێك ویستویانە (فرانسوا دوڤالیێ)ی سەرەکی (هایتی) دەرمان خوار دبکەن ٠٠

● رۆژنامەی (الجمهوریە)ی ٩ نیسان بلاوی کردەوە کەوا شورشگیرەکانی عومان ٣ فروکەی هیزی بیگانەیان خستوتە خوارەوەو جیهازیکی بێتەلیان لەناو بردوەو ١٨ سەربازو ئەفسەریشیان کوشتوە ٠٠

یادی سێ سالەی پەیمانی دۆستایەتیو هاوکاری نێوان عیراق و سۆڤیەت ٠

● لە ٩ی ئەم مانگەدا، جەماوەری گەلی عیراقو هیزە پێشکەوتو خوازەکانیو گەلانی یەکیتی سۆڤیەت ، یادی سێیەم سالەی مۆرکردنی (پەیمانی دۆستایەتیو هاوکاری نێوان کۆماری عیراقو یەکیتی سۆڤیەت)یان کردەوە ٠

● ئەم پەیمانە کە لە ٩ی نیسانی ١٩٧٢ دا ، لە کاتی سەردانەکەی «ئەلیکسی کوسیگن»ی سەرۆك وەزیرانی یەکیتی سوڤیەتدا لە بەغدا مۆرکرا ، بنەرەتی دۆستایەتی ستراتیژی نێوان هەردوو ولاتی دامەزراند بەرەو تێکوشانی ناوکۆیی دژی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستو سایۆنیزم وە هەنگاوێکی گەورەبو لە پێناوی فراوان کردنی هاوکاری ئابوریو سیاسیورۆشنبیری بەپێی سودی زۆکۆی گەلانی هەردوو ولات٠

● بەر لە مۆر کردنی ئەمرێکەوتن نامەیە ، چەند هەنگاوێکی فراوان لە لایەن هەردوو لای دۆستەوە نرا کە بوە بنەرەتی دروست کردنی پەیمانەکە ، وەك مۆرکردنی رێکەوتن نامەی هاوکاری ئابوریو تەکنیکی لە ٤ی مانگی تەموزی ١٩٦٩دا کە ئەمرێکەوتن نامەیە لە خوێدا سەرەتای دامەزراندنی هاوکاری نوێی پەیوەندیەکانی نێوان عیراقو یەکیتی سۆڤیەت بوکە بوە هوی فراوان کردنێکی دیارو ئاشکرای قەوارەی پەیوەندی ئابوریو تەکنیکی نێوانیان ٠ وە لەو کاتەوە دۆستە سۆڤیتیەکان یارمەتیەکی باشی عیراقیان دا لە روی بەرهەم هێنانی راستەو خۆی نەوتەوەو ناردنی ژمارەیەکی زۆر شارەزای تەکنیکیو لە ماوەی هاوکاری دلسۆزانەی نیوان ئەو شارەزایانەو کرێکارانی عیراقدا قۆناخی یەکەمو دووەمی ئیشوکار لە سەرچاوەی رومیلەی سەرو تەواو بووە لە ٧ی نیسانی سالی ١٩٧٢دا نەوتی لێ دەرهێنراو قۆناخی دووەم لە هەمان رۆژی سالی ١٩٧٤دا تەواو بو ٠٠ ئیستەش لە قوناخی سێیەمدا ئیش ئەکەن ٠

● هەر بە پێی رێکەوتن نامەی هاوکاری ، سوڤیەت (٨٠) ملیون دینار قەرزی داوە بە عیراق بۆ خەرج کردنی لە پرۆژەکانی پیشەسازیدالەو پرۆژانەش دامەزراندنی کارگەیەکی پالاوتنی نەوتە لە شاری موسلو تەواو کردنی بۆری نەوتی نیوان بەسرەو بەغداو دروست کردنی دوو ئیستگەی کارەبایە لە بەستی (دوکان)و (دەربەندیخان)دا ٠

● پەیوەندیەکانی هاوکاری نێوان عیراقو سوڤیەت لە ماوی ئەم سێ سالە دا کە بە سەر مۆرکردنی پەیمانی دۆستایەتیدا رابوردوە سودی گەورەو بە کەلکی بۆ هەردوو لا بوە ٠

● سلاو لە یادی سێ سالەی پەیمانی دۆستایەتیو هاوکاری نیوان عیراقو سوڤیەت لە پێناوی فراوان کردنی ئاسۆی دۆستایەتی نێوان گەلانی عیراق (بەکوردو عەرەب)ەوەو گەلانی یەکیتی سوڤیەتی دۆست بەرەو پاشە رۆژێکی باشتر بڕیان ٠

کۆنگرەی شەشەمی بەرەی نەتەوەیی و قولکردنی تاقی کردنەوەی شۆڕشگێرانە لە کۆماری کۆماری دیموکراتی گەلی یەمەن

بەهرە ئامادەی کردووە

★

لە (٢٠)ەوە بۆ ٢٥ی مانگی ئاداری رابوردو کونگرەی شەشەمی بەرەی نەتەوەیی - رێکخراوی سیاسی - لەکۆماری گەلی یەمەنی دیموکرات بەسترا ، چاودێری کەرە سیاسیەکان ، رایانگەیاند کە ئەم کونگرەیە بایەخێکی تایبەتی لەروی بارو زروفی ناوخۆی یەمەنی دیموکراتەوە هەبوە ، ئەوەشیان رون کردەوە کە جەماوەری گەلی یەمەن لەماوەی ئەم کونگرەیەدا ئەوەی سەلماند کە رژێمی ولاتەکەیان لەلایەن هەمو بەرەیەکی گەلی چەوساوەو زەحمەت کێشەوە پشتی گیراوە ، لەبەر ئەوە سەرنج دانیکی ئەنجامەکانی کونگرەی ناوبراوو ئەو بارو زوروفەی تێیدا بەسترا ، پێویستی بە هەندێك رونکردنەوەو لێدوان هەیە ، بەر لەوە ئەمانەوێت بەخێرایی بە پێنج کونگرەکەی تری بەرەی نەتەوەییدا بچینەوە ٠

● کونگرەی یەکەم لەمانگی حوزەیرانی ١٩٦٥دا لەشاری (تەعز) بەستراو ئەم کونگرەیە هەنگاوێکی کاریگەر بو لە تێکوشانی نیشتمانی گەلی یەمەنداو لەوکونگرەیەدا پەیمانی کاری نیشتمانی بەرە دانرا کە باوەرهێنانی بە «سۆشیالیزم»ی لەو بەرنامەیەدا چەسپاند ٠

● کونگرەی دووەم لە «بەجبلە» سالی ١٩٦٦ بەسترا دوای ئەوەی بە زۆرە ملێ بەرەی نەتەوەیی خرایە پال بەرەی رزگاریەوە کە زوربەی سەرکردەکانی لە «سولتان»ەکان بو ، لەم کونگرەیەدا بەرەی نەتەوەیی توانی زیاتردروشمی تێکوشانی چەکداری بچەسپێنیت ٠

● دوای ئەوە زۆری پێ نەچو کونگرەی سێیەم لە سالی ١٩٦٧دا لە «خەمرە» بەستراو لەو کونگرەیەدا بریاردرا لەبەرەی رزگاری جیا ببێتەوەو دریژە بەخەباتی چەکداریش بدرێتو لەم کونگرەیەشدا کیشەی نێوان دەستەی پیشکەوتوخوازو راستڕەوەکان لەناو بەرەی نەتەوەیی خویدا توند بو ٠

● بەدویداو لەمانگی ئاداری ١٩٦٨ لە «زەنجبار» کونگرەی چوارەم بەسترا کە دوای سەربەخۆبونی کۆماری یەمەنی دیموکرات بو ، وە یەکێکە لە کونگرە مێژوییەکانیو لەم کونگرەیەدا زۆران بازی راستەقینە دژی ئیمپریالیزمو دەستو پێوەندەکری گیراوەکانی توند بو وە ریبازی پێشکەوتو خوازانەی شۆڕشی یەمەن زیاتر ئاشکراو دیاری کراو دەستەی پێشکەوتوخواز لەبەرەی نەتەوەییدا بەسەر راستڕەودا زال بو ٠

● کونگرەی پێنجەم لە ئاداری سالی ١٩٧٤دا بەستراو هەمو راستڕەوەکان لەم کونگرەیەدا لەبەرەی نەتەوەیی دورخرانەوەو بەردەوامی رۆشتن لەسەر رێبازی پەرەپێدانی سۆشیالیزمی شۆڕشی یەمەن زیاتر فراوان بو ، وە لە دامەزراندنی کۆماری گەلی یەمەنی دیموکراتەوە ، پیلانەکانی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان یەك بەدوای یەکدا بەمەبەستی لەباربردنی تاقی کردنەوەی شۆڕشگێڕانەی ئەم ولاتە رێك ئەخرێت ، ئەمە هەمو لەزروفێکی پڕ لە هەژاریو دواکەوتویدا کە ئیمپریالیزمی بەریتانیایی لەدوای خۆی بەجێی هێشت ، بەلام ، بەرەی نەتەوەیی (رێکخراوی سیاسی) بە باوەری شۆڕشگێڕانەوە ، هەنگاو لە دوای هەنگاو بەرەو پێشەوە ئەروات ٠

کونگرەی شەشەم :

لە زۆر شوێنی شاری «عەدەن» ئەم دروشمە بۆ کونگرەی شەشەمی بەرەی نەتەوەیی بەرز کرابوەوە ٠

(بە تەوژمی شۆڕشگێڕانە بەخوێنو بەگیان ، نەخشەی پێنج سالەی داهاتو جیبەجێ ئەکەین) ٠

ئەم دروشمە واقعی دوو لای تیکوشانی سەختی ئەمرۆی یەمەنی دیموکرات پیشان ئەدات ، یەکەم بەرگری لە نیشتمان لەروی هەردەست درێژیەکداو لەروی ئەو گەمارۆ دانە دوژمنایەتیکاریەی بەدەوری یەمەنی دیموکراتدا دراوە ، دووەم رەنج دان بۆ بنیات نانی بنکەیەکی بەهێزی ئابوریو رۆشنبیری یەمەنو زرگارکردنی لەهەمو شیوەیەکی هەژاریو دواکەوتن ٠

تاقی کردنەوەی سالانی رابوردو ، بێشك ئەوەی سەلماندوە کە کۆماری گەلی یەمەنی دیموکرات بەرەیەکی سەرەکی بەگژدا چونی ئیمپریالیو کۆنەپەرستانە لەناو چەی نیمچە دورگەی عەرەبداو بنکەی پشتگری شۆڕشی عومانە ، لەبەرئەوەی ئەم شوێنە بەرزەی شۆڕشی یەمەنی دیموکرات گرتویەتی تەوژمێکی زیاتری شۆڕشگێڕانەی بدرێتێ ، پارتی بەرەی نەتەوەیی ، بنەرەتەکانی کونگرەی پێنجەمی داناو لە ئامادەکردنی راپۆرتو پێشنیازەکاندا هەمو رێکخراوەکانی کرێکارو جوتیارو قوتابیو ئافرەتانو دامەزراوەکانی عەسکەریو میلیشا بەشداری راستەوخۆیان کرد ٠

● «سالم ربیع علی» کونگرەی پینجەمی بە وتارێك کردەوە کە تێیدا وتی :

(تاقی کردنەوەی خەباتی گەلان ئەوەی ساغ کردەوە کە جەماوەری هوشیار بەرامبەر پاراستنی سودی چینایەتیان قەلای سەختی پارتیە شورشگیرەکانیانن ، لەکۆماری گەلی یەمەنی دیموکرات ، گەل لەپێناوی پاراستنی شۆڕشو بەهێز کردنی دەوری سەرکردایەتی رێکخراوی سیاسی بەرەی نەتەوەییدا ئەو قەلا سەختە بوە) ٠

● هەروەها (عبدالفتاح اسماعیل) سەرۆکی لیژنەی بەرزی ئامادەکردنی کونگرە لە وتارەکەیدا وتی :

(کاتێ رێکخراوی سیاسی کونگرەی شەشەم ئەبەستێت ، شارەزاییو تاقی کردنەوەیەکی دورو درێژو سەختی خەباتی شۆڕشگێرانەی (١١) سالی بەدەستەوەیەو لەم کونگرەیەوە زیاتر سور ئەبێت لەسەر پەرەپێدانو فراوان کردنو

بروانە : ل ٧

بەپێچەوانەی دەرسەکانی مێژوو :

«چالە رەشی بارووتی» ئیمپریالیزم ٠

شیروان کردوویە بەکوردی

لە ژێر سەرخەتوناوونیشانی سەرەوەدا گوڤاری «مەسەلەکانی ئاشتیوسوسیالیزم» لە ژمارە (٤)ی ئەپریلی ١٩٧٥دا وتاریکی شایانی سەرنجی بلاوکردۆتەوە کە خوێنەر تارادەیەکی زۆر لەسیاسەتی میلیتاریستی ولاتەکانی سەرمایەداری ئیمپریالیستی شارەزا دەکا ٠ وەرگیراوی ئەم وتارە گرینگە پیشکەش بە خوینەرە بەریزەکانی (هاوکاری) دەکەین ٠

« لە ولاتانی سەرمایەداری ،هیزەکانی دژی شەر ، بەسەرو کایەتی حیزبە کۆموونیستوکریکارەکان لە دژی سیاسەتی میلیتاریستی خەبات دەکەن ٠

لەو سالانەی دواییدا بەرەیخەباتی دژی ئیمپریالیزم پتر پەرەی سەندوە خەبات لە دژیسیاسەتی شەرهەلایسینەری ، کە بەشیکی زوری بودجەی پێویست بۆ لە ناوبردنی تەنگو چەلەمەی ئابووریو کومەلایەتیو دابین کردنی پیداویستی ژیانی چینی کریکارو زەحمەتکیشانی شارو لادێ ، بۆ مەسرەفی عەسکەریو چەکداربوون تەرخان دەکا رۆژ بە رۆژ پەرە دەستێنیو تاقمو تویژی بورژوازیش دینە ریزی ئەو خەباتەوە ٠

لە هەلو مەرجیکی ئاوادامیلیتاریستەکان ناچارن پاشەکشە بکەنو تەنانەت جاروبار لەبارەی دابین کردنی هیمنایەتی ئاشتی جیهانیش قسە بکەن ٠

بەلام وێرای ئەوەش کە ٣٠سالی لە برانەوەی شەری دووهەمی جیهانی رادەبڕێ ئیستاش میلیتاریستەکان نایانەوی دەست لە چەکداربوون هەلگرنو لەو مەیدانە بکشێنەوە

لە گەلێك ولاتانی سەرمایەداری ، پەرەگرتنی سەرمایەداری ئینحساری دەولەتی ، هیستیری چەکدار بوونو بە لەشکرخورینیشی پەرەپێ داوە ٠ ئامانجی میلیتاریستەکان بریتییە لە : خەبات دژی ولاتانی سوسیالیستی ، چەوساندنەوەی پتری چینی کریکارو زەحمەت کیشان ، خەبات دژی هیزەکانی دیموکراتو ئاشتی خواز ، سەرکوت کردنی جوولانەوەی نیشتمانیو رزگاریخوازی گەلانی جیهان ٠ پەیمانی (ناتو) بە دریژایی تەمەنی خۆی بۆ بە جێ گەیاندنی ئەو ئامانجە هەولی داوە ، دەولەتەکانی ئەندامی پەیمانی ناتو لە تەواوی ئەو ماوەیەدا بۆ چەکدار بوونو ئامادەیی عەسکەری رقەملەیان بوە ٠ لەو سەروبەندەدا دروشمی

بروانە ل -٧-

بەرنامەی ئیسرائیل بۆ «قدس» کردن بە جوو

ئیسرائیل لە ئەنجامی بەربەرەکانیی ولاتانی عەرەبو لەژێر تەوژمی بیرورای گشتی جیهان دا تووشی سەرلێ شێوان بووە لەمەسەلەی بەجووکردنی قودس چەند مانگ لەمەوپێش «شیمون پیرز» وەزیری بەرگری ئیسرائیل لە «جریکو» کە کەوتۆتە رۆژ هەلاتی فەلەستینی داگیرکراو گوتی : « ئێمە ماوەیەکی زۆری تریش لێرەدا دەمێنینەوە ٠ » ماوەیەك دوای ئەم باسە حکوومەتی ئیسرائیل هەنگاویکی داگیر کەرانەی تری هاویشتو قسەی - شیمون پیرزێ دووپات کردەوە ئەوە بوو کە بریاری دا بەرنامەی بە جووکردنی ئەو هەرێمەی کە کەوتۆتە نێوان - جریکو - و قودس بەجێ بگەیەنێو ژمارەیەکی زۆر جوولەکە لەوێ دانیشتەجێ بکات ٠

- ئاهاروون یاریڤ - وەزیری راگەیاندنی ئیسرائیل گوتوویە : - زۆری پێ ناچێ لەم ناوچەیەدا شارێکی پیشە سازی دروست بکرێ ، نەك زۆر درەنگ ، لەیەك دوو سالی داهاتوودا - یاریڤ ئەو قسەیەی وەدرۆخستەوە کە گۆیا ئەم بریارەی حکوومەتی ئیسرائیل کژنە کردنەوەیەکە لە بەرامبەر تێ شکانی پەیتا پەیتای سیاسەتی دەرەوەی ئیسرائیل ٠ بەلام ئەم وەدرۆخستنەوەی یاریو بۆ وەدرۆکردنەوە دەبێ ، چونکە لەودەمەوە کە یاسر عەرەفات لە کۆڕی نەتەوە یەکگرتوەکان وا بەگەرمی پێشوازی لێکرا و رێکخراوی فەرهەنگی یۆنیسکۆ بە زوربەی دەنگ ئیسرائیلی وەدەرنا و زیاتر لایەنگری لە رێکخراوی رزگار یخوازی فەلەستین کرد ، توندوتیژیەکی زیاتر لەسیاسەتی ئیسرائیل دا بەدی دەکرێ ٠

رۆژنامەی - داڤار - ی ئیسرائیلی ، ئورگانی یەکەتیەکانی کریکاری لەبارەی ئەم بریارەی ئیسرائیلەوە نووسی :- ئیسرائیل لەبەرامبەر هەنگاوی کۆڕی نەتەوە یەکگرتوەکانو رێکخراوی یۆنیسکۆدا وەلامێکی کاریگەرتری لە بەجووکردنی ناوچەی - معالە ادومیم نیە - - تامیر - یەکێك لە نوێنەرانی پارلەمانی ئیسرائیل گوتی - ئەم هەنگاوە ئاواتی عەرەبەکان بە خاك دەسپێرێ کە بە هیوان لە داهاتوویەکی نزیك دا ئال و گۆڕێك روو بدا و گۆڕانێك بەسەر وەزع دا بێ ٠ -

وەختێك بوو حکوومەتی سوریا رازی نەدەبوو ماوەی مانەوەی سەربازانی رێکخراوی نەتەوەیەکگرتوەکان لە شوێنی شەڕ وەستاندن زیاتر بکرێو مەترسیەکی گەورەی بۆکێشەی رۆژهەلاتی نێوەراست پێك هێنابوو ، لەلایەکی تر عەرەبەکانی فەلەستینی داگیرکراو ئالای فەلەستینیان بەدەستەوە گرتبوو و بۆ پشتیوانی لە یاسیر عەرەفات و لە دژی داگیرکەرانی ئیسرائیلی خۆپیشان دانیان سازدەکرد ٠ ئیسرائیل راست

سەعید ئامادەی کردوە

بروانە ل - ٧ -

institutkurde paris

وەرزش لە هەفتەیەکدا

چاوپێکەوتنێک لەگەل هاوڕێی گۆشە کاک هۆشیار عبدالرحمن کۆیی .

ئەم برادەرە هاوکارییەکی زۆری لەگەل گۆشەکەمان کردووە زۆربەی گۆشەکان هەوالی هەولێری تیادا هەبوە وئەم هەوالانەش زۆریان ئەم برادەرە ناردویەتی، لەم دوایەدا توانیمان ئەم چاوپێکەوتنەی لەگەلا بکەین :

ناو : هۆشیار عبدالرحمن کۆیی .

تەمەن : ٢٣ سال ، لە شاری کۆیە لە دایک بوە .

پ :- کاک هۆشیار لە چ سالی دەستت بە یاری کردوە:

هەر لە منالیەوە ئارەزوم لە وەرزش هەبوو یاریم ئەکرد تاکو لە سالی ١٩٧٠ لە ریزی هەلبژێراوی هەولێر تاوەکو ١٩٧٣ لە باسکێت و بالەو تۆپی دەس (کرە الید) یاریم کردوە جگە لەمانەش لە زۆربەی یاریەکانی شاری هەولێردا بەشداریم کردوە .

پ : ئاێ، ئێستا چی ئەکەی ؟

و : ئێستا لە پۆلی دووەمی کولیجی پەروەردەی وەرزشم و ئەندامی بنکەی لاوانی هەولێرم و لەگەل تیپی بنکەکە لە یاریدا بەشدارم .

پ : دیە ئاواتت دەربارەی وەرزش لە کوردستانا چیە ؟

و : ئاواتم ئەوەیە کە جولانەوەی وەرزش لە کوردستاندا پەرە بسێنێ و سەدەها تیپ و پالەوانانی کورد هەلکەوێ بەتایبەتی لە هەولێر کە خۆم تیادا پەیدەم لە کۆڕی وەرزش .

پ : ئاێ، هەستت بەرامبەر گۆشەکەمان چیە ؟ وە چۆن پێش ئەکەوێ ؟

و : گۆشەکەمان زۆر جوانەو ریبازیکە بۆ پێش خستنی وەرزش لە کوردستانا کیراوەتە بەر . پێش کەوتنیش پێویستی بە یارمەتی لاوان و وەرزشیانی کوردە کە دەسی یارمەتی بۆ درێژ کەن بەناردنی هەوالی هەمە چەشنەی وەزرش و ناردنی وینەی تیپەکانی جۆراو جۆری ناوچە کوردەواریەکان ، بەم جۆرە گۆشەکە هەمو لایەک بە فراوانی ئەگرێتەوەو بەهەولی هەمو لایەک وەرزش و گۆشەکە پێکەوە پێش ئەکەون . بەم جۆرە کوتاییمان بەم چاوپێکەوتنە هێناو زۆر سوپاسی کاک هۆشیار ئەکەین هیوای سەرکەوتنی بۆ ئەخوازین .

- هەوالەکانی وەرزش -

سلێمانی :

لەم شارەوە نامەیەکمان لە کاک ئەنوەر محمد رەشیدەوە بۆ هاتوە ئامادەیی خۆی ودەسی یارمەتی درێژ کردنی تیادا پیشان داوەبەرمبەر بەگۆشەکە هەروەها گفتوگویەکی وەرزشیانەی لەگەل کاک عبداللە احمد فهمی لێ پرسراوی بەڕیوەبەرایەتی یانەی وەرزشی سلیمانیەبۆ ناردوەزۆر سوپاسی کاک ئەنوەر ئەکەین . وە لە ژمارەی داهاتودا بلاوی ئەکەینەوە .

کرکوک :

★ لە پالەوانیەتی بۆکسین شێوەی تازە هەلکەوتوەکان کە یەکیەتی بۆکسینی عیراق پێکی هێناوە تیپی هێزەکانی خالد بەیەکەم دەرچون . تیپی یانەی ئاسوری بەدووەم و یانەی سۆلاف بەسێیەم دەرچون . یاریەکان لە یاریگای (الثورە) گیرا .

★ لە یاری بالەدا کە لە رۆژی ١٣ - ٤ گیرا تیپی لاوانی کرکوک بەسەر تیپی یانەی سۆلافدا بە ٢ - ١ مات سەرکەوت .

میدیا

پاشماوەی : بەرنامەی ...

- بیر گوریون -ی هەلگرت - کە ناوەرۆکەکەی بەم جۆرەیە : - پاشە رۆژی ئێمە لێرەدا بەکردەوەو تێکۆشانی خەلکی ئیسرائیل دروست دەبێ ، نەک بەقسەو فیشالی بێگانەکانی دوور لە ئێمە . -

پاشان حکوومەتی ئیسرائیل بۆ دەمخوارکردنەوە لە بڕیاری ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان کە ئیسرائیل دەستکردی خۆیەتی ، بالوزێرەکانی لە شاری قودس دا وەکارخست و دەستی بەبنیات نانی بنکەو جێ و بانی تازە کرد .

بەشی رۆژهەلات و عەرەب نشینی قودس لەشەڕی ژووەنی ١٩٦٧ دا کەوتە ژێر دەستی ئیسرائیل . هەرچەند ڕێگای موسلمانان دەدرێ هات و چووی مزگەوتی ئەقسا و شوێنە ئایینیەکانی تری قودس بکەن ، بەلام تەنانەت رابەرانی نەرم و سازاوتری عەرەبەکانیش ، وەک مەلیک حوسێن ئەنوەر سادات هیچ جورە دەستەلاتێکی ئیسرائیل بەسەر قودس دا بە رەسمی ناناسن و پەیتا پەیتا باسی ئەستاندنەوەی ئەم شارە دەکەن . لەبەر چاوی « ئیسحاق رابین » سەرەک وەزیری ئیسرائیل ،«ئورشەلیم» قودس - بەلگەی ملکایەتی و نێو جەرگە و پێتەختی ئیسرائیلە .

رابەرانی ئیسرائیل سەرانسەری شاری قودس بە ملکی تایبەتی خۆیان دەزانن ، چەند سالە لە رۆژهەلاتی ئەم شارەدا شوێنی جوولەکە نشینیان سازکردوە و ژمارەیەکی زۆریان جوولەکە تێدا نیشتەجێ کردوە .

بەرنامەی دروست کردنی شاری سەنعەتی « معالە ادومیم » شتێکی تازە نیە . دوای شەڕی تشرینی ١٩٦٧ بۆ هەوەل جار موشەدایان وەزیری بەرگری ئەو دەمی ئیسرائیل پێشنیاری ئەم بەرنامەی کرد . کابینەی گولدامایر هەرچەند ئەم بەرنامەی موشەدایانی پەسند کردبوو ، بەلام لەبەر بێ بوودجەیی و لە بەر ئەوەی بەقسەی خۆی نەیدەویست و تووێژی ئاشتی تووشی بن بەست بێ ، بێ دەنگەی لە بەرنامەی ناوبراو کرد : بەلام دوای وەرگیرانی یاسیر عەرەفات لە کۆڕی نەتەوە یەکگرتوەکان ، زوربەی ئەندامانی دەولەتی ئیسرائیل بۆ بەجێ گەیاندنی بەرنامەی موشەدایان رازی بوون . بەپێی ئەم بەرنامەیە بڕیار وایە لە ١٥ کیلومیتری شاری قودس لەژێر دەستەلاتی ئوردون دا لەژێر دەستەلاتی ئوردون دا بووە ، مەرکەزێکی گەورەی سەنعەتی دروست بکەن کە ٦٠٠ هیکتار زەوی دادەگرێ دیارە لە پەنا ئەو مەرکەزە سەنعەتیەش شوێنێکی تایبەتی بۆ دروست کردنی خانووبەرە و جێ وبانی نیشتەجێ بوونی جوولەکەکان لەبەرچاو گیراوە حکوومەتی ئیسرائیل بەنەمایە لەم شارە سەنعەتیەدا پێداویستی جێ وبان و کاری دانیشتوانی شاری قودس کە رۆژ بە رۆژ پتر پەرە دەستێنێ دابین بکا .

رۆژنامەی « القدس » ئورگانی عەرەبەکانی بەشی رۆژهەلاتی قودس ، بێزاری و نارەزایی خۆی سەبارەت بەم بەرنامەیە دەربڕی کە دەبێتە هۆی نشتەجێ بوونی ٤٠ هەزار مالی جوولەکە لە خاک و زەوی زاری عەرەبەکان دا . « القدس » نووسیبووی : « بە گوێرەی ئەم بەرنامە بەشی عەرەب نشینی قودس وەک دورگەیەکی پچووکی بەسەردێ لەنێو دەریایەک جوولەکە دا» بەلام نابێ لەبیرمان بچێ کە بەشێکی زۆر لە جوولەکەکانیش بەرهەلستی بەڕێوەچوونی ئەم بەرنامەیە دەکەن .

رۆژنامەی « هائارتس » لەبارەی ئەم بەرنامەوە نووسیویە : « پرووژەی معالە ادومیم - دەبێتە هۆی قوولتر بوونی کێشە وناتەبایی نێوان عەرەب و جوولەکان » . تەنانەت ٤ کەس لە وەزیرانی کابینەش داوایان کردبو کە بە بەجێ گەیاندنی ئەم پرۆژەیە تا شەش مانگ وەدوا بخرێ ، چونکە ئەم بەرنامەیە سیاسەتی دەرەوەی ئیسرائیل پتر تووشی تاق بوونەوە دەکا و بیروڕای گشتی لە دژی ئیسرائیل دەهارووژێنێ .

بەلام بەڕێوەبەرانی ئیسرائیل کە سەرلەنوێ هەست بەمەترسی لە نێوچوونی حکوومەتە زایو نیستەکەیان دەکەن ، گوێ یان لە بیستنی هەموو قسەیەکی ڕەوا ئاخنیوە و هەر لەسەر ڕێبازی داگیرکەرانەی خۆیان دەڕۆن و ڕەفتاری تاوانبارانەی خۆیان درێژە پێدەدەن .

پاشماوەی: کونگرەی شەشەمی

قولکردنەوەی خەباتەکەی بۆ بەدی هێنانی هەمو ئەرکێکی قوناخی شۆڕشی نیشتمانیو دیموکراتی ، ئەم کونگرەیە بە پشتو پەنای جەماوەری گەل ئەبەسترێت کە سوورە لەسەر قوربانی دانی بەردەوام لە پێناوی بەدیهێنانی هەمو مەبەستەکانی ڕێکخراوی سیاسی بەرەی نەتەوەییدا .

هەروەها (عبدالفتاح اسماعیل) راپورتی سیاسی کونگرەی خوێندەوە کە دەربارەی : باری دەولەتانو نەخشەی سیاسەتی دەرەوەی بەرەی نەتەوەیی و گۆڕانەی ناوخوییەکانی یەمەنی دیموکرات و دەوری سەرکردایەتی بەرە لەگۆڕانی شۆڕشگێرانەی ولاتداو چۆنیەتی بەهێزکردنی رژێمی نیشتمانیو دیموکراتی و دەوری ڕێکخراوە جەماوەرییەکانو دەوری لاوان لەم قۆناخەدا بۆ دیسان راپورتەکە بەدرێژی لە گۆڕانە ئابوریو کۆمەلایەتیەکانی ولات دواو بەشێکی تایبەتی دەربارەی ئایدۆلۆژیەتی رۆشنبیری شۆڕش بو .

کۆبونەوەی وردکردنەوەو لێکولینەوەی راپورتی سیاسی هەتا کاتێکی درەنگی نیوەشەوی کێشاو ئەوەی شایانی باسە راپورتەکە روی راستی چینایەتی رژێمی یەمەنی دیموکراتی لە هەمو لایەکەوە رون کردەوەو ئەوەی سەلماند کە قوناخی ئێستای یەمەنی دیموکرات قوناخی شۆڕشی نیشتمانیو دیموکراتیە کە رێ بەرەو سوشیالستی ئەبرێت

لە رۆژی دوایشدا (٤١) ئەندامی کومیتەی ناوەندی هەلبژێردرانو دوای ئەندامەکانی مەکتەبی سیاسی کە بریتیە لە (عبدالفتاح اسماعیل - ئەمینداری گشتی سالم ربیع علی - یاریدەر ، علی ناصر محمد ، علی صالح محیاد مقبل ، محمد صالح مطیع ، علی سالم ابیض صالح مصلح ، جاثم صالح محمد عبدالعزیز عبدالولی ئەندامان)

بەپێچەوانەی دەرسەکانی مێژوو - پاشماوە

مەسرەفی عەسکەری ولاتانی ئەندامی پەیمانی ناتوتا (١٩٧٣) :

ولات	واحیدی پارە بە ملیون	١٩٤٩	١٩٥٤	١٩٦٧	١٩٦٩	١٩٧١	١٩٧٣
بەلجیکا	فرانک	٨٢٧٣	٢٠٧٠٧	٣٠٣٩٦	٣٣٨٩٢	٣٩٦٧٠	٤٩٠٧٥
کانادا	دولاری کانادا	٣٧٢	١٧٧١	١٩٦٥	١٨٩٩	٢١٣٢	٣٣٩١
دانمارک	کرۆنی دانمارک	٣٦٠	٨٨٥	٢٢٤٩	٢٦٤٠	٣١٩٥	٣٧١١
فرانسە	فرانک	٤٧٨٧	١١٧١٠	٢٨٩١٢	٣١٧٠٠	٣٥٠٠٠	٤١٤٦٠
یونان	درهەم	١٦٣٠	٣٤٢٨	٩٣٩٠	١٢٧٦٢	١٥٤٨٠	١٩٤٧٨
ئیتالیا	لیرە	٣٠١	٥٤٣	١٣٥٩	١٤١٢	١٨٥٢	٢٣٨٥
لوکزامبورک	فرانک	١١٢	٥٦٥	٤١٣	٣٩١	٤٤٢	٥٧٥
هولەند	گولدین	٦٨٠	١٥٨٣	٣٢٠٠	٣٦٨٢	٤٤٦٦	٥٦٥١
نیرویج	کرون	٣٧٠	١١٤١	٢٠٩٧	٢٥٠٢	٣٠٢٢	٣٦٢١
ئەلمانی فیدرال	مارک	—	٦٣٦٧	٢١٤٠٨	٢١٥٧٧	٢٠٤٥٠	٢١٥٩٧
پورتەقال	ئیسکودی	١٤١٩	٢١٠٠	٩٥٧٥	١٠٧٧٩	١٤٦٩٩	—
تورکیا	لیرە	٥٥٦	٩٣٤	٤٥٩٦	٥٢٩٥	٨٤٨٧	١٢٤٨٣
ئینگلترە	ستێرلینگ	٧٧٩	١٥٦٩	٢٢٧٦	٢٣٠٣	٢٨٠٠	٣٤٨١
ئەمریکا	دولار	١٣٥٠٣	٤٣٧٨٦	٧٥٤٤٨	٨١٤٤٣	٧٤٨٦٢	٧٨٤٦٢
ناتو بەتیکرایی	دولاری ئەمریکا	١٨٧١٣	٥٦٣١٤	١٠٠١٩٠	١٠٦٣٩٢	١٠٤٩٨١	١٢٠٨٢٧

سالی مالی ١٩٧٤-١٩٧٥ ئەمریکا ٨٢ میلیارد دولاری بۆ بودجەی عەسکەری داناوە . لەولاتەکانی تری ئەندامی پەیمانی ناتو سالی ١٩٧٤ بودجەی عەسکەری بە دولاری ئەمریکا بەو جورە بوە : ئەلمانی روژئاوا ١١ میلیارد . ئینگلستان ٨ میلیارد ونیو . فەرانسە ٨ میلیاردونیو . ئیتالیا ٤ میلیارد . تورکیا ١ میلیارد .

چەندایەتیو چونەتی چەکوهیزە چەکدارەکانی ولاتانی ئیمپریالیستی لیک جیاوازنوفەرقیان هەیە . ئەمریکاو فەرانسەو ئینگلیز خاوەنیچەکی ئاتومیو هیزی بێئامانی پەلامار دەرن . ولاتەکانی ترچەکی ئاتومیان نیە ، بەلام سال بە سال چەکی خویان نوێ دەکەونەوە .

رادەی چەکو هیزی چەکدار (سالی ١٩٧٢) :

ولاتەکان	هێزەکانی چەکدار: ژمارەی گشتی	پیادە نیزام	هێزی حەوایی	هێزی دەریایی	چەشنی چەکەکان: فروکە	پاپور	دەبابە
ئەمریکا	٢٧٣٨٠٠٠	١١٠٧٠٠٠	٧٥٧٠٠٠	٦٢٣٠٠٠	٤٧٥٩	١٢١٠	—
ئەلمانی فیدرال	٥٠٠٠٠٠	٣٢٧٠٠٠	١٠٤٠٠٠	٣٦٠٠٠	٢٥٤٠	٣٢١	٣٣٠٠
ئینگلستان	٣٧٠٠٠٠	١٧٦٠٠٠	١١٠٠٠٠	٨٣٠٠٠	١٥٦٩	٤٥٢	١٠٠٠
فەرانسە	٥٧٠٠٠٠	٣٢٩٠٠٠	١٠٤٠٠٠	٦٨٥٠٠	٣٥٨١	٣٦٧	١٢٧٥
ئیتالیا	٤٩٠٠٠٠	٢٩٥٠٠٠	٧٠٠٠٠	٤٥٠٠٠	١٧٠٧	٢٨٥	١٠٠٠
کانادا	٨٥٠٠٠	٣٣٠٠٠	٣٧٠٠٠	١٥٠٠٠	٦٤٢	٦٤	٤٠٠
بەلجیکا	١١٠٠٠٠	٧١٥٠٠	٢٠٠٠٠	٥٠٠٠	٤٥٤	٤٧	—
هولەندا	١٢٠٠٠٠	٧٦٠٠٠	٢١٥٠٠	١٩٠٠٠	٧١٤	١٣٢	١٠٠٥
ئەسپانیا	٣٦٦٠٠٠	٢١٠٠٠٠	٣٣٥٠٠	٤٧٥٠٠	٨٦٢	١٦٦	—
یابان	٢٧٠٥٠٠	١٧٩٠٠٠	٤١٧٠٠	٣٨٣٠٠	١٢٩٥	٢٩٥	١٠٠٠
ئاوستترالیا	٨٠٥٠٠	٤٠٠٠٠	٢٢٧٠٠	١٧٨٠٠	٧٢٧	٧٨	٢٠٠

مەترسی هەرە گەورەی سیاسەتی میلیتاریستی ئەوەیە کە ئەو سیاسەتە بەسەر سیاسەتی گشتی ولاتەکەدا دەسەپیندری . وەزارەتی شەڕی ئەمریکا تەنیا بو ئاگادار بوون لە وەزعی ناوخۆی ولات وکاروباری کونگرەو حکوومەتەکانی فیدرالی ٥٠٠ ئەفسەری تایبەتی راگرتوە .

سالی ١٩٧٤ گەلیک سەنەدو بەلگەی زیندو کەوتنە دەست کە نیشانیان دەدا ، کومیتەی فەرماندەکانی لەشکری ئەمریکا سالەکانی ١٩٧١و ١٩٧٢ لە سەر کوشکی سپی جاسوسی کردوە . مانگی شوباتی ١٩٧٤ روژنامەی (دراپۆروژ) نەخشەییکی نهینی لە بارەی خەبات دژی (تیکدەریو گیرەشیوینی کومونیستی) لە لایەن سەرکردایەتی لە شکری بیلژیکاوە بلاو کردەوە . ئەم نەخشەیە بە مەبەستی پاراستنی بەروالەت (ئەمنیەتی گشتی) و بۆ پیش گری لە جوولانەوەی ئیسلاحاتی کومەلایەتی خەلکی ولات ئامادە کرا بوو .

پالپشتو پشتیوانی هەرە گرینگی میلیتاریزم بە روالەت ربکخراوەکانی نێو عەسکەرین . لە هێندی ولاتان ئەم ریکخراوانە سەر بە وەزارەتی بەرگرین و لە هێندی ولاتیش خۆیان بە سەربەستی تێدەکوشن . گرینگترین ئەرکی ئەو ریکخراوانە ئەوەیە کە پێشی پەرەگرتنی توورەییو بێزاری کومەلانی خەلک بگرنو جوولانەوەی نیشتمانیو خەباتو خۆپیشاندانی چینی کریکارو زەحمەتکیشان سەر کوت بکەن .

دارژاوی ناوەندی ریکخراوی هێزی نیوە عەسکەری لە ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا گاردی میللییەکە ٤٦٩ هەزار ئەندامی هەیە . سەرکردایەتی ئەو ربکخراوە سەر بە پینتاگونە . لە سەر دەمی ئاشتیو هیمنەتیدا لقەکانی ئەو ریکخراوەیە بەتەواوی لەناوچەو هەریمەکانی ئەمریکادا بلاو دە کرینەوە و لە هەموو شوێنی لە ژێر چاوە دێری فەرماندەی هێزی چەکدار ئەرکی خۆیان بەجێ دەگەیەنن . لە دوای راپەرینی قولەرەشەکانی ئەمریکا (٦٨-١٩٦٧) گاردی میللی بۆ سەرکوت کردنی خیراو کونوو- پری هەموو راپەرینو خۆپیشاندانیک ، ریکخراوەکانی خۆی بەشیوەی تایبەتی پەروەردە دەکا .

لە ئینگلستان ریکخراویک بە ناوی (هیزی داوخوازی لەشکر و هیزی ناوچە) ئەرکی گاردی میللی بەجێ دەگەیەنی . ژمارەی ئەو هیزە دەگاتە ٥٦ هەزارو ٤٠٠ کەس .

لە ئەلمانی روژ ئاوا ٦٤ هەزار کادری تایبەتی ، ٣٢ هەزارو ٢٨٢ پولیسی سنور ، ١٧ هەزارو ٥٠٠ پولیسی نهێنی ئەرکی گاردی میللی بەجێ دەگەیەنن . لە نیو ئەم یکخراوانەدا بە ئاشکرا پروپاگەندەی فاشیزمو نازیەت بلاو دەکریتەوە .

لە ئیتالیا ٨٠ هەزار سەربازی عاملاندراوو ٣٠ هەزار پولیسی نهینی ئەرکی گاردی میللی بە جێ دەگەیەنن .

لە فەرانسە ٦٥ هەزار ژاندارمو ٨٥ هەزار سەربازی تایبەتیو ١٥ هەزار پولیسی نهینی ئەندامی ریکخراوەکانی گاردی میللین . ریکخراوی ژاندارمری ئەسپانیا ٦٥ هەزار ئەندامی هەیەو سەر بە وەزارەتی شەری ئەسپانیایە .

تەواوی ئەو ریکخراوانە بە هەموو تواناوە بیروباوەری میلیتاریستیو دژی کومونیستی بلاو دەکەنەوە . تەنیا لە ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا و ٢٩ هەزار ئەندامی ریکخراوەکانی گاردی میللیو ١٩٧ هەزار ئەندامی کومیتەی تایبەتی خەریکی بلاوکردنەوەی ئەو بیرو باوەرەن .. ریکخراوی گاردی میللی لە ئەمریکا پاش وەزارەتی شەر لە پلەی دووهەم دایە . لە ئەلمانی رۆژ ئاوا میلیونیکو هەشتسەد هەزار کادری تایبەتی لە سالەکانی ٦٠-١٩٥٠ دا لە ریکخراوەکانی فاشیستیدا تەعلیماتی تایبەتی فیربوونو ئیستا بە ناوی مودیرو ماموستا، لە زانستگاو قوتابخانەکانی ئەلمانی روژ ئاوادا لاوان بە خوو رەوشت و شیوەی فاشیستیو شەرخوازی پەروەردە دەکەن . لە بەلژیکا پتر لە ٦٠٠ هەزار کادرو هولەند ٣٥٠ هەزارو لە نیرویژ ١٦٠ هەزار کادر بۆ بەجێ گەیاندنی ئەرکی گاردی میللی (ریزیرو) لە نوە راگیراون .

لە ولاتەکانی سەرمایەداری ، ئەو کارخانەوبونیاتو شەریکانەی کە چەکو قورخانەو کەلو پەلی پێداویستی لە شکر بەرهەم دێنن ، لەساختومانی ریکخراوی عەسکەری - سەنعەتیدا جیگای تایبەتیان هەیە . شەریکە گەورەکانی چەک دروستکردنی ئەمریکا ، دروست کردنی ١١٦ جورە چەکی جیاوازیان پێ ئەسپێردراوە کە هەمووی بایی ١٥٣ میلیارد دولارە .

کارخانەکانی ئینگلیزی کە چەک دروست دەکەن لە سالی ١٩٧٣دا داهاتیان بەم جۆرە بوە .

کارخانەی (وی کیرس) ١٠٠ر١٣٠ میلیون فوند سترلینگ ، کارخانەی (هاوکیر سیدلی گروپ) ٤٧ میلیون فوند سترلینگ ، کارخانەی (ئی می) ١٠٠ر٤٢ میلیون فوند سترلینگ ، کارخانەی « پلیسی - ک ٥ » ١٠٠ر٤٤ میلیون فوند سترلینک ، کارخانەی (جوزیف لوکاس) ١٠٠ر٣٨ میلیون فوند سترلینک ، کارخانەی « جینیرال ئەلەکتریک ک . » ١٦١ میلیون فوند سترلینک ، خاوەنی کارخانەکانی فروکە دروست کردنی ئینگلیزی سالی ١٩٧٣ پتر لە نیو میلیارد فوند سترلینگ داهاتیان کەوتوە . پتر لە ٥٠٪ی بودجەی وەزارەتی شەری ئەلمانی روژئاوا دەگاتە دەستی خاوەنی کارخانەکانی چەک سازی . بونموونە : کارخانەی (ئیم . بی . بی .) کارخانەی « رین متال » کارخانەی «دورینە» ، کارخانەی « دیل » ، کارخانەی « ئیف . ئیف . بی . فوکر »،کارخانەی « فلیک » کارخانەی « تی سین »

خاوەنی کارخانەکانی چەک سازی ، پاش ئەوەی ئەسپاردەی چەک لە حکوومەتەکان وەردەرن ، نرخەکان بە ئانقەست دەبەنە سەرو داهاتی پتر وەدەست دێنن .

مونۆپولەکانی ولاتانی ئەندامی پەیمانی ناتۆ لە رێگای رقەبەری چەکدار بوونەوە داهاتیکی لە رادە بەدەریان پێ دەگا . پەیمانی ناتو یارمەتی بە گەلیک دەولەتەکانی پەرەئەستین دەکا . لە ماوەی ٢٠ سالی رابردوودا ١٩٧٠-١٩٥٠ دەولەتی ئەمریکا ٣٤ میلیارد و ٣٠٠ میلیون دولار یارمەتی عەسکەری بەو ولاتانە کردوە . یارمەتی عەسکەری ئینگلیز بەو ولاتانە لە ماوەی ١٠ سالی رابردوودا لە یەک میلیارد دولارتێ پەریوە .

پەیمانە عەسکەری وئیمپریالیستەکانی ناتو ، سیاتو ، سەنتو ، بەبێ لەبەر چاو گرتنی دوو بەرەکی وناتەبایی ، هەموو سالی مانۆری عەسکەری زەویو هەواییو دەریایی ساز دەکەن . پیکە عەسکەریەکانیان لە ولاتانی دیکە بەهیز دەکەن . هەرچەندە لەم سالانەی دواییدا ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا ژمارەی پێگە عەسکەریەکانی خۆی لە هەندەران کەم کردوتەوە ، بەلام وێرای ئەوەش پێگە عەسکەریەکانی ئەمریکا تا ئیستاش مەکۆی ئاژاوە نانەوەو گیرە شیوێنی وهاندان وشەر هەلایسینین . هیزە چەکدارەکانی ئەمریکا لە ٢٧ ولاتی دنیادا ٤٢٩ پێگەی گەورەی عەسکەریو ٢٢٩٧ پێگەی پچووکیان بە دەستەوەیە . لە سەریەک ناوچەیەکی بەپانو بەرینی ١٠ هەزار کیلومتیریان داگرتوە .

ریکخراوەکانی پروپاگاندەو تەبلیغات وئاژانسو هەوالدەری مونوپولەکانی بورژوازی گەورەترین خزمەت بە سیاسەتی میلیتاریستی دەکەن . شەریکەی روژ نامەو گوڤاری « ئاشپرینگیر » لە ئەلمانی روژ ئاوا ، لە بەجێ گەیاندنی ئەم ئەرکەدا ناوبانگی دەرکردوە . گوڤاری « یونایتید ستیتس نیوز ئەندور لدریپورت » زورنا ژەنی تایبەتی پینتا گۆنە . ئیزگەی رادیو تەلەڤیزیونی « نیشنل برۆد کاستینگ کومپانی » لە ئەمریکا ، لە ریزی پێشەوەی ئالا هەلگرانی رەقەبەری چەکدار بوون دایە . شەریکەی « ئیمپراتوری » روژ نامەی « توم سون » لە بەریتانیا هاوکاری هەرە نیزیکی مونوپولەکانی چەکسازی ئەم ولاتەن .

دروشمی کوبوونەوەی حیزبە کومونیست وکریکارەکان سالی ١٩٦٩ لە بارەی بەهیز کردنی خەباتی دژی میلیتاریزم ، ئیستاش لە هەموو کاتی زیندو وترە .

کونەپەرستیو ئیمپریالیزم هەول دەدا ، دەستکەوتە بەنرخەکانی ئەو خەباتە پێ شیل بکاو تیکوشان بو نەهێشتنی گیروگرفتەکانی ناو نەتەوایەتی بێ هیز بکا .

بەلام سەرکەوتن بەسەر فاشیزمی ئەلمانو میلیتاریزمی ژاپوندا پیش ٣٠ سال ، دەری دەخا کە فاشیزمو میلیتاریزم بە حوکمی میژوو مەحکوم بە فەوتانو نەمانو تیدا چوونە .

Institut Kurde de Paris

فەرهەنگی زانیاری

ڕیکخراوی خاچی سووری جیهانی

ئەم ڕیکخراوە ، دەزگایەکی مروڤ دوستەو لە زوربەی ولاتانی جیهاندا لقی هەیە ... لە پیشدا بە مەبەستی سەرپەرشتی کردنی قوربانیەکانی شەر دروست کرا ، لە پاشدا نەهیشتن و بەربەست کردنی ستەم و بە هاوارەوە چوونی ستەمدیدەکانی کردە یەکیك لە چالاکیەکانی خۆی .

لەکاتی ئاشتیدا چالاکیەکانی بریتین لەفریا کەوتنی سەرەتایی بەربەست کردنی ڕووداوی ڕیرانکەر ، کارامە کردنی دایەن و دروست کردن و بەڕیوەبردنی جیگای تەندروستی و بانکی خوێن و کەلی خزمەتی جوراو جۆری تر .

دروشمی ڕیکخراوەکە خاچیکی سوورە لە ولاتە مەسیحیەکان و مانگیکی سوورە لە ولاتە موسولمانەکان و شیرو خوریکی سوورە لە ئیران .

هەوڵ دانەری خاچی سوور ، پیاو ولایەکی مروف دوستی سویسری یە بە ناوی (جان هنری دونانت) بو . ئەم پیاوە لە شەڕی (سولفرینو) یە لە حوزەیرانی سالی (١٨٥٩)دا لە نیوان فەرەنساو نەمسادا ڕوویدا ، فریاکەوتنی سەرەتایی بو بریندارەکانی هەردولا لەم شەڕەدا بەجی ئەهینا . لە سالی (١٨٦٢) نامیلکەیەکی بلاو کردەوە بە ناونیشانی «یاد گاری سولفرینو» تییدا پیشنیاری کرد کە لە هەمو ولاتاندا کومەلی تایبەتی دروست بکری بو یارمەتی دانی لێ قەوماوان و بەم جۆرە یەکەم دەزگای لە سالی ١٨٦٤دا دروست کرا .

کوبونەوەی سالی ١٨٦٤ لە جنیف ، لە یەکەم ڕیکەوتنی نیو میللەتانی لە بارەی خاچی سوورەوە ، لە سەر ئەو دەولەتانەی کە بەیاننامەیان ئیمزا کردوە دای ناوە کە بەدڵ و گیان وریایی بریندارەکانی شەر بکەن چ دوست و چ دوشمن .

ئەم ڕیککەوتننامەیە لە پاشدا چاوی پێدا خشینرایەوەو بریارو ئایینامەی تازەی تیخرا و بەم جورە قوربانیەکانی شەر لە دەریادا (سالی ١٩٠٧) و یەخسیرانی جەنگ سالی ١٩٢٩ و مەدەنیەکانیش لە کاتی شەڕدا سالی ١٩٤٩ خرانە ڕیزی ئەوانەوە کە ئەبێ بپاریزرین .

ئیستا ڕیکخراوی خاچی سوور چەند لقی تری لێ بوەتەوە لە شیوەی دەزگای فەوارەدارداو ئەم لقانە پەلیان هاویشتوە بو هەمو جیهان وەکو : کومیتەی جیهانی خاچی سوور ، یەکیەتی کۆمەلەکانی خاچی سوور ، یەکیەتی یە ناوچەییەکانی خاچی سوور .

کومیتەی جیهانیی خاچی سوور پیك هاتوە لە ئەنجومەنیکی (٢٥) کەسی کە هەمو سویسرین بنکەکەشی لە (جنیف)ە . لە کاتی شەڕدا ئەم کومیتەیە شان بەشانی کومیتە ناوخوییەکانی خاچی سوور یارمەتی لیقەوماوان ئەدات و سەرپەرشتی بەندیخانەو مولگای بەند کراوەکان ئەکات و پێویستی ڕۆژانەو نامە ناردنیان بو کەس و کاریان بو جیبەجی ئەکات .

ا . ش

لە ئینسایکلوپیدیای بریتانیەوە وەری گرتوە

هەنگاوی لاوەکان و چەند سەرنجێکی سەرەتایی

ئازاد عەبدولواحید

ئەو بەردەوام بوون و هاتنە پێشەوەو هەنگاوە ووردیلانەی ئەمڕۆ لە قۆناخی ئەدەبی ئێستاماندا تەوژم ئەکات .. هیچ کاتێك ئەو شالاوە نەڕژاوە تە سەر کە ناوی ئەدەبەکەمان ، بێ گومان هۆی هەرە بنەڕەتی ئەم جۆرە دیاردەیەش دەگەڕێتەوە سەر چەند هۆیەك .. لەوانەش بەرای شەپۆلی پێشکەوتن خوازانەی گەنجە لاوەکانمان و بە گوڕی نووسین و بلاوکردنەوەی بەرهەمەکانیان ، سەرباری ئەو هەموو گۆڤارو ڕۆژنامانەی کە بووە بەهۆیەکی فراوان لەگەیاندنی دەنگی نووسەرە لاوەکانمان ، بەو خەڵکەی تامەزرۆی وشەی پاکی کوردین .. بێ گومان و دوو دڵی ، ئەم هەنگاوە چاپووکانەی ئەمڕۆ لەکاردایە ، خۆی لە خۆی دا ، ئەگەڕێتەوە بۆ جوولانەوەیەکی یەکگرتووی ڕەسەنی فیکری و ئەدەبی لەلایەن .. گەنجەکانمانەوە . دووریش نییە ئەمەیان پاشە ڕۆژێکی یەکجار ڕۆشنی بەر بلاوی ڕەسەنی بەدوواوەبێ و خزمەتێکی بێ ئەندازەی ئەدەبی کوردی بکات . هەر چۆنێك بێ ، لای من تەنیا ئەوەیان گرینگ نییە کە لاوەکانمان دەنووسن وبڕایەوە .. بەڵکو پێویستی هەرەبنەڕەتی لێرەدا ، چوونە ناوەوەی ڕەگی مەسەلەکانەو سەرنجدانە لە ئاسۆیەکی فیکری .. تەواو .. بەبڕوای من ، ئەگەر ئەو هەوڵەی لەلایەن هەندی لاوی خامە بەدەست جۆرە چوار چیوەیەکی بۆتەرخان بکرێ ، زیاتر لە ئێستا شوێن دەگرێتەوەو هەنگاوی لاوەکان بەهێزتر دەبێ .. هەندێ خاڵ لەسەرەتاوە خۆیان دەرئەخەن ، زۆربەی ئەو خاڵانەش دەگەڕێتەوە ، بۆ سەرەتای دەست پێ کردنی لاوەکانمان بە مەسەلەکانی ئەدەبی ، لەو بڕوایە دام ، (سەرەتای دەست پێ کردن) لە هەموو مەرجەکانی تر گرینگترو بایەخدارترە ، چونکە ئەگەر لەسەرەتاوە پێوەرێکی ڕەسەنی بۆ دانەنرا ، بێ گومان وەك منالێك کە لەسەرەتاوە فێر کرابی وایەو دووا ڕۆژەکەشی وەك سەرەتاکەی پووچەڵ دەبێ ..

جا پێویستە پێش هەموو شتێ (خوێندنەوە) بکەین بەسەرەتایە پیرۆزەکە بێ گومان کەووتمان خوێندنەوە ، ئیتر خوێندنەوە نرخی هەیە پێویست ناکات لەسەری بڕۆین .. خوێندنەوە سەرەتایەکی پێویستە بۆ فێر بوون . بەڵام پێویستە ئەو جۆرەخوێندنەوەش ڕێوشوێنی تایبەتی بۆ دابنرێ نەك هەروا سەرزارەکی بێ وبەس .. بەڵکو پێویستیمان بە خوێندنەوەیەکی قووڵە ، بۆ ئەوەی بچینە ناخ جەرگ و پلاشی ڕووداوەکانەوە ئەوکاتە ئەو مەسەلە دەبێتە مەسەلەیەکی فیکری تەواو . ئەگەرنا خوێندنەوە نرخی خۆی بزر ئەکات .. ئەمەو سەرەڕای ئەوەش پێویستە هەوڵ بدەین بۆ فێر بوونی زمانەکانی تر . هەروەها زۆر هەن کە دەبن بەهۆی ئەوەی (لاوەکانمان) چۆك بدەنەوەو بەبێ ئەوەی هەنگاوێکی تر بهاوێژیت . ئەمەش دەگەڕێتەوە سەرجۆرێ لە جۆرەکانی بیر کردنەوەو چۆنیەتی بۆ چوونەکانیان دەربارەی هەنگاوی ئەدەبی .. بەڵێ .. پێویستە دڵێکی دایکانەیان نەبێ و ، سینگیان فراوان بێ بەرامبەر بەهەموو ئەو بەرپەرچدانەوەی لەلایەن شارەزایانی ئەدەبەوە پێیان ئەبەخشرێ . ئەگەرنا .. دەبن بەلاوێکی بێ تواناو لەسەرەتاوە شکست دێنن و پاشگەز دەبنەوە ..!!

لە دەرەوەی سنوور

ئای لەو پێشنیارە !!

نوێنەری تەکساس جێمس کۆلینز ڕیگەیەکی نوێی بۆ لەناوبردنی بەرەڵ[illegible]ی دۆزیوەتەوە ، پێشنیاری کردووە کە تەکساس بکرێت بە پێنج پارێزگە ، ژووروو ، خواروو ، ناوەڕاست و ، ڕۆژهەڵات و ، ڕۆژ ئاوا ، ولەجیاتی حاکمیکی ڕاستڕەوی سەرکێش ، پێنج حاکم و لە جیاتی دوو ئەندامی کۆنەپەرست دەئەندام دابنرین بۆ ئەنجومەنی پیران ، کۆلینز دەڵێ ئەو بیرەی لەبریاری کونگرسی ئەمەریکییەوە وەرگرتووە ، کە بەپێی بڕیارەکە لە ساڵی ١٨٤٥دا کۆماری تەکساس خرایە سەر

ووڵاتە یەکگرتووەکان وئێستاش بۆی هەیە کە بکرێت بە پێنج بەشەوە .

ڕفاندنی خەڵك بەردەوامە

ئەوی کەتووشی تەنگو چەڵەمەی ئابووری نەبووەو هێشتا لەپەرەسەندن دایە ، خەڵك ڕفاندنە لە ئیتالیا ، مێشیل زوکلا کە ئەندامێکی زلی لێژنەی پەرلەمانەو خەریکی قەلاچۆ کردنی ئەم دیاردەیە وتویەتی کە لەساڵی پیشوودا ئەوانەی خەلکیان ڕفاندووە لەئەنجامی ڕفاندنی ٤٢ کەس ٣٢ ملیۆن دۆلاریان دەس کەوتووە .

ئاش لەخەیاڵی و ئاشەوان لە خەیاڵێ .

لەوچەند ساڵانەی ڕابوردوو دا ئەمریکاییەکان زۆر

بڕوایان بەو ئاگادار کردنەوەو ئامۆژگاریانە هەبوو کە ئەکەویتە بەرگوێیان ، گوایە شەڕێکی جیهانی سێیەم بەرپا دەبێت وبۆ ئەوەی خۆو خیزانیان لەمەترسی بۆمبای ئۆتۆنۆمی بپارێزن ، دەستیان کرد بە دروست کردنی پەناگاو داکردنی خواردەمەنی و شتی پێویست ، تارادەیی ١٦٥ هەزار تەن خواردەمەنیان داکردبوو ، لەدواییدا ناچاربوون ١٥٠٠ تەن خواردەمەنی خراپ بوو لەناو بەرن ، ئەوانی تریش بەرەبەرە لەناو دەبەن ، ئێستا ئەو خەلکەدەیانەوی بزانن کێ تووشی ئەو بارگرانی یەومەسرەفە قورسەی کردن .

ڕووناکبیری گەورەی ڕۆژهەڵات

لەزۆر ووڵاتانی دونیا ئاهەنگی لە دایك بوونی هەزارو سەد ساڵەی ڕووناکبیری گەورەی ڕۆژهەڵات (فارابی) ئەگێر درێت ، کەئەم ڕووناکبیرە مەزنە دەورێکی یەکجار باڵای بینیوە لە کوڕی زانستی و ڕوشنبیری دا ، کەزۆر شاکاری گەورەی لەدوای خۆیدا بەجێ هێشتووەو بیروباوەڕەکانی کارێکی گەورەیان کردە سەر بیروباوەڕەکانی ڕووناکبیرانی تری وەکو ئیبن سیناو ئیبن ڕوشدوهی تر ، ئەوەی کە شایانی باسە ، نووسینەکانی فارابی لە زۆر مەسەلەی زانستی و ڕوشنبیری و فەلسەفی ئەدوێن ، چەند شاکارێکی بەچاپ گەیشتوون لەوانە : لێکۆلینەوەی فەلسەفەو

لێکۆلینەوەی ڕەوشتی کۆمەلایەتی و ماتماتیك و دەربارەی کیمیاو بنچینەکانی بایلوژی و نامەیەك دەربارەی ڕایەکانی دانیشتووی شارە چاکەکە وهی تر ..

ناوبراو لە شاری (فاراب)ی کۆماری کازەخستانی ئێستادا هاتوەتە دونیاوە ، لەنیسابۆرو بەغداو دیمەشق و قاهیرە خوێندنی تەواو کردووە ..

دەست ڕەنگینی

لە ئەلمانیای دیموکراتی دەزگای پاك کردنەوەو جلشوتن جلوبەرگی ٧٥٦٤ خیزان بەپاکی و شوراوی ئوتووکراوی هەموو جارێ ئەداتەوە دەست خۆیان و بەپوختی ئەیخەنە کانتوری جل و بەرگ . بێ گومان مەکینەی ئۆتۆماتیکی هەرچەندە پێشکەوتوو بێت هێشتا وەك پوختی ئەو دەستە ڕەنگینانە نابێ ..

هەرجارەی نوسینێك ●●●

• شێرزاد نانەکەلی •

● ئەمانەوێ لە سەر پردی حەزە هەلچووەکانمان ، بپەڕینەوە بۆ سەر شانۆی تاقی کردنەوەو ئامادە بوون بۆ لەدایك بوونێکی تر « هەنگاو »ە کانمان لەگەڵ « ساتەکان » لە گۆڕان و تەکانێکی کت و پرو خێرادان ! ئەمانەوێ وەك مۆم بسووتێین لە باوەشی ئارەزووەکانمان ، نکە ئارەقە ئەڕێژین بۆماچی گەردنی مەرام !

سەرەتایەك دەست پێ دەکات لە سفرەوە ، ئەمانەوێ بێشکەی ڕازەکانمان ڕاژەنین و بگەین بەهەوارگەی مەبەست .. گەیشتن بە « هەوارگەی مەبەست » شتێکی ئەوەندە خۆڕایی و هاسان نی یە پێویستی بە شکاندنی ئەو سنوورە تەسکەنیە کەبەر لە ئامادە بوون ڕاکێشرابوو ..! دەمارەکان خوێنیان ئەوێ . ئێسقانەکان خۆیان ئەوێ ، بەبێ - فۆسفات - وشك دەبن .!

« مێشك » وشەی لێمان ئەوێ .. تەنیا چەپکە وشەی ئەوێ ، لەسەرپۆپەی باوەگوڕگوڕی « ڕاستی یەکان » دەنگی (وشە) دەچێتە گوێی گەردون و مرۆڤ ..بەڵێ خۆشەویستەکانم ، خۆشەویستی و دڵداری « وشە » شاچڵی ڕەگی ژیان و ئاواتە دوورونزیکەکانمانە .

● کەچی « ووشە » زۆرجاران لای ئێمە دەفرۆشرێ ، لە بازاڕی (ویستەکانمان)سەوداسەری پێ دەکرێ بەمۆرتی بەپێ نووسەکانمان شەڕلەگەڵ (ووشە) دەکەین ، گوایە ، دیلی ژێردەستمانە ، چەقۆی بەملدا ئەسوین ، بەبێ ئەوەی تێ بگەین بەبێ (پەنجەقەڵەم) گرتن گوناهە (وشە) هەڵبواسین !!

بەبێ ئەوەی تێ بگەین ، گرەوڵە کردنی حەزەکان بەبێ ئامادەبوون پووکاندنەوەی لەدووایە !!

● زۆربەمان لەکونجی نەزانینەوە ، بە « خوێ »ی تاڵ برینەکانمان ساڕێژ دەکەین ، زۆربەمان فووئەکەینە دەبدەبەیەکی تەقیو .. زۆربەمان سەربازی بێ چەکین سواری ئەسپێکی شەکەتین ، بەکورتی لەوساتەی وەکو « گوڵەگەنمێك » سەرهەڵئەدەین ، ئەمانەوێ بەبێ « تۆێکڵ » ببین بە « کاکڵ ».

قسەی بەجێ

- پێش ئەوەی بیر لەچاکەکردن بکەیتەوە ، بیرلەوە بکەرەوە کەخراپە نەکەی .

- تۆلستۆی -

- ژیان لای هەموو کەس خۆشەویستە ، بەڵام لای مەرد شەرەف خۆشەویستترە .

- شەکسپیر -

- وتەی باش ، کرداری باش ، ڕەوشتی باش

- زەردەشت -

- لە دنیادا تاوان و گوناح نیە تەنیا برسیەتی نەبێ خەڵکی تێرکەن ئەوجا داوای چاکەیان لێ بکەن .

- دۆیستۆفیسکی -

- ئەوانەی دەڵێن مروڤ هەر لە خویەوە خراپە ، ئەوانە خۆیان خراپن .

- گۆرکی -

- دانائەو کەسەیە لەگەڵخواردنی خۆش و بەتام دا تاڵی دەرمانی بێتەوە یاد .

- کۆنفۆشیۆس -

- کێوێ دەروخێت ، کەندەلانێ پڕ دەبێتەوە .

- وتەیەکی کوردیە -جمال عمر غەمبار ناردوویەتی

قسەی فنك

نەخۆشێك بەترس ولەرزەوە بە دوکتوری جەڕراحی گوت :

- دوکتور گیان! هەر دەستم لێمەدە ، دەمەوێ بمرم بەڵام نەچمە ژێر عەمەلی جەڕاحی . دوکتور بەنەرمو هێدی گوتی :

- نانا کاکی خۆم قەیدی نیە ئەگەر بەنەخۆشیەکەشت نەمری لەژێر عەمەلیەکەی من بە زیندوویی دەرناچی !

سەرۆکی دایرەیەك لە کاربەدەستێکی پرسی :

- کاکە چیە ، بۆ وا دژو ڕەنگ پەڕیوی ، دەڵێی نەخۆشی؟

- قوربان سوورەکوانم لێهاتوە ، زۆری لەبەر نارەحاتم

- دەی جا سوورەکوان چیە ، منیش لە نێو چاوانم هاتبوو هیچ ئەوەندەش تێك نەچووبووم .

- قوربان ئاخر تۆ ناچار نەبووی لەسەرنێو چاوانت دانیشی !

لە ڕۆژێکی بەهاردا سێ کچی گەنج تاقە چەتریکیان پێ بوو . هەرسێکیان چوونە بن چەترەکە وهیچ کامیشیان بەبارانەکە تەڕ نەبوون . چۆن بوو کە تەڕ نەبوون ؟

ئەم پرسیارەیان لەخەڵکێکی زۆر کرد ، نزیکەی ٣٠ ، ٤٠ کەس وەڵامی دایەوە ، بەڵام تەنیا وەڵامی یەکێکیان ڕاست بوو کە گوتی :

- لەو ڕۆژە دا تەنانەت دڵۆپەیەکیش باران نەباری !

سەرۆکی دادگا ڕووی دەکابرا کردو گوتی :

فلان کەس ! ئەم ژنە شکایەتی لێت هەیە ، دەڵێ لە ئامانە دا دانیشتووم بێ سووچ و تاوان شەپلاغێکی توندی لێداوم کابرا گوتی :

- بەڵێ جەنابی سەرۆك ڕاست دەکا . سەرۆکی دادگا گوتی باشە ئەو شەپلاغەت لەسەرچی لێداوە ؟ کابرا گوتی:

- قوربان من لەقاتی سەرەوەی ئامانە سوار ببووم . چاوم لێبوو ژنێك لە ئامانەوەژوورکەوت ، ڕووی لە قاتی سەرێ کردو هات لەنزیك من دانیشت . پاش تاوێك بیتاقەچی هاتەسەرێ بیتاقە بدا . ژنەکە جانتایەکی دەستی پێبوو ، جانتاکەی کردەوە کیسەیەکی لێدەرهێنا ، جانتاکەی داخستەوە زاری کیسەکەی کردەوە ، بیتاقەیەکی لێ دەرهێنا ، کیسەکەی داخستەوە ، سەرلەنوێ جانتاکەی کردەوە ، کیسەکەی تێهاویشتەوە وجانتاکەی داخستەوە . تا وای کرد بیتاقەچی ڕۆیشتەخوارو ژنە بیتاقەکەی بۆ نەدرایە . ژنەکە سەرلەنوێ جانتاکەی کردەوە ، کیسەکەی دەرهێنایەوە جانتاکەیداخستەوە ، کیسەکەی کردەوە ، بیتاقەکەی تێ هاویشتەوە ، کیسەکەی داخستەوەو ...

لێرەدا سەرۆکی دادگا قسەکەی بڕی و بە توورەیی نەڕاندی و گوتی :

- بەسە کابرا ! بیبڕەوە مێشکم تەقی ، شێت بووم ..! کابرا گوتی جەنابی سەرۆك منیش کە ئەوەم دیت ، وەك تۆ جلەوی مێشك و هۆشم لە دەست بەربوو ، شێت بووم و بەهێزی خۆم شەپلاغێکم لە بناگوێی ئاکر دا !

دووکەس لە چێشتخانە لەسەرمێزێك نانیان دەخوارد . یەکێکیان گوتی : تۆ دەزانی بۆچی من لێرە نان دەخۆم ؟ چونکە هاوسەرەکەم حازرنیە لە ماڵەوە چێشت لێنێ ، منیش ناچارم لە دەرەوە نان بخۆم . بەڵام تۆ پێم ناڵێی بۆچی لێرە نان دەخۆی ؟ کابرا گوتی :

کاکە من بەپێچەوانە ، هاوسەرەکەم حازر نیە دەست لە چێشت لێنان هەڵگرێ !

ژنێك چوە لای دوکتورو گوتی :

- دوکتور گیان تووشی نەخۆشیەکی زۆر خراپ بووم .

- چ نەخۆشیەك دایکە گیان .

- نەخۆشی لەبیرچوونەوە ، هەر قسەیەکی دەیکەم یا دەیبیسم پاش تاوێك لە بیرم دەچێتەوە .

- هیچ نیە عیلاجی زۆر هاسانە ، بەڵام جارێ بێنە تا لەبەر ئەم نەخۆشیە لە بیرت نەچۆتەوە پارەی فەحسەکەی من بدە !

سیاسەت وەك کلاوێك دەچێ کە ڕەنگ وڕواڵەتەکەی جوان و دڵ ڕفێنە بەڵام لەسەرنانی نەك هەر خۆش نیە بەڵکە دەردی سەرێکی زۆریشی پێوەیە . زۆر جار پیاوە سیاسیەکان لە ئەرك و کاری سیاسی بێزار دەبن فکرو مێشکیان پەرت و ئالۆزدەبێ و ژیانی سیاسیان لە بەرچاو دەکەوێ . سەناتۆرێکی ئەمریکایی تووشی ئەم دەردە ببوو ، زۆر لەوە بێزار بوو کە ڕۆژانە بچێ لە فلان کۆبوونەوە دا بەشداربێ و لەفلان کۆنفرانس دا وتاربدا ، لەگەڵ نوێنەری فلان جێگا کۆببێتەوەو لە فلان جێگا وەڵامی هەواڵدەران بداتەوە جارێکیان هەواڵدەرێك وتووێژی لەگەڵ دەکرد . پاش وەڵام دانەوەی چەند پرسیارێك ، سەناتور دەفتەری بیرەوەری ڕۆژانەی هێنادەرو خەریکی تەماشاکردنی بوو . هەواڵدەرەکە لێی پرسی :

- ئێستا تەماشای دەفتەرەکەت دەکەی بزانی پاش ئەم دانیشتنە لە چ شوێنێکی تر قەراری کۆبوونەوەت هەیە ؟

- نەخێر کاکە ، تەماشای دەکەم بزانم ئێستا لە کوێم !

- هەڤاڵ ئامادەی کردوە -

پرسیارو وەڵام

پرسیار (١) بۆچی ڕەنگی سوور بۆ مەترسی دانراوە ؟

وەڵام (١) لەسەر شەقامەکان بۆ ڕاوەستاندن ڕەنگی (سوور)و بۆ تیپەڕ کردن ڕەنگی (سەوز) بەکار ئەهێنرێن ، چونکە سوور ڕەنگی خوێنە تاوەکو بزانرێت ئەگەر بەبێ ئاگاداری لەم شوێنەوە تێپەڕ کرا ئەوا بێنی (خوێنی) لێوە دێت . سەوزێش نیشانەی شین بوون و ژیانە بۆیە پێچەوانەی سوور بۆ تیپەر کردن بەکار ئەهێنرێت .

پرسیار (٢) بۆچی هێندی گۆشتی مەڕو گاو مانگا ناخوات ؟

وەڵام (٢) لەلای هیندی کەس ئازاردانی هەمو گیان لەبەرێك دەغەو حەرامە ، لەو باوەڕەدان ئەبێ ڕێزی هەموو گیان لەبەرێك بگیرێ وە نابێت هیچ کەسێك ئازاری مەڕو ماڵاتیکی سودمەند بدات بۆیە بەهیچ کلۆجێك گۆشتی مەڕو گاو مانگا ناخۆن و ئازاری مەیمون و شێرو فیلیش نادەن .

ئەریمان

کاریکاتێری هەندەران

قۆناغەکانی گۆڕانی سەر چاك کردن

لە گۆڤاری (تەندروستی)ی سۆڤیەتیەوە

کاریکاتێریست : ل سەمەیلۆڤا

ژمارەی سپاردن بەکتێبخانەی نیشتمانی ١٥٦ی ساڵی ١٩٧٤